

LANDSVERORDENING van de   houdende regels met betrekking tot
uitzonderingstoestanden (Landsverordening uitzonderingstoestand)

No. 5

MEMORIE VAN ANTWOORD

Met belangstelling hebben ondergetekenden kennis genomen van de vragen en opmerkingen van de leden van de fracties van de Staten inzake de ontwerp- Landsverordening uitzonderingstoestand en de daarmee samenhangende aangelegenheden. Daarop zal hieronder nader worden ingegaan, overwegend in dezelfde volgorde als de door de Staten gestelde vragen.

De PAR-fractie stelt de volgende wijziging voor:

In het onderhavige ontwerp wordt wisselend tussen Minister President en Minister van Algemene Zaken gesproken. De Regering dient het gehele ontwerp te reviseren en consistent een terminologie te gebruiken.

De Regering heeft zowel het ontwerp als de memorie van toelichting bestudeerd en nader onderzocht waar de woorden Minister President in het ontwerp of de memorie van toelichting worden gehanteerd.

Het woord Minister President komt niet voor in het ontwerp en in de memorie van toelichting één keer, te weten op pagina 7, financiële paragraaf. Daarin staat: "Voor zover de beoordeling of er sprake is van deze omstandigheid niet ingevolge een wettelijke regeling aan een ander orgaan is opgedragen, komt zij toe aan de Minister-President."

Hier wordt verwezen naar de bevoegdheid, genoemd in artikel 47 van de Landsverordening comptabiliteit 2010, die toebedeeld is aan de Minister President. Artikel 47 van de Landsverordening comptabiliteit 2010 luidt:

Artikel 47

1. In de volgende gevallen kan worden afgeweken van de begroting voorafgaand aan het tot stand komen van een landsverordening tot wijziging van de begroting:
  - a. indien het landsbelang zulks acuut vordert;
  - b. bij onverwacht opgekomen dringende behoeften in het dienstjaar waarin de begroting niet was voorzien.
2. Het woord „acuut”, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, moet worden verstaan als uitdrukking van de omstandigheid dat de gevolgen van oorlog of oorlogsgevaar, een ramp of een ander buitengewoon voorval

door het Land moeten worden opgevangen. Voor zover de beoordeling of er sprake is van deze omstandigheid niet ingevolge een wettelijke regeling aan een ander orgaan is opgedragen, komt zij toe aan de Minister-President. De Staten worden zo spoedig mogelijk na het betreffende besluit schriftelijk ingelicht over de daardoor ontstane financiële gevolgen, waarbij voorstellen worden gevoegd voor het opvangen daarvan.

Een revisie is uitgevoerd zoals door de PAR-fractie voorgesteld, en er zijn op dit punt geen fouten geconstateerd in het ontwerp of memorie van toelichting.

De overwegingen van het ontwerp zijn gebaseerd op artikel 96, eerste en tweede lid, Staatsregeling. De PAR-fractie stelt voor om volledigheidshalve ook de inhoud van artikel 96, derde lid, Staatsregeling mee te nemen in de overwegingen.

Artikel 96, derde lid, van de Staatsregeling van Curaçao (hierna: Staatsregeling) luidt:

Artikel 96

3. De Staten beslissen terstond na de afkondiging van een uitzonderingstoestand en voorts, zolang deze niet bij landsbesluit is opgeheven, telkens wanneer zij zulks nodig oordelen, omtrent het voortduren daarvan.

Het bepaalde in artikel 96, derde lid, van de Staatsregeling van Curaçao (hierna: Staatsregeling), is uitgewerkt in de artikelen 3 en 4 van het ontwerp. In artikel 3 wordt bepaald dat een afschrift van het landsbesluit tot afkondiging van een uitzonderingstoestand terstond aan de Staten wordt gezonden. En in artikel 4 is de beslissingsbevoegdheid van de Staten om een uitzonderingstoestand op te heffen, opgenomen. Om nog duidelijker in het ontwerp te bepalen, dat de Staten elk moment het besluit om een uitzonderingstoestand op te heffen kan nemen, wordt het derde lid van artikel 96 van de Staatsregeling, integraal toegevoegd aan artikel 4, eerste lid, van het ontwerp. Zie nota van wijziging, onderdeel A. Tevens wordt dit artikellid toegevoegd aan de considerans, zoals door de PAR-fractie verzocht.

De PAR-fractie verzoekt om voor duidelijkheid en transparantie ten opzicht van de Curaçaose bevolking ook in artikel 2, eerste lid, van het onderhavige ontwerp vast te leggen van welk andere gevallen van uitzondering sprake kunnen zijn.

Artikel 2, eerste lid, van de Landsverordening uitzonderingstoestand luidt:

Artikel 2

1. Ingeval buitengewone omstandigheden dit vereisen kan ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid, op voordracht van de minister bij landsbesluit de uitzonderingstoestand worden afgekondigd. Onder buitengewone omstandigheden wordt verstaan feitelijke omstandigheden die het bestaan van het Land of de samenleving bedreigen, waaronder in ieder geval oorlog.

In de memorie van toelichting worden ter illustratie enkele gevallen die kunnen leiden tot een uitzonderingstoestand omschreven. Op pagina 2 van de memorie van toelichting staat:

‘De term “in welke gevallen” duidt op buitengewone omstandigheden die het bestaan van het Land of de samenleving bedreigen. Hieronder kan worden

verstaan de huidige verspreiding van de coronavirusziekte (COVID-19; officiële naam van het virus: SARS-CoV-2). Denkbaar is ook: natuurgeweld, terrorisme, een militaire inval of andere feitelijke bedreigingen van vitale belangen van het Land of de samenleving, in een zodanige mate dat sprake is van – potentiële – maatschappelijke ontwrichting.'

Artikel 15, eerste en tweede lid, van het Europees verdrag voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) luidt:

Artikel 15

In tijd van oorlog of in geval van enig andere algemene noodtoestand die het bestaan van het land bedreigt, kan iedere Hoge Verdragsluitende Partij maatregelen nemen die afwijken van zijn verplichtingen ingevolge dit Verdrag, voor zover de ernst van de situatie deze maatregelen strikt vereist en op voorwaarde dat deze niet in strijd zijn met andere verplichtingen die voortvloeien uit het internationale recht.

Omdat niet op voorhand kan worden bepaald welke gevallen tot een uitzonderingstoestand kunnen leiden, zijn de gevallen niet expliciet omschreven in het ontwerp. Indien sprake is van feitelijke omstandigheden die het bestaan van het Land of de samenleving bedreigen, wordt telkens aan de hand van de zich voordoende situatie beoordeeld of er sprake is van een uitzonderingstoestand. Ook in de door het EVRM gehanteerde definitie van noodtoestand, gelijk aan de uitzonderingstoestand, worden geen expliciete gevallen genoemd. Desondanks wil de Regering ter voldoening aan het verzoek van de PAR-fractie, het ontwerp uitbreiden met het benoemen van enkele gevallen die tot een uitzonderingstoestand kunnen leiden en die reeds benoemd zijn in de memorie van toelichting. Zolang duidelijk is dat dit voorbeelden zijn en dat elke feitelijke situatie of algemene noodtoestand, die een – potentiële – bedreiging vormt voor het bestaan van het Land, tot een uitzonderingstoestand, als bedoeld in artikel 96 van de Staatsregeling, kan leiden.

De PAR-fractie stelt voor om in artikel 2, derde lid, van het onderhavige ontwerp na het woord "kan", de woorden "in principe" toe te voegen.

De PAR-fractie wil dat het betreffende artikellid als volgt komen te luiden:

3. De uitzonderingstoestand kan in principe voor een periode van maximaal 90 dagen worden afgekondigd.

In principe, betekent in beginsel, dus dat houdt in dat de uitzonderingstoestand niet 90 dagen hoeft te duren, het kan ook korter, maar men kan ervan uitgaan dat het maximaal 90 dagen duurt in beginsel. Dat is precies wat in dit artikellid met de woorden "kan" en "maximaal" wordt geïllustreerd. Het taalgebruik in wetgeving dient helder en bondig te zijn, onnodige woorden in een zin moeten worden vermeden. De Regering ziet geen aanleiding om het ontwerp conform het voorstel van de PAR-fractie, zoals hierboven geformuleerd, aan te passen.

De PAR-fractie stelt voor om in artikel 2, vierde lid, na het woord "minister" het woord "telkens" toe te voegen en om in artikel 4, eerste lid, de woorden "indien zij van oordeel zijn" te vervangen met "telkens wanneer zij zulks nodig oordelen".

Het woord telkens is hier overbodig, omdat niet is bepaald dat maar een keer met 90 dagen kan worden verlengd. Ook in het tweede voorstel is het woord telkens overbodig, omdat de bevoegdheid, zoals in het ontwerp geformuleerd niet beperkt is in tijd. Zonder de toevoeging van het woord telkens kan de bevoegdheid (telkens) steeds worden toegepast. Ook hier geldt het principe van wetgeving dat onnodige woorden moeten worden vermeden.

De PAR-fractie verwijst naar hoofdstuk 3 van het ontwerp (artikelen 7 tot en met 27) en verzoekt per artikel een aansluiting te ontvangen met de drie beperkingsmogelijkheden aangegeven in artikel 96, tweede lid, Staatsregeling.

Om te beginnen wordt hier aangegeven dat het tweede lid van artikel 96 van de Staatsregeling, geen beperkingsmogelijkheden bevat, maar afwijkingsmogelijkheden. Op pagina 3 van de memorie van toelichting wordt ingegaan op het verschil tussen afwijken en beperken.

	Landsverordening uitzonderingstoestand	Staatsregeling van Curaçao
	<p><u>Artikel 7</u> In deze landsverordening wordt onder handhaving van de uit- of inwendige veiligheid tevens verstaan het nemen van maatregelen om de situatie te beëindigen die aanleiding heeft gegeven tot het afkondigen van de uitzonderingstoestand.</p>	Geen beperking of afwijking van een grondrecht
A.	<p><u>Artikel 8</u> 1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, is de minister, met inachtneming van de geldende regels gegeven bij of krachtens rijkswet, bevoegd de Gouverneur van Aruba en de Gouverneur van Sint Maarten te verzoeken eenheden van de aldaar gestationeerde krijgsmacht ter beschikking te stellen ter handhaving van de uitzonderingstoestand. 2. De ter beschikking gestelde eenheden van de krijgsmacht staan gedurende de periode van hun inzet onder verantwoordelijkheid van de Gouverneur van Curaçao.</p>	Geen beperking of afwijking van een grondrecht
B.	<p><u>Artikel 9</u> 1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald, dat de daarin aangewezen ambtenaren, bevoegd zijn van eenieder inlichtingen te verlangen en inzage te vorderen van bescheiden alsmede van informatiedragers waarop gegevens zijn vastgelegd, indien kennis daarvan voor de handhaving van de uitzonderingstoestand noodzakelijk is. 2. Indien inzage als bedoeld in het eerste lid is gevorderd, kan teneinde afschriften te maken voor korte tijd afgifte dan wel schriftelijke vastlegging en afgifte worden gevorderd. 3. Eenieder is verplicht de verlangde inlichtingen volledig en naar waarheid te verstrekken en de gevorderde inzage alsmede de gevorderde afgifte dan wel schriftelijke vastlegging en afgifte te verlenen. Zo nodig kan een termijn worden gesteld voor naleving van deze verplichtingen. 4. Zij die uit hoofde van hun stand, beroep of ambt tot geheimhouding verplicht zijn kunnen zich verschonen van het verschaffen van inlichtingen, doch uitsluitend voor zover het</p>	Toezichthoudende bevoegdheid

	<p>betreft hetgeen hun in hun hoedanigheid is toevertrouwd. Zij kunnen voorts het verlenen van inzage van bescheiden en gegevens, alsmede het verlenen van medewerking weigeren, voor zover hun geheimhoudingsplicht zich daartoe uitstrekt.</p> <p>5. Bij ministeriële regeling met algemene werking, bedoeld in het eerste lid, kunnen nadere regels worden gesteld ter uitvoering van dit artikel.</p>	
C.	<p><u>Artikel 10</u></p> <p>1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald, dat het aan is het eenieder is verboden gedachten of gevoelens te openbaren, inlichtingen door te geven, te vergaren of te ontvangen, of vertoningen, die van films daaronder begrepen, te verzorgen.</p> <p>2. Onder het openbaren van gevoelens en gedachten als bedoeld in het eerste lid, wordt in elk geval verstaan het op welke wijze dan ook vervaardigen, uitgeven, voorhanden hebben, verspreiden, aanbrengen of in de handel brengen van geschriften, opschriften, tekeningen of afbeeldingen.</p> <p>3. Bij ministeriële regeling met algemene werking, bedoeld in het eerste lid, kunnen nadere regels worden gegeven ter uitvoering van dit artikel.</p>	<p><u>Artikel 9 Vrijheid van drukpers</u></p> <p>1. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens landsverordening.</p> <p>2. Bij landsverordening worden regels gesteld omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisie-uitzending.</p> <p>3. Voor het openbaren van gedachten of gevoelens door andere dan in de voorgaande leden genoemde middelen heeft niemand voorafgaand verlof nodig wegens de inhoud daarvan, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens landsverordening. Bij landsverordening kan het geven van vertoningen toegankelijk voor personen jonger dan zestien jaar worden geregeld ter bescherming van de goede zeden.</p> <p>4. De voorgaande leden zijn niet van toepassing op het maken van handelsreclame.</p>
D.	<p><u>Artikel 11</u></p> <p>1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald, dat:</p> <p>a. het aan eenieder verboden is in het openbaar te betogen of deel te nemen aan een vergadering of betoging;</p> <p>b. het aan eenieder verboden is zich op de openbare weg, bedoeld in artikel 1, aanhef en onder g, van de Landsverordening openbare orde, te begeven, zich aan de openbare weg op te houden, zich te begeven op of in daartoe aangewezen gebouwen, verblijfplaatsen of terreinen, of in de open lucht te vertoeven.</p> <p>2. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kunnen bij ministeriële regeling met algemene werking ter afkondiging hiervan, plaatsen in gebruik bij het Land of bij een onderneming of instelling van het Land, een vennootschap of stichting, bedoeld in de Code Corporate Governance Curaçao, daaronder begrepen, als verboden plaats worden aangewezen ter bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding noodzakelijk is in het belang van de uit- of inwendige veiligheid van het Land.</p> <p>3. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kunnen, bij ministeriële regeling, met algemene werking, gebieden worden aangewezen die geheel of gedeeltelijk worden ontruimd. De regeling voorziet voorts in de aanwijzing van plaatsen ter onderbrenging van personen die</p>	<p><u>Artikel 11 Het recht van vereniging en vergadering</u></p> <p>1. Het recht tot vergadering en betoging wordt erkend, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens landsverordening.</p> <p>2. Bij landsverordening kunnen regels worden gesteld ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.</p>

	<p>als gevolg van de ontruiming niet beschikken over een adequate tijdelijke verblijfplaats.</p> <p>4. Bij ministeriele regeling met algemene werking kunnen nadere regels worden gesteld ten aanzien van de toegang tot, het verkeer binnen en het verlaten van daartoe aangewezen gebieden en plaatsen.</p> <p>5. De uitzonderingstoestand laat onverlet het recht van de Gouverneur van Curaçao, de ministers, de Statenleden, de griffier van de Staten, de Raad van Advies Curaçao, de Algemene Rekenkamer Curaçao, de Ombudsman, de vaste colleges van advies, het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba en het openbaar ministerie om in de uitoefening van hun functie en vergezeld van medewerkers ongehinderd in fysieke vergadering of zitting bijeen te komen.</p> <p>6. Rechters kunnen ongehinderd mondelinge behandelingen ter fysieke zitting houden, met griffiers, leden van het openbaar ministerie, procesgemachtigden, journalisten met perskaart en voor de zitting bij name uitgenodigde personen. De president van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba kan regels stellen met het oog op de toegang tot de rechter.</p>	
E.	<p><u>Artikel 12</u></p> <p>1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald, dat, indien dit noodzakelijk is ter handhaving van de uitzonderingstoestand, de daartoe aangewezen ambtenaren:</p> <p>a. toegang hebben tot elke plaats en zijn zij bevoegd en bevoegd zijn aldaar onderzoek of huiszoeking te verrichten;</p> <p>b. bevoegd zijn zonder machtiging woningen binnen te treden en behoeven zij zich bij het binnentreden;</p> <p>c. zich bij het binnentreden niet behoeven niet te legitimeren of;</p> <p>d. het doel van het binnentreden niet behoeven mede te delen aan de gebruiker van de plaats of woning.</p> <p>2. De bevoegdheid tot het binnentreden in woningen zonder machtiging en zonder legitimatie als bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden uitgeoefend ter voorkoming of bestrijding van ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen of goederen.</p> <p>3. Zodra de noodzaak is vervallen worden belanghebbenden van het gebruik van deze bevoegdheid schriftelijk op de hoogte gesteld, tenzij het belang van het Land zich hier blijvend tegen verzet.</p>	<p><u>Artikel 14 De onschendbaarheid van de woning</u></p> <p>1. Het binnentreden in een woning zonder toestemming van de bewoner is alleen geoorloofd in de gevallen bij of krachtens landsverordening bepaald, door hen die daartoe bij of krachtens landsverordening zijn aangewezen.</p> <p>2. Voor het binnentreden overeenkomstig het eerste lid zijn voorafgaande legitimatie en mededeling van het doel van het binnentreden vereist, behoudens bij landsverordening gestelde uitzonderingen.</p> <p>3. Aan de bewoner wordt zo spoedig mogelijk een schriftelijk verslag van het binnentreden verstrekt. Indien het binnentreden in het belang van de nationale veiligheid of dat van de strafvordering heeft plaatsgevonden, kan volgens bij landsverordening te stellen regels de verstrekking van het verslag worden uitgesteld. In de bij landsverordening te bepalen gevallen kan de verstrekking achterwege worden gelaten, indien het belang van de nationale veiligheid zich tegen verstrekking blijvend verzet.</p>
E.	<p><u>Artikel 13</u></p> <p>1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, zijn kan bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald, dat de daartoe aangewezen ambtenaren bevoegd zijn zonder toestemming van de verzender noch de geadresseerde kennis te nemen van de inhoud van</p>	<p><u>Artikel 12 Briefgeheim</u></p> <p>1. Ieder heeft, behoudens bij of krachtens landsverordening te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.</p>

	<p>communicatie, waaronder elektronische communicatie, of gesprekken gevoerd met behulp van voorzieningen voor telecommunicatie, zonder voorafgaande machtiging van de rechter, indien dit noodzakelijk is ter handhaving van de uitzonderingstoestand.</p> <p>2.Zodra de noodzaak is vervallen, worden belanghebbenden van het gebruik van deze bevoegdheid schriftelijk op de hoogte gesteld, tenzij het belang van het Land zich hier blijvend tegen verzet.</p>	
G.	<p><u>Artikel 14</u></p> <p>1.Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald, dat de minister bevoegd is bindende aanwijzingen en opdrachten te geven aan houders van vergunningen ingevolge de Landsverordening op de telecommunicatievoorzieningen met betrekking tot het in stand houden, exploiteren, verzorgen, gebruiken en beveiligen van openbare telecommunicatienetwerken, voorzieningen, installaties, zendapparatuur of frequenties, en de daarmee verzonden, ontvangen of te verzenden of te ontvangen gegevens of informatie.</p> <p>2.Indien de houders van vergunningen als gevolg van aanwijzingen of opdrachten gegeven op grond van het eerste lid onevenredig financieel nadeel ondervinden, kan aan hen op verzoek een naar billijkheid te bepalen vergoeding worden toegekend.</p> <p>3.Indien geen gevolg wordt gegeven aan een aanwijzing of opdracht dan is de minister bevoegd zaken te gebruiken of het gebruik te vorderen en overige maatregelen te nemen opdat de aanwijzingen of opdrachten worden uitgevoerd.</p> <p>4. De minister kan bij ministeriële regeling met algemene werking, bedoeld in het eerste lid, nadere regels worden stellen ter uitvoering van dit artikel.</p>	<p><u>Artikel 9 Vrijheid van drukpers</u></p> <p>1. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens landsverordening.</p> <p>2. Bij landsverordening worden regels gesteld omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisie-uitzending.</p> <p>3. Voor het openbaren van gedachten of gevoelens door andere dan in de voorgaande leden genoemde middelen heeft niemand voorafgaand verlof nodig wegens de inhoud daarvan, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens landsverordening. Bij landsverordening kan het geven van vertoningen toegankelijk voor personen jonger dan zestien jaar worden geregeld ter bescherming van de goede zeden.</p> <p>4. De voorgaande leden zijn niet van toepassing op het maken van handelsreclame.</p>
H.	<p><u>Artikel 15</u></p> <p>1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald, dat de minister bevoegd is onroerende en roerende zaken te gebruiken, dan wel het gebruik te vorderen, onder zo spoedig mogelijke, doch uiterlijk binnen drie weken, verstrekking van een schriftelijk bewijsstuk.</p> <p>2. Zodra zulks naar het oordeel van de minister mogelijk is, wordt de tot gebruik gevorderde zaak door of vanwege deze wederom ter beschikking van de rechthebbende gesteld. Hiervan wordt mededeling gedaan aan de rechthebbende of wordt dit ter algemene kennis gebracht indien er van meerdere personen zaken zijn gebruikt of gevorderd.</p> <p>3.Het bevoegd gezag is bevoegd veranderingen aan te brengen in, aan of op zaken, die krachtens het eerste lid zijn gebruikt of tot gebruik zijn gevorderd. Indien de rechthebbende onevenredig financieel nadeel ondervinden, kan aan hem op verzoek een naar billijkheid te bepalen vergoeding worden toegekend.</p>	<p><u>Artikel 16</u></p> <p>1. Onteigening kan alleen geschieden in het algemeen belang en tegen vooraf verzekerde schadeloosstelling, een en ander naar bij of krachtens landsverordening te stellen voorschriften.</p> <p>2. De schadeloosstelling behoeft niet vooraf verzekerd te zijn, wanneer in geval van nood onverwijld onteigening geboden is.</p> <p>3. In de gevallen bij of krachtens de landsverordening bepaald bestaat recht op schadeloosstelling of tegemoetkoming in de schade, indien in het algemeen belang eigendom door het bevoegd gezag wordt vernietigd of onbruikbaar gemaakt of de uitoefening van het eigendomsrecht wordt beperkt.</p>
L.	<p><u>Artikel 16</u></p> <p>1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand</p>	<p><u>Artikel 16</u></p> <p>1. Onteigening kan alleen</p>

	<p>geldt, kan bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald, dat de daartoe aangewezen ambtenaren, bevoegd zijn alle goederen, waarvan redelijk vermoeden bestaat dat zij zullen dienen tot het in gevaar brengen van de uit- of inwendige veiligheid, dan wel van belang zijn voor de waarheidsvinding omtrent een mogelijk in gevaar brengen van die veiligheid, te onderzoeken of in beslag te nemen. De artikelen 438, 445 en 446 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering zijn van overeenkomstige toepassing.</p> <p>2. Van elke inbeslagname wordt een proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal dat mede de redenen van de inbeslagname vermeldt, wordt binnen tweemaal vierentwintig uren aan belanghebbende in afschrift medegedeeld, voor zover mededeling aan belanghebbende niet strijdig wordt geoordeeld met het belang van het Land.</p>	<p>geschieden in het algemeen belang en tegen vooraf verzekerde schadeloosstelling, een en ander naar bij of krachtens landsverordening te stellen voorschriften.</p> <p>2. De schadeloosstelling behoeft niet vooraf verzekerd te zijn, wanneer in geval van nood onverwijld onteigening geboden is.</p> <p>3. In de gevallen bij of krachtens de landsverordening bepaald bestaat recht op schadeloosstelling of tegemoetkoming in de schade, indien in het algemeen belang eigendom door het bevoegd gezag wordt vernietigd of onbruikbaar gemaakt of de uitoefening van het eigendomsrecht wordt beperkt.</p>
I.	<p><u>Artikel 17</u></p> <p>1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, is de minister bevoegd, indien het landsbelang dit noodzakelijk maakt, ten behoeve van het Land, andere lichamen of personen, het eigendomsrecht op of een recht tot gebruik van roerende en onroerende zaken te vorderen.</p> <p>2. De eigendom gaat onmiddellijk over door de enkele beschikking tot vordering.</p> <p>3. Zodra als gevolg van een vordering het eigendomsrecht is overgegaan of een recht tot gebruik is ontstaan, wordt daarvan door de minister zo spoedig mogelijk een bewijsstuk opgemaakt. Het bewijsstuk verwijst naar de vorderingsbeschikking en bevat zo nodig de gegevens vereist met betrekking tot de inschrijving van stukken in de betrokken openbare registers, voor zover deze niet in de beschikking besluit staan. Een exemplaar van het bewijsstuk, mede ondertekend door degene, te wiens behoeve de vordering is geschied, wordt, zo mogelijk, verstrekt aan ieder, aan wie een exemplaar van het vorderingsbesluit is verstrekt.</p> <p>4. Ingeval een onroerende zaak is gevorderd, doet de minister de vorderingsbeschikking en het krachtens het derde lid opgemaakte bewijsstuk zo spoedig mogelijk in de betrokken openbare registers inschrijven. Artikel 24, eerste lid, van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek is niet van toepassing.</p> <p>5. Degene aan wie de eigendom is ontnomen heeft recht op schadevergoeding. Aan degene aan wie het gebruik is ontnomen kan op verzoek een naar billijkheid te bepalen vergoeding worden toegekend.</p> <p>6. De minister zomede de door hem aan te wijzen ambtenaren zijn te allen tijde bevoegd de uitlevering te vorderen van de in bezit te nemen waren als bedoeld in de Warenlandsverordening. Zij, alsmede de hen op hun last vergezellende personen hebben te allen tijde vrije toegang tot alle plaatsen, waar redelijkerwijs vermoed kan worden, dat zich de waren bevinden. Wordt hun de toegang geweigerd, dan verschaffen zij zich die desnoods met inroeping van de sterke arm.</p> <p>7. Is de plaats tevens een woning of alleen door een woning toegankelijk, dan treden zij deze tegen de wil van de bewoners niet binnen dan met bijzondere of algemene schriftelijke lastmachtiging van de minister. Zij behoeven zich niet te legitimeren.</p>	<p><u>Artikel 16</u></p> <p>1. Onteigening kan alleen geschieden in het algemeen belang en tegen vooraf verzekerde schadeloosstelling, een en ander naar bij of krachtens landsverordening te stellen voorschriften.</p> <p>2. De schadeloosstelling behoeft niet vooraf verzekerd te zijn, wanneer in geval van nood onverwijld onteigening geboden is.</p> <p>3. In de gevallen bij of krachtens de landsverordening bepaald bestaat recht op schadeloosstelling of tegemoetkoming in de schade, indien in het algemeen belang eigendom door het bevoegd gezag wordt vernietigd of onbruikbaar gemaakt of de uitoefening van het eigendomsrecht wordt beperkt.</p>

	<p>8.De machtiging is ondertekend en vermeldt: a.voor zover de buitengewone omstandigheden hiertoe de ruimte bieden, de naam of het nummer en de hoedanigheid van degene aan wie de machtiging is gegeven, b.het doel waartoe wordt binnengetreten; c.de dagtekening.</p> <p>De machtiging blijft ten hoogste van kracht gedurende de periode waarop de uitzonderingstoestand geldt, doch niet langer dan nodig om het doel te realiseren waartoe wordt binnengetreten.</p> <p>9.Van dit binnentreden wordt door hen proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal dat mede de redenen van het binnentreden vermeldt, wordt binnen tweemaal vierentwintig uren aan belanghebbende in afschrift medegedeeld, voor zover mededeling aan belanghebbende niet strijdig wordt geoordeeld met het belang van het Land.</p> <p>10.Hetgeen bepaald is voor zaken is van overeenkomstige toepassing op vermogensrechten. Onder gebruik is mede de uitoefening van een onderneming begrepen.</p>	
K.	<p><u>Artikel 18</u></p> <p>1.Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, worden onverwijld de op grond van artikel 17 in bezit genomen waren, op door de minister te bepalen wijze, ter beschikking gesteld ten behoeve van de bevolking, bedrijven of instellingen, tegen prijzen, die de daarvoor door de minister bepaalde bedragen niet te boven gaan.</p> <p>2.De schadeloosstelling, voor de in bezit genomen waren, door de minister te bepalen, wordt door twee schatters, elk afzonderlijk, geschat, en een bon voor het gemiddelde van die twee schattingen wordt aan de vroegere houder van de waren gegeven.</p> <p>3.Het bedrag van deze bonnen wordt als verplichte uitgave van het Land aangemerkt en zo spoedig mogelijk uitbetaald.</p> <p>4.De schatters worden door de minister benoemd na overleg met de Minister van Economische Ontwikkeling.</p>	<p><u>Artikel 16</u></p> <p>1. Onteigening kan alleen geschieden in het algemeen belang en tegen vooraf verzekerde schadeloosstelling, een en ander naar bij of krachtens landsverordening te stellen voorschriften.</p> <p>2. De schadeloosstelling behoeft niet vooraf verzekerd te zijn, wanneer in geval van nood onverwijld onteigening geboden is.</p> <p>3. In de gevallen bij of krachtens de landsverordening bepaald bestaat recht op schadeloosstelling of tegemoetkoming in de schade, indien in het algemeen belang eigendom door het bevoegd gezag wordt vernietigd of onbruikbaar gemaakt of de uitoefening van het eigendomsrecht wordt beperkt.</p>
L.	<p><u>Artikel 19</u></p> <p>1.Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan voor zover geen gebruik is gemaakt van artikel 20, de minister met betrekking tot het gebruik van de havens, de luchthaven, de raffinaderij en andere belangrijke infrastructurele complexen, die aanwijzingen geven, welke hij in het belang van het Land nodig oordeelt.</p> <p>2.Zodanige aanwijzingen kunnen worden gegeven aan de autoriteiten, lichamen of personen, welke zijn belast met het bestuur of het beheer daarvan, dan wel tot het gebruik daarvan gerechtigd zijn, alsmede aan kapiteins van schepen, gezagvoerders van luchtvaartuigen en bestuurders van vervoermiddelen te land; deze zijn verplicht aan de aanwijzingen gevolg te geven.</p> <p>3.Aanwijzingen kunnen zo nodig worden gegeven door openbare bekendmaking ter plaatse op de wijze door de minister te bepalen.</p> <p>4. Artikel 14, derde lid, is van overeenkomstige toepassing.</p>	<p>Geen directe beperking of afwijking van een grondrecht</p>
M.	<p><u>Artikel 20</u></p> <p>Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, is de minister bevoegd de toegang tot, het verkeer</p>	<p><u>Artikel 4</u></p> <p>1. Bij landsverordening wordt de toelating en de uitzetting van</p>

	binnen, en het verlaten van de havens, de luchthaven, de raffinaderij en andere belangrijke infrastructurele complexen bij ministeriële regeling met algemene werking te beperken of verbieden.	vreemdelingen geregeld. 2. Ieder heeft het recht het Land te verlaten, behoudens in de gevallen, bij landsverordening bepaald
N.	<u>Artikel 21</u> 1.Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan de minister bij ministeriële regeling met algemene werking maatregelen treffen met betrekking tot de import of export van goederen. 2. De maatregelen als bedoeld in het eerste lid worden in het Publicatieblad bekendgemaakt.	
O.	<u>Artikel 22</u> 1.Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, is in geval van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen, dan wel van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, de Minister van Justitie bevoegd alle bevelen te geven die hij ter bescherming van de uit- of inwendige veiligheid noodzakelijk acht. Daarbij kan van andere dan bij de Staatsregeling van Curaçao gestelde voorschriften worden afgeweken. 2.De Minister van Justitie laat tot maatregelen van geweld niet overgaan dan na het doen van de nodige waarschuwing.	Handhaving, kan niet van de voorschriften van de Staatsregeling afwijken.
P.	<u>Artikel 23</u> 1.Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan de minister bij ministeriële regeling met algemene werking algemeen verbindende voorschriften vaststellen die nodig zijn. Daarbij kan van andere dan bij de Staatsregeling van Curaçao gestelde voorschriften worden afgeweken. Hij maakt deze voorschriften bekend op een door hem te bepalen wijze. 2.De minister brengt de voorschriften zo spoedig mogelijk ter kennis van de Staten, van de Gouverneur van Curaçao en van de Procureur-Generaal. 3.De voorschriften vervallen, indien zij niet door de Staten in hun eerstvolgende vergadering worden bekrachtigd. Het uitblijven van bekrachtiging wordt op last van de voorzitter van de Staten door de minister in het Publicatieblad bekendgemaakt. 4.De minister stelt de algemeen verbindende voorschriften buiten werking zodra de omstandigheden dit toelaten. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing.	Noodregeling, kan niet van de voorschriften van de Staatsregeling afwijken.
Q.	<u>Artikel 24</u> 1.De Minister van Justitie is bevoegd door hem aangewezen groepen van personen op een door hem aangegeven plaats tijdelijk te doen ophouden. De ophouding kan mede omvatten, indien nodig, het overbrengen naar die plaats. 2.De Minister van Justitie oefent de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid, slechts uit: a.jegens personen die een specifiek voorschrift gegeven door het bevoegd gezag ter uitvoering van deze landsverordening groepsgewijs niet naleven, en b.indien het ophouden noodzakelijk is ter voorkoming van voortzetting of herhaling van de niet-naleving en de naleving redelijkerwijs niet op andere geschikte wijze kan worden verzekerd. 3.Van de beslissing tot ophouding wordt zo spoedig mogelijk een proces-verbaal opgemaakt, met vermelding welk voorschrift niet wordt nageleefd en de omstandigheden waaronder dit is geschied. 4.De Minister van Justitie laat tot ophouding als bedoeld in het	<u>Artikel 17</u> 1. Buiten de gevallen bij of krachtens landsverordening bepaald mag niemand zijn vrijheid worden ontnomen. 2. Hij aan wie anders dan op rechterlijk bevel zijn vrijheid is ontnomen, kan aan de rechter zijn invrijheidstelling verzoeken. Hij wordt in dat geval door de rechter gehoord binnen een bij de landsverordening te bepalen termijn. De rechter gelast de onmiddellijke invrijheidstelling, indien hij de vrijheidsontneming onrechtmatig oordeelt. 3. De berechting van hem aan wie met het oog daarop zijn vrijheid is ontnomen, vindt binnen een

<p>eerste lid niet overgaan dan nadat de personen uit de in het eerste lid bedoelde groep in de gelegenheid zijn gesteld de tenuitvoerlegging van de beslissing tot ophouding te voorkomen, door alsnog het voorschrift, bedoeld in het derde lid, na te leven.</p> <p>5.De ophouding mag niet langer duren dan de tijd die nodig is ter voorkoming van voortzetting of herhaling van de niet-naleving, met een maximum van twaalf uren.</p> <p>6.De plaats van ophouding dient geschikt te zijn voor de opvang van de op te houden personen. Bij het landsbesluit tot afkondiging van een uitzonderingstoestand worden een of meer plaatsen aangewezen die kunnen worden gebruikt ter ophouding van personen.</p> <p>7.De Minister van Justitie draagt er voor zover mogelijk zorg voor dat de opgehouden personen in de gelegenheid worden gesteld door een daartoe door hem aangewezen ambtenaar hun gegevens te laten vastleggen ten bewijze dat zij zijn opgehouden.</p>	<p>redelijke termijn plaats.</p> <p>4. Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt.</p>
<p><u>Artikel 25</u></p> <p>Een ieder die betrokken is bij de uitvoering van deze landsverordening en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of rederlijkwijs moet vermoeden en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding daarvan, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot bekendmaking verplicht of uit zijn taak bij de uitvoering van deze landsverordening de noodzaak tot bekendmaking voortvloeit.</p>	<p>Geen beperking of afwijking van een grondrecht</p>
<p><u>Artikel 26</u></p> <p>De bevoegdheden die in dit hoofdstuk aan organen van burgerlijk gezag worden toegekend, worden slechts uitgeoefend voor zover dit ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid naar het oordeel van die organen geboden is. Onverminderd de toepassing van artikel 2, vijfde lid, kunnen bij ministeriële regeling met algemene werking kunnen deze bevoegdheden gedurende de uitzonderingstoestand geleidelijk in werking worden gesteld en uitgeoefend en de inwerkingstelling en uitoefening, afhankelijk van de omstandigheden, worden bijgesteld en teruggenomen.</p>	<p>Geen beperking of afwijking van een grondrecht</p>
<p><u>Artikel 27</u></p> <p>Bij ministeriële beschikking kan de betrokken minister aan een daarin aangewezen groep personen of persoon, indien het landsbelang dit noodzakelijk maakt, gemotiveerd vrijstelling of ontheffing verlenen van de in dit hoofdstuk gegeven beperkingen, bevelen en verboden, met inbegrip van de plicht tot het naleven van een ingevolge artikel 24 gegeven en bekendgemaakt algemeen verbindend voorschrift. De vrijstelling of ontheffing kan van bepaalde duur zijn. Aan de vrijstelling of ontheffing algemene en bijzondere voorschriften worden verbonden. De vrijstelling of ontheffing kan te allen tijde worden ingetrokken.</p>	<p>Geen beperking of afwijking van een grondrecht</p>

De PAR-fractie verzoekt om in artikel 4, derde lid, het woord "schriftelijk" toe te voegen na het woord "Staten".

Artikel 4, derde lid, luidt:

Artikel 4

3. Zo spoedig mogelijk na het moment waarop de uitzonderingstoestand is opgeheven ofwel is geëindigd, wordt door de minister aan de Staten mededeling gedaan van hetgeen is verricht ingevolge de uitzonderingstoestand

Artikel 57 van de Staatsregeling van Curaçao luidt:

Artikel 57

De ministers geven de Staten mondeling of schriftelijk de door één of meer leden verlangde inlichtingen waarvan het verstrekken niet in strijd is met het belang van het Land of van het Koninkrijk.

Indien de Regering het voorstel van de PAR-fractie overneemt dan is er sprake van een bepaling die in strijd is met artikel 57 van de Staatsregeling van Curaçao, waarin is bepaald dat inlichtingen mondeling of schriftelijk verstrekt kunnen worden aan de Staten.

De PAR-fractie verzoekt om in artikel 11, vijfde lid, na het woord "advies" "de Sociaal-Economische Raad, Overheidsaccountants Bureau" toe te voegen.

In dit artikellid zijn uitsluitend de Hoge Colleges van Staat, de ministers, de Staten, de Gouverneur en het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, aangewezen om in hoogst uitzonderlijke gevallen fysiek te kunnen vergaderen. De door de PAR-fractie benoemde organisaties vallen niet onder deze categorie, namelijk Hoge College van Staat en het zijn ook geen gezagdragers. Ergens moet een grens worden getrokken in de landsverordening en dat is met de bovenbeschreven kwalificatie gedaan.

De PAR-fractie stelt voor om in artikel 11, vijfde en zesde lid, na het woord "fysieke", de woorden " of virtuele" toe te voegen.

In artikel 11, vijfde en zesde lid, wordt bepaald dat de organisaties en personen genoemd in die leden te allen tijde, ondanks het bestaan van het verbod (als genoemd in het eerste lid) om in het openbaar te vergaderen of zich op de openbare weg te begeven, kunnen vergaderen. Het toevoegen van het woord "virtueel" is hier overbodig. De virtuele vergadering is niet verboden en het is aan die organisaties zelf om te bepalen of in hun reglement op te nemen dat virtuele vergaderingen in de plaats kunnen treden van fysieke vergaderingen.

De PAR-fractie verwijst naar artikel 12, eerste lid, onderdeel c, en artikel 17, zevende lid, en vraagt zich af welke beweegredenen, motivatie en concrete uitleg er is voor het houden van voornoemde artikelen in het ontwerp.

Deze artikelen verlenen de bevoegdheid aan opsporingsambtenaren of toezichthouders om ter handhaving van de uitzonderingstoestand een onderzoek of huiszoeking te verrichten en zonder machtiging een woning binnen te treden en deze opsporingsambtenaren behoeven zich bij het binnentreden niet te legitimeren. Deze bevoegdheden kunnen worden toegepast in noodtoestanden (emergensia); dat zijn geen alledaagse toestanden, maar buitengewone omstandigheden die een samenleving

ontwrichten. Daarnaast is het belangrijk om deze artikelen te lezen en te begrijpen in samenhang met de artikelen 2, vijfde lid, en 26 van het ontwerp. In artikel 26 van het ontwerp wordt namelijk bepaald dat de bevoegdheden die in dit hoofdstuk zijn opgenomen, dus ook de huiszoeking, slechts worden uitgeoefend voor zover dit ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid naar het oordeel van die organen geboden is. Daarnaast betekent de afkondiging van een uitzonderingstoestand niet dat het burgerlijk gezag automatisch deze bevoegdheden kan toepassen. Verwezen wordt naar artikel 2, vijfde lid, van het ontwerp waarin is bepaald deze bevoegdheden gezamenlijk of afzonderlijk in werking wordt gesteld. Stel dus, dat de Regering zoals nu het geval, op basis van de Landsverordening uitzonderingstoestand de uitzonderingstoestand afkondigt ten gevolge van de COVID-19 pandemie, dan is er voor de Regering geen reden om in particuliere huizen huiszoeking te verrichten. Met deze huiszoeking wordt namelijk het gevaar van verspreiding van het virus niet afgewenteld. Huiszoekingen kunnen wel verricht worden in geval van oorlog of terrorisme en er bijvoorbeeld aanwijzing is dat de staatsvijanden zich op een bepaalde plek ophouden die tot een woning bestempeld kan worden.

Bij de afkondiging van de uitzonderingstoestand wordt in het betreffende landsbesluit bepaald welke bevoegdheden de Regering zal toepassen. De bevoegde minister kan ook bij ministeriële regeling met algemene werking op een later tijdstip, maar wel binnen de 90 dagen andere maatregelen nemen, dan die in eerste instantie genomen zijn, vanwege escalatie van de noodtoestand.

De PAR-fractie vraagt of in artikel 15, derde lid, geen sprake moet zijn van burgerlijk gezag in plaats van bevoegd gezag.

Artikel 15 maakt deel uit van hoofdstuk 3 van het ontwerp, dat als onderwerp heeft: Bevoegdheden burgerlijk gezag gedurende een uitzonderingstoestand. In dit geval is dus het bevoegd gezag, het burgerlijk gezag. Ten behoeve van de consistentie zal de Regering de woorden 'bevoegd gezag' in het ontwerp vervangen door 'burgerlijk gezag'. Zie de nota van wijziging, onderdeel E.

De PAR-fractie vraagt of het woord 'bestelbon' in artikel 18, tweede en derde lid, moet worden gedefinieerd.

Artikel 18, tweede en derde lid, luiden:

Artikel 18

2.de schadeloosstelling, voor de in bezit genomen waren, door de minister te bepalen, wordt door twee schatters, elk afzonderlijk, geschat, en een bon voor het gemiddelde van die twee schattingen wordt aan de vroegere houder van de waren gegeven.

3. Het bedrag van deze bonnen wordt als verplichte uitgave van het Land aangemerkt en zo spoedig mogelijk uitbetaald.

In het woordenboek wordt het begrip 'bon' als volgt gedefinieerd: papiertje als bewijs van recht op iets.

In artikel 18 staat dat er dus een papiertje oftewel een bon wordt afgegeven waarop het gemiddelde bedrag komt te staan, dat afgeleid is van het bedrag dat door twee door de minister benoemde schatters, elk afzonderlijk, is geschat. Dit bedrag wordt als verplichte uitgave van het Land aangemerkt en zo spoedig mogelijk uitbetaald. Een nadere definiëring is overbodig.

De PAR-fractie vraagt om in artikel 20 na 'raffinaderij' de zinsnede 'telecommunicatievoorziening, water- en elektriciteitscentrales,' bij te voegen. Het voorgaande gezien de betekenis en strategische belang voor Land Curaçao.

Artikel 20 luidt:

Artikel 20

Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, is de minister bevoegd de toegang tot, het verkeer binnen, en het verlaten van de havens, de luchthaven, de raffinaderij en andere belangrijke infrastructurale complexen bij ministeriële regeling met algemene werking te beperken of verbieden.

De water- en elektriciteitscentrales vallen onder het begrip belangrijke infrastructurale complexen die bij ministeriële regeling met algemene werking worden aangewezen, waardoor een uitbreiding van artikel 20 van het ontwerp niet nodig is. Het begrip 'telecommunicatievoorziening' is te ruim en geeft niet aan waar precies de toegang wordt beperkt of verboden. Zoals hierboven gesteld, kunnen infrastructurale complexen, waaronder ook plaatsen waar apparaten van telecommunicatievoorziening staan, bij ministeriële regeling met algemene werking worden aangewezen.

Met verwijzing naar artikel 22, eerste lid, en artikel 23, eerste lid, wenst de PAR-fractie concreet te weten, waarvan nog meer kan worden afgeweken dan de bij de Staatsregeling van Curaçao gestelde voorschriften. Hoe worden deze voorschriften gepubliceerd en worden deze middels een ministeriële regeling gepubliceerd.

In artikel 22, eerste lid, wordt aan de Minister van Justitie de bevoegdheid toegekend om bevelen te geven ter bescherming van de uit- of inwendige veiligheid. Een dergelijk bevel is een noodbevel dat alleen in uitzonderlijke situaties worden toegepast. Het noodbevel kan worden ingezet als sprake is van oproer, wanordelijkheden, rampen of zware ongevallen of de vrees daartoe bestaat. Deze maatregel mag worden toegepast wanneer het gaat om een bepaald aantal personen of organisaties. Gaat het om een onbepaald aantal personen ("een ieder"), dan is een ministeriële regeling met algemene werking, als bedoeld in artikel 23, eerste lid, het geschikte middel. De maatregelen mogen niet verder strekken dan strikt noodzakelijk is (proportionaliteit) en minder ingrijpende bevoegdheden tekortschieten (subsidiariteit).

In tegenstelling tot wat de PAR-fractie aangeeft, mag niet van de voorschriften van de Staatsregeling worden afgeweken. Dat is wat bedoeld wordt met de tweede volzin van het eerste lid, van artikel 22, van het onderhavige ontwerp.

Een voorbeeld van een op schrift gestelde noodbevel is:

1. Een ieder die de kennelijke intentie heeft op één of andere wijze de openbare orde te verstoren in het kader van Project X ..... - welke intentie bijvoorbeeld kan blijken uit gedragingen, uitlatingen, kleding, uitrusting, aanwezigheid op een bepaalde plaats, aanwezigheid in een bepaalde groep of meegevoerde voorwerpen – is verplicht zich op eerste aanzegging van de politie: in de richting te begeven die door de politie wordt aangegeven dan wel zich te verwijderen en verwijderd te houden uit een gebied dat de politie aangeeft dan wel afgezet heeft of aan het afzetten is, dan wel zich te verwijderen en verwijderd te houden uit .....
2. Wanneer personen woonachtig zijn in het gebied dat door de politie afgezet is dan wel afgezet wordt dan wel als niet te betreden wordt aangegeven of wier aanwezigheid in dat gebied om dringende redenen noodzakelijk is, mogen zij alleen de kortste weg volgen om hun huis te bereiken. Dit op aanwijzingen van de politie.

Indien de minister krachtens artikel 23, eerste lid, van het onderhavige ontwerp een ministeriële regeling met algemene werking, een zogenoemde noodregeling, vaststelt dan wordt deze elektronisch in het Publicatieblad bekend gemaakt.

De PAR-fractie haalt hoofdstuk 4 aan en vraagt zich af waarom voor een separate toepassing is gekozen, terwijl separate toepassing niet in artikel 96 Staatsregeling Curaçao wordt genoemd. In welke concrete gevallen is de separate toepassing van toepassing?

Ter beantwoording van deze vraag, wordt verwezen naar paragraaf 2 van het advies van de Raad van Advies op pagina 4, e.v. getiteld: De gekozen systematiek voor de Landsverordening uitzonderingstoestanden. De Raad adviseert als volgt.

[Het is de Raad opgevallen dat andere landen van het Koninkrijk, te weten Nederland en Sint Maarten, een wettelijke regeling ten aanzien van uitzonderingstoestanden hebben vastgesteld. In de Nederlandse Coördinatiewet uitzonderingstoestanden (hierna: CwuNL) is voor een systematiek gekozen waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen een algemene noodtoestand en een beperkte noodtoestand. Ten aanzien van elk van deze twee categorieën van noodtoestanden geldt een lijst van noodwetgeving die in of buiten werking gesteld zal worden. Sint Maarten kent het onderscheid tussen algemene en beperkte noodtoestand niet en heeft ook geen lijsten van noodwetgeving vastgesteld. De wetgever van Sint Maarten heeft ervoor gekozen om de regels voor het afkondigen en opheffen van een uitzonderingstoestand en de bevoegdheden van het burgerlijk gezag tijdens uitzonderingstoestanden, waaronder de beperking van grondrechten, meteen in de Landsverordening uitzonderingstoestand op te nemen. De Regering van Curaçao heeft in het eerste concept, duidelijk de systematiek van Sint Maarten gevolgd. De Raad is echter van oordeel dat het land beter gebaat zou zijn bij het hebben van een wettelijke regeling met elementen van zowel de systematiek van Nederland als die van Sint Maarten.

c. Separate toepassing

Uit het systeem van CwuNL is gebleken dat het gebruik van buitengewone bevoegdheden niet uitsluitend hoeft plaats te vinden in het kader van uitzonderingstoestanden, maar ook buiten. De Raad is van oordeel dat bij het

opstellen van noodwetgeving ook rekening gehouden moet worden met het bestendig maken van deze wetgeving ook indien er geen uitzonderingstoestand zou worden afgekondigd. Vanzelfsprekend houdt de separate toepassing van noodwetgeving dan wel in dat niet afgeweken kan worden van de in het tweede lid van artikel 96 van de Staatsregeling bepaalde grondrechten.]

De Regering heeft het voorstel van de Raad bestudeerd en gemeend dat het Land inderdaad gebaat is bij een gemengde systematiek, zoals hiervoor door de Raad geadviseerd. Om die reden is de separate toepassing aan het ontwerp toegevoegd.

In 1996 heeft Nederland de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden vastgesteld. Nederland heeft sindsdien de noodtoestand niet afgekondigd, waardoor de Regering geen concreet voorbeeld kan geven. Nederland maakt in buitengewone omstandigheden gebruik van de bevoegdheden die aan de burgemeesters krachtens de Gemeentewet zijn toegekend, te weten de noodbevels- en noodverordeningbevoegdheid. Overigens zijn deze bevoegdheden ook in dit ontwerp opgenomen (artikelen 22 en 23) en in de Landsverordening openbare orde.

Sint Maarten in tegendeel, heeft al twee keer een uitzonderingstoestand afgekondigd. De eerste keer als gevolg van natuurramp en de tweede als gevolg van de COVID-19 pandemie.

Ingevolge artikel 28, tweede en derde lid, heeft de Regering het over een voorstel van landsverordening. In hoeverre sluiten en houden voornoemde artikelliden rekening met artikel 64, eerste lid en tweede lid, onderdeel a, Staatsregeling Curaçao, aldus de PAR-fractie?

Artikel 64 van de Staatsregeling luidt:

Artikel 64

1. Er is een Raad van Advies.

2. De Raad wordt gehoord over:

a. alle ontwerpen van landsverordeningen en van landsbesluiten, houdende algemene maatregelen;

Het voorstel van landsverordening kan niet eerder naar de Staten dan nadat de Raad van Advies is gehoord. Een landsverordening die zonder de Raad van Advies gehoord hebbende aan de Staten wordt aangeboden, is in strijd met dat artikel van de Staatsregeling en kan niet vastgesteld worden. Een voorstel van landsverordening als bedoeld in artikel 28 van het onderhavige ontwerp wordt na verwerking van het advies van de Raad van Advies aan de Staten ter goedkeuring voorgelegd.

De PAR-fractie vraagt waarom voor een voorstel van landsverordening is gekozen en niet landsverordening.

Hier wordt de terminologie voorstel gebruikt, wat hetzelfde is als een ontwerp-landsverordening. Een ontwerp-landsverordening of voorstel

landsverordening is een landsverordening dat nog niet is goedgekeurd door de Staten en bekrachtigd door de Regering. Een landsverordening is een wettelijke regeling die al door de Staten is goedgekeurd en door de Regering is bekrachtigd.

Met verwijzing naar artikel 34 van het onderhavige ontwerp, wenst de fractie een overzicht te ontvangen van alle geldboetes naar categorie met hun correspondentie bedragen in guldens.

Verwezen wordt naar artikel 1:54 van het Wetboek van Strafrecht voor het antwoord op deze vraag.

De geldboete die voor een strafbaar feit ten hoogste kan worden opgelegd, is gelijk aan het bedrag van de categorie die voor dat feit is bepaald.

Er zijn zes categorieën:

de eerste categorie, NAF. 500,-;

de tweede categorie, NAF. 5.000,-;

de derde categorie, NAF. 10.000,-;

de vierde categorie, NAF. 25.000,-;

de vijfde categorie, NAF. 100.000,-;

de zesde categorie, NAF. 1.000.000,-.

De PAR-fractie vraagt wat het juridisch verschil is tussen een ramp en een uitzonderingstoestand.

Feitelijk leidt een ramp tot een uitzonderingstoestand. Een uitzonderingstoestand is de juridische kwalificatie of het juridische gevolg van een ramp.

De PAR-fractie wil dat de Regering aangeeft wanneer de noodwet geactiveerd wordt? Hoe wordt de onderhavige noodwet gebruikt? Kan het ontwerp buiten het kader van een ramp worden gebruikt? Is de noodwet onherroepelijk ten opzichte van de Landsverordening rampenbestrijding? Zijn de Landsverordening rampenbestrijding en het onderhavige ontwerp aan elkaar verbonden? Moet de ene worden geactiveerd, zodat de andere kan worden gebruikt? Hoe wordt vastgesteld dat er sprake is van een uitzonderingstoestand? Zijn er concrete criteria binnen het ontwerp waaraan een situatie moet voldoen alvorens over te kunnen gaan tot het afkondigen van een noodsituatie.

De Regering begrijpt dat er een zekere onrust heerst bij burgers. Een burger die het woord 'noodtoestand' opzoekt, vindt ook de volgende uitleg op Wikipedia.

De noodtoestand of de staat van beleg is een buitengewone rechtstoestand op grond van een publiekrechtelijke bekendmaking van een overheid dat de normale toestand en wetgeving tijdelijk niet meer van toepassing is. De noodtoestand is, vanwege de versterkte overheidsbevoegdheden en verzwakte controle, een geliefd machtsmiddel van dictators gebleken. In sommige landen zoals Syrië is de noodtoestand jaren van kracht geweest. Om deze redenen zou volgens Amnesty International een

noodtoestand maar 90 dagen mogen duren en moet deze volgens het BuPo-verdrag gemeld worden bij de VN.

Het is dan ook om bovengenoemde reden dat in de internationale verdragen de kaders zijn aangeven waarbinnen een noodtoestand of uitzonderingstoestand kan worden afgekondigd.

Artikel 4 van het BuPo-verdrag, dat is het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en 15 EVRM luiden:

Artikel 4

Bij een algemene noodtoestand die een bedreiging vormt voor het bestaan van het volk en welks aanwezigheid officieel is afgekondigd, kunnen de Staten die partij zijn bij dit Verdrag maatregelen nemen, die afwijken van hun verplichtingen ingevolge dit Verdrag, mits deze maatregelen niet verder gaan dan de toestand vereist en niet in strijd zijn met andere verplichtingen welke voortvloeien uit het internationale recht en geen discriminatie uitsluitend op grond van ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst of maatschappelijke afkomst inhouden.

Artikel 15

In tijd van oorlog of in geval van enig andere algemene noodtoestand die het bestaan van het land bedreigt, kan iedere Hoge Verdragsluitende Partij maatregelen nemen die afwijken van zijn verplichtingen ingevolge dit Verdrag, voor zover de ernst van de situatie deze maatregelen strikt vereist en op voorwaarde dat deze niet in strijd zijn met andere verplichtingen die voortvloeien uit het internationale recht.

In een uitzonderingstoestand zijn er ook rechten die nooit buiten werking kunnen worden gesteld, ook niet in tijd van oorlog of noodtoestand. Volgens het BuPo-verdrag (zie ook artikel 15, tweede lid, EVRM) zijn de niet-opschortbare mensenrechten, de rechten op:

- Leven;
- Vrijheid van geweten en geloof;
- Erkenning als persoon voor de wet (habeas corpus);
- Vrijwaring van slavernij;
- Vrijwaring van marteling en wrede behandeling;
- Vrijwaring van gevangenneming wegens schulden;
- Vrijwaring van twee maal bestraffing voor hetzelfde misdrijf (ne bis in idem).

De burger kan ervan verzekerd zijn dat bij het creëren van de wettelijke kaders van het onderhavige ontwerp, alle voorschriften van het internationale recht, de Staatsregeling en andere wettelijke regeling in acht zijn genomen. Ook dient de Regering de afkondiging van een uitzonderingstoestand terstond te melden bij de Staten, de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden, de Regeringen van Aruba en Sint Maarten en de Verenigde Naties en de Raad van Europa.

De uitzonderingstoestand wordt afgekondigd op het moment dat er sprake is van buitengewone omstandigheden die het bestaan van het Land of de samenleving bedreigen. Hieronder kan worden verstaan de huidige verspreiding van de coronavirusziekte (COVID-19; officiële naam van het virus: SARS-CoV-2). Denkbaar is ook: natuurgeweld, terrorisme, een militaire

inval of andere feitelijke bedreigingen van vitale belangen van het Land of de samenleving, in een zodanige mate dat sprake is van – potentiële – maatschappelijke ontwrichting. De uitzonderingstoestand wordt afgekondigd bij landsbesluit. Een landsbesluit vereist een ondertekening door de Gouverneur als hoofd van de Regering. De Gouverneur zal geen handtekening zetten onder een document dat in strijd is met de wet of in strijd met de beginselen van behoorlijk bestuur, of iets dat ruikt naar dictatuur.

In principe zijn de Landsverordening uitzonderingstoestand en de Landsverordening rampenbestrijding niet met elkaar verbonden. Wel is het zo dat op het moment dat er sprake is van een uitzonderingstoestand, er meestal ook sprake is van een ramp of van een buitengewone omstandigheid die het bestaan van de samenleving bedreigt. In dergelijke buitengewone omstandigheden is een belangrijke rol weggelegd voor de crisisbeheersing- en rampenbestrijdingsorganisatie en de crisisstaf die direct betrokken is bij de crisisbeheersing en rampenbestrijding. In de Landsverordening rampenbestrijding worden de interne procedures en bevoegdheden beschreven, in geval er sprake is van een ramp of buitengewone omstandigheid die het bestaan van het Land bedreigt. In deze landsverordening is dan ook bepaald dat de Minister van Algemene Zaken dan als opperbevelhebber functioneert.

Volgens de PAR-fractie heeft de Regering van Aruba gekozen om hun rampenwet uit te breiden met de gewenste punten, in plaats van een nieuwe noodwet te introduceren. Wat is het verschil tussen de benadering van Aruba en die van Curaçao?

Aruba heeft een Calamiteitenverordening. Krachtens die verordening heeft Aruba een Raad voor de rampenbestrijding, die tot taak heeft de ministerraad, gevraagd of ongevraagd, te adviseren met betrekking tot onder meer maatregelen ter voorkoming van rampen en maatregelen ter voorbereiding van rampenbestrijding. Daarnaast bestaat op Aruba een Bureau Rampenbestrijding, dat ressorteert onder de minister van Algemene Zaken. Vergelijkbaar met de Directie Risicobeheersing en Rampenbeleid op Curaçao. Tot de taken van het Bureau Rampenbestrijding behoort in ieder geval de ondersteuning van de minister van Algemene Zaken en de Raad bij de uitvoering van de bij of krachtens de Calamiteitenverordening toegekende taken. Het opperbevel bij de beperking en bestrijding van een ramp berust in Aruba, indien voor die ramp een rampbestrijdingsplan is vastgesteld, bij de daarin aangewezen minister en indien voor die ramp geen rampbestrijdingsplan is vastgesteld, bij minister van Algemene Zaken. Bij een ramp waarvan de beperking en bestrijding in overwegende mate aspecten betreft die een strafrechtelijk optreden zullen inhouden, berust het opperbevel bij de minister van Justitie. In de Arubaanse Calamiteitenverordening zijn ook buitengewone bevoegdheden aan de Regering toegekend. Zo kan de minister in geval van een ramp of bij het bestaan van ernstige vrees voor het ontstaan

van een ramp, voor een periode van ten hoogste 72 uur, regels stellen ter voorkoming van gevaar voor personen en goederen.

Het verschil tussen de benadering van Aruba en die van Curaçao is dat Curaçao nu een landsverordening ter uitvoering van artikel 96 van de Staatsregeling heeft opgesteld en voor zover de Regering bekend, Aruba nog niet. De Staatsregeling van Aruba, schrijft ook in artikel V.29 voor dat bij landsverordening wordt bepaald in welke gevallen ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid bij landsbesluit een door die landsverordening als zodanig aan te wijzen uitzonderingstoestand kan worden afgekondigd; zij regelt de gevolgen. Ook schrijft de Staatsregeling van Aruba voor van welke grondrechten kan worden afgeweken.

De Regering geeft aan dat Curaçao risico loopt op 33 soorten calamiteiten, aldus de PAR-fractie. Kan de Regering aangeven en uitleggen om welke 33 calamiteiten het gaat? Hoe zou een noodwet als de onderhavige kunnen helpen gedurende voornoemde calamiteiten?

1. Tropische Stormen/Orkanen
2. Zware regenval
3. Overstroming – Dam doorbraak
4. Blikseminslag
5. Ruwe zee/hoge golven
6. Windhozen “Warwaru”
7. Tsunami
8. Aardbeving
9. Hittegolf
10. Bosbranden “Mondi” brand
11. Droogte
12. Brand complexe bebouwing (verzorging, ziekenhuis)
13. Brand oude binnenstad (Willemstad)
14. Instorten bouwwerken
15. Tankwagen BLEVE “Bouling Liquid Expanding Vapour Explosion
16. Lekkage toxische stof
17. Bezwijken hogedruk (gas)leiding
18. Grote uitstoot toxische stof
19. Plasbrand aan land of op zee (stranden/baai)
20. Uitval elektriciteits- en watervoorziening
21. Verontreiniging in drinkwaternet
22. Verstoring brandstof/energie
23. Uitval spraak- en datacommunicatie
24. Neerstorten (personen)vliegtuig
25. Aanvaring op zee (cruiseschepen)
26. Groot verkeersongeval
27. Dierziekte overdraagbaar op mens
28. Ziektegolf via voedsel

29. Vergiftiging
30. Griep пандemie
31. Onrust tijdens evenement (North Sea Jazz, Carnaval)
32. Opvang massa mensen (cruiseschip)
33. Maatschappelijke onrust
34. Sociale drama's.

Deze 34 gevallen zijn opgenomen in het risicoprofiel van Curaçao, waarin een overzicht is opgenomen van aanwezige risico's op Curaçao.

Voor het afkondigen van een uitzonderingstoestand wordt een proces doorlopen door experts op basis van criteria. Hoe is het mogelijk dat de Staten zo'n proces kan weerhouden of opheffen?

De beheersing en bestrijding van rampen en buitengewone situaties is een taak van de Regering. De Staten kunnen het niet eens zijn met de afkondiging van een uitzonderingstoestand, waardoor de Staten kunnen besluiten de uitzonderingstoestand op te heffen. Artikel 4, eerste lid, onder a, van het onderhavige ontwerp geeft aan de Staten die bevoegdheid. Artikel 4, eerste lid, onder a, van het onderhavige ontwerp luidt:

Artikel 4

1. Een uitzonderingstoestand wordt opgeheven:

a. bij besluit van de Staten, indien zij van oordeel zijn dat de uitzonderingstoestand niet, of niet langer dan een bepaalde termijn, mag voortduren;

Het is aan te bevelen dat de Staten de crisisstaf eerst horen, alvorens een dergelijk besluit te nemen.

De MAN-fractie meent dat de nodige uitleg en duidelijkheid aangaande het ontwerp nog moet worden geschept en stelt dat het ontwerp niet rijp is voor openbare behandeling.

De Regering begrijpt dat het onderwerp van deze landsverordening voor een burger ingewikkeld kan zijn. Daarnaast zijn wetteksten lang, saai en niet zelden onbegrijpelijk voor de burger. Het is dan ook om die reden dat de Regering de vragen van de Statenleden in deze memorie van antwoord zo uitgebreid en duidelijk mogelijk tracht te beantwoorden. Mocht het nodig zijn, is de Regering ook bereid om voor zover mogelijk, informatiesessies te houden over dit onderwerp.

De MAN-fractie stelt dat in geval van een uitzonderingstoestand een vergadering verplicht moet worden opgeroepen op verzoek van de leden van de Staten. Het moet niet in handen blijven van de Voorzitter van de Staten om dergelijke vergadering op te roepen.

De wijze van oproeping van een vergadering van de Staten is geregeld in het reglement van orde van de Staten. Dit is een reglement dat de Staten op elk moment kunnen aanpassen. De Staten dienen in overweging te nemen om het moment waarvoor de vergadering waarin besloten wordt over het bestaan of

voortduren van de uitzonderingstoestand, wordt opgeroepen, ook terstond na ontvangst van het besluit tot afkondiging van de uitzonderingstoestand, te doen plaatsvinden. En ja, het is nodig om deze vergadering telkens wanneer een uitzonderingstoestand is afgekondigd, te houden. Een dergelijke wijziging van het reglement van orde van de Staten hoeft geen ingewikkelde procedure te ondergaan, waardoor het aan de behandeling van het onderhavige ontwerp niet in de weg hoeft te staan.

De Raad van Advies adviseert de Regering om de Staatsregeling van Curaçao te wijzigen in verband met het opnemen van andere grondrechten die de Regering wil beperken of van afwijken. Wat gaat de Regering met dit advies doen, vraagt de MAN-fractie.

De Regering heeft het advies van de Raad van Advies opgevolgd. De uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van Algemene Zaken, die belast is met wetgeving heeft een voorstel tot wijziging van de Staatsregeling van Curaçao in voorbereiding. Daarbij moet ook de procedure zoals omschreven in het Statuut worden gevolgd, inhoudende dat een landsverordening tot wijziging van de Staatsregeling voor wat betreft onder andere de artikelen betrekking hebbende op de fundamentele menselijke rechten en vrijheden, niet aan de Staten kan worden aangeboden dan nadat het gevoelen der Regering van het Koninkrijk is ingewonnen. Dit laatste is gebaseerd op artikel 44 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden.

De MAN-fractie vraagt of de Regering rekening heeft gehouden met het EVRM en andere verdragen aangaande grondrechten van de mens.

Deze vraag kan bevestigend worden beantwoord, zie ook de uitleg hiervoor hoe uitvoering is gegeven aan het EVRM en het BuPo-verdrag.

De MAN-fractie vraagt zich af wat er gebeurt met andere wetten zoals het Wetboek van Strafvordering op moment van een uitzonderingstoestand wordt afgekondigd. De procedures van bijvoorbeeld gevangenneming in het onderhavige ontwerp worden middels een ministeriële beschikking geregeld, terwijl de procedures van strafvordering in een landsverordening staan. Hoe functioneert het voorgaande juridisch gezien? Volgens de fractie gaat een ministeriële beschikking niet voor een landsverordening.

De Regering kan de MAN-fractie geruststellen dat uitsluitend daar waar specifiek is aangegeven in het onderhavige ontwerp, van de procedures neergelegd in het Wetboek van Strafvordering kan worden afgeweken. Dat geldt bijvoorbeeld voor artikel 12 van het onderhavige ontwerp, waarin de bevoegdheid tot onderzoek of huiszoeking, zonder machtiging, is verwerkt. Hiervoor is beschreven dat niet in elke uitzonderingssituatie van deze bevoegdheid gebruik kan worden gemaakt. Slechts indien ter afwending van gevaar nodig, kan bij de afkondiging van de uitzonderingstoestand worden bepaald dat de Regering van deze bevoegdheid gebruik maakt. Indien daartoe aanleiding bestaat na de afkondiging van de uitzonderingstoestand,

doch binnen 90 dagen, kan ook bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald dat de Regering de deze bevoegdheid zal toepassen.

Ingevolge onderhavig ontwerp hoeft men zich niet te legitimeren, waarom niet, vraagt de MAN-fractie? Hoe wordt gegarandeerd dat de persoon die een woning binnentreedt, daadwerkelijk de aangewezen ambtenaar is?

Ook los van een uitzonderingssituatie kan een malafide burger een politie uniform aandoen of een "fake" legitimatiebewijs gebruiken om een woning binnen te treden; het gaat hier dus om een algemeen vraagstuk. Voorts moet het uitgangspunt zijn dat als de aangewezen ambtenaar, dat is een toezichthouder of opsporingsambtenaar, in de gegeven omstandigheden redelijkerwijs, in de mogelijkheid verkeert om zich te legitimeren, hij of zij dat ook zal moeten doen. De Regering geeft hieronder ter illustratie twee voorbeelden uit de memorie van toelichting van de Nederlandse Algemene wet op het binnentreden, waarin de legitimatieplicht komt te vervallen.

In de eerste plaats kan worden gedacht aan omstandigheden, waarbij ernstig en onmiddellijk gevaar dreigt voor de veiligheid van personen. Wanneer oponthoud bij het binnentreden als gevolg van onverkorte naleving van dit voorschrift naar redelijke verwachting dit ernstig gevaar zou opleveren, gelden deze verplichtingen slechts, voor zover de naleving daarvan onder die omstandigheden redelijkerwijs kan worden gevergd. Zo behoeft bij de aanhouding van een gewapend persoon waarvan moet worden aangenomen dat hij van zijn wapen gebruik zal kunnen maken, de ambtenaar deze voorschriften niet in acht te nemen, voor zover door inachtneming daarvan de veiligheid van hem of van andere personen in gevaar komt. In die gevallen is er sprake van een noodtoestand die de niet-naleving van de legitimatieplicht rechtvaardigt.

Een tweede soort van uitzonderingsgeval betreft de opsporing of beëindiging van misdrijven die de rechtsorde ernstig schokken. Indien de naleving van deze verplichtingen in het gegeven geval de opsporing of beëindiging van misdrijven die een ernstig gevaar opleveren voor het leven of de gezondheid van personen in feite zou beletten, bestaat de noodzaak om ter behartiging van eveneens door de Grondwet - op Curaçao de Staatsregeling - beschermde belangen deze verplichtingen niet dan wel niet voorafgaand aan het binnentreden na te leven.

De angst van burgers en de fracties in de Staten dat de aangewezen ambtenaar of Regering misbruik zal kunnen maken van deze bevoegdheid heeft ertoe geleid, dat de Regering de bevoegdheid tot het binnentreden in woningen, verder heeft ingekaderd. In het onderhavig ontwerp wordt opgenomen dat de bevoegdheid tot het binnentreden in woningen zonder machtiging en zonder legitimatie, slechts mogelijk is ter voorkoming of bestrijding van ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen of goederen. Zie nota van wijziging, onderdeel D.

De MAN-fractie wenst dat in het onderhavige ontwerp wordt vastgesteld dat de aangewezen ambtenaar verplicht is zich te legitimeren bij het binnentreden van een woning of elders.

Zoals hierboven gesteld kan voldoening aan de legitimatieplicht letterlijk het leven van een ambtenaar of een derde kosten. Er kunnen zich situaties voordoen dat een afwijzing van deze plicht noodzakelijk is, waardoor het verzoek van de fractie niet gehonoreerd kan worden, wel is het ontwerp enigszins aangepast, zie nota van wijziging, onderdeel D. Toegevoegd is aan dit artikel dat de bevoegdheid tot het binnentreden in woningen zonder machtiging en zonder legitimatie, slechts mogelijk is ter voorkoming of bestrijding van ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen of goederen.

De MAN-fractie gaat verder met de verplichting tot het bezitten van een machtiging voor het binnentreden van een woning vastgelegd in het Wetboek van Strafvordering. Ingevolge artikel 155 van het Wetboek van Strafvordering wordt een model van machtiging bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen (hierna: lb.h.a.m.) vastgesteld. Bestaat voornoemde lb h.a.m.? Indien antwoord bevestigend, wil de fractie weten of er rekening mee is gehouden in het onderhavige ontwerp? Wie gaat in het onderhavige ontwerp een schriftelijk verslag maken?

Ja, een landsbesluit ter uitvoering van het Wetboek van Strafvordering bestaat, het betreft het Landsbesluit modelformulieren strafvordering (P.B. 1997, no. 247). In het onderhavige ontwerp is nergens bepaald dat degene die zonder de toestemming van de bewoner een woning binnentreedt geen schriftelijk verslag hiervan moet maken. Verwezen wordt naar artikel 14 van de Staatsregeling van Curaçao dat luidt:

Artikel 14

1. Het binnentreden in een woning zonder toestemming van de bewoner is alleen geoorloofd in de gevallen bij of krachtens landsverordening bepaald, door hen die daartoe bij of krachtens landsverordening zijn aangewezen.
2. Voor het binnentreden overeenkomstig het eerste lid zijn voorafgaande legitimatie en mededeling van het doel van het binnentreden vereist, behoudens bij landsverordening gestelde uitzonderingen.
3. Aan de bewoner wordt zo spoedig mogelijk een schriftelijk verslag van het binnentreden verstrekt. Indien het binnentreden in het belang van de nationale veiligheid of dat van de strafvordering heeft plaatsgevonden, kan volgens bij landsverordening te stellen regels de verstrekking van het verslag worden uitgesteld. In de bij landsverordening te bepalen gevallen kan de verstrekking achterwege worden gelaten, indien het belang van de nationale veiligheid zich tegen verstrekking blijvend verzet.

Het in artikel 14, derde lid, opgenomen voorschrift dat in de bij landsverordening te bepalen gevallen de verstrekking van het verslag achterwege wordt gelaten, is niet uitgewerkt in het onderhavige ontwerp, waardoor steeds een verslag dient te worden verstrekt indien in het kader van een uitzonderingstoestand zonder de toestemming van de bewoner een woning is binnentreden. De opsporingsambtenaar of toezichthouder die de woning is binnentreden dient het schriftelijk verslag te maken.

Artikel 17, zevende lid, stelt dat de minister een machtiging uitschrijft. Hoe kan het zijn dat de minister een machtiging uitschrijft, terwijl het geven van een machtiging een taak is van een rechter-commissaris, aldus de MAN-fractie? Wordt met het onderhavige ontwerp de trias-politica niet aangetast?

De machtiging, bedoeld in artikel 17, is niet een machtiging om onderzoek te doen in een woning. Deze bepaling is afgeleid van de Nederlandse Coördinatiewet Uitzonderingstoestanden in samenhang met de Vorderingswet.

De Regering hoopt dat met het uitleggen van de achtergrond van bepaalde bepalingen van het onderhavig ontwerp, de verwijzing naar de ontstaansgeschiedenis en bijbehorende toelichtingen, het een en ander duidelijk wordt. Hieronder volgt een vergelijking tussen de Nederlandse Vorderingswet met de Curaçaose vordering in het landsbelang.

Nederlandse Vorderingswet	Landsverordening uitzonderingstoestand
<p><u>Artikel 3a</u> Al Onze Ministers zijn bevoegd, indien dit noodzakelijk is met het oog op de behartiging van belangen van tot hun zorg behorende aangelegenheden, ten behoeve van de Staat, andere lichamen of personen het eigendomsrecht op of een recht tot gebruik van zaken te vorderen.</p> <p><u>Artikel 13</u> 1.Zodra als gevolg van een vordering het eigendomsrecht is overgegaan of een recht tot gebruik is ontstaan, wordt daarvan door Onze Minister, die de vordering heeft gedaan, zo spoedig mogelijk een bewijsstuk opgemaakt. 2.Het bewijsstuk verwijst naar de vorderingsbeschikking en bevat zo nodig de gegevens vereist met betrekking tot de inschrijving van stukken in de betrokken openbare registers, voor zover deze niet in de beschikking staan. Indien de feitelijke mogelijkheid tot uitoefening van het gevorderde recht is verschaft met toepassing van artikel 10, wordt hiervan in het bewijsstuk melding gemaakt. 3.Een exemplaar van het bewijsstuk, mede ondertekend door degene, te wiens behoeve de vordering is geschied, wordt, zo mogelijk, verstrekt aan ieder degenen, aan wie een exemplaar van de vorderingsbeschikking is verstrekt. Van bewijsstukken, die niet door Onze Minister van Economische Zaken zijn opgemaakt, wordt aan deze afschrift gezonden.</p> <p><u>Artikel 14</u> 1.Ingeval een registergoed of een recht waarvan de overdracht slechts na inschrijving in openbare registers tegen derden werkt, is gevorderd, doet Onze Minister, die de vordering heeft gedaan, de vorderingsbeschikking en het krachtens artikel 13 opgemaakte bewijsstuk zo spoedig mogelijk in de betrokken openbare registers inschrijven. 2Artikel 24, eerste lid, van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek is niet van toepassing.</p>	<p><u>Artikel 17</u> 1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, is de minister bevoegd, indien het landsbelang dit noodzakelijk maakt, ten behoeve van het Land, andere lichamen of personen, het eigendomsrecht op of een recht tot gebruik van roerende en onroerende zaken te vorderen. 2. De eigendom gaat onmiddellijk over door de enkele beschikking tot vordering. 3.Zodra als gevolg van een vordering het eigendomsrecht is overgegaan of een recht tot gebruik is ontstaan, wordt daarvan door de minister zo spoedig mogelijk een bewijsstuk opgemaakt. Het bewijsstuk verwijst naar de vorderingsbeschikking en bevat zo nodig de gegevens vereist met betrekking tot de inschrijving van stukken in de betrokken openbare registers, voor zover deze niet in de beschikking staan. Een exemplaar van het bewijsstuk, mede ondertekend door degene, te wiens behoeve de vordering is geschied, wordt, zo mogelijk, verstrekt aan ieder, aan wie een exemplaar van het vorderingsbesluit is verstrekt.</p> <p>4.Ingeval een onroerende zaak is gevorderd, doet de minister de vorderingsbeschikking en het krachtens het derde lid opgemaakte bewijsstuk zo spoedig mogelijk in de betrokken openbare registers inschrijven. Artikel 24, eerste lid, van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek is niet van toepassing.</p>

Artikel 15

1. Degene te wiens behoefte de vordering is geschied, is gehouden de eigenaar, de beperkt gerechtigde, de pachter, de huurder, de huurkoper en de beslaglegger voor zover zij schade lijden, schadeloos te stellen. Het recht op schadeloosstelling van de pand- of hypotheekhouder en van de beslaglegger wordt echter uitgeoefend overeenkomstig de hun in artikel 229 van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek en de artikelen 455a en 507a van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering toegekende rechten.

2. De schadeloosstelling wordt, ingeval het eigendomsrecht op een zaak is gevorderd, vastgesteld met overeenkomstige toepassing, voor zover uit deze wet niet anders voortvloeit, van de artikelen 40-45 van de Ontheingingswet en, ingeval het een roerende zaak betreft, tevens overeenkomstig bij algemene maatregel van bestuur daaromtrent te stellen aanvullende regelen. Zij wordt, ingeval een recht tot gebruik van een zaak is gevorderd, vastgesteld overeenkomstig bij zodanige maatregel daaromtrent te stellen regelen.

3. De Staat is voor de betaling van de schadeloosstelling mede aansprakelijk.

Artikel 16

1. Het bedrag van de aan iedere rechthebbende te betalen schadeloosstelling wordt, zo mogelijk, door Onze Minister, die de vordering heeft gedaan, degene, te wiens behoefte de vordering is geschied, en de rechthebbende in onderling overleg vastgesteld.

2. Nadat overeenstemming is bereikt, wordt een bewijsstuk, waarin het overeengekomene wordt vastgelegd, opgemaakt en door degenen, die aan het overleg hebben deelgenomen, ondertekend. Van dit bewijsstuk ontvangt elk een exemplaar.

Artikel 27

1. Onze Minister die krachtens artikel 23 een vordering heeft gedaan, is bevoegd tot oplegging van een last onder bestuursdwang ter handhaving van de vordering.

2. Een machtiging als bedoeld in artikel 2 van de Algemene wet op het binnentreden kan worden gegeven door Onze Minister die de vordering krachtens artikel 23 heeft gedaan.

5. Degene aan wie de eigendom is ontnomen heeft recht op schadevergoeding. Aan degene aan wie het gebruik is ontnomen kan op verzoek een naar billijkheid te bepalen vergoeding worden toegekend.

6. De minister zomede de door hem aan te wijzen ambtenaren zijn te allen tijde bevoegd de uitlevering te vorderen van de in bezit te nemen waren als bedoeld in de Warenlandsverordening. Zij, alsmede de hen op hun last vergezellende personen hebben te allen tijde vrije toegang tot alle plaatsen, waar redelijkerwijs vermoed kan worden, dat zich de waren bevinden. Wordt hun de toegang geweigerd, dan verschaffen zij zich die desnoods met inroeping van de sterke arm.

7. Is de plaats tevens een woning of alleen door een woning toegankelijk, dan treden zij deze tegen de wil van de bewoners niet binnen dan met bijzondere of algemene schriftelijke machtiging van de minister. Zij behoeven zich niet te legitimeren.

8. De machtiging is ondertekend en vermeldt:

- a. voor zover de buitengewone omstandigheden hiertoe de ruimte bieden, de naam of het nummer en de hoedanigheid van degene aan wie de machtiging is gegeven,
- b. het doel waartoe wordt binnentreden;
- c. de dagtekening.

De machtiging blijft ten hoogste van kracht gedurende de periode waarop de uitzonderingstoestand geldt, doch niet langer dan nodig om het doel te realiseren waartoe wordt binnentreden.

9. Van dit binnentreden wordt proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal dat mede de redenen van het binnentreden vermeldt, wordt binnen tweemaal vierentwintig uren aan belanghebbende in afschrift medegedeeld, voor zover mededeling aan belanghebbende niet strijdig

	<p>wordt geoordeeld met het belang van het Land. 10.Hetgeen bepaald is voor zaken is van overeenkomstige toepassing op vermogensrechten. Onder gebruik is mede de uitoefening van een onderneming begrepen.</p>
--	--

In de memorie van toelichting van de Nederlandse Vorderingswet is de noodzaak van een dergelijke buitengewone bevoegdheid als volgt onderbouwd.

[De medio 1938 in de internationale politieke toestand opgetreden grote spanning leidde tot het met spoed tot stand brengen van enkele voorlopige noodwetten ten einde de Regering voor het geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden de nodige bevoegdheden te verschaffen ter volledige verzekering van de economische en militaire verdediging des lands. Deze voorlopige wetgeving is van kracht gebleven tot 1 juli 1939 en is met ingang van die datum vervangen door een aantal definitieve noodwetten.

Tot deze laatste behoort ook de Algemene Vorderingswet 1939 (Stb. 631), in deze memorie verder aangeduid als A.V.W. Zij geeft aan de Ministers van Economische Zaken en van Defensie de bevoegdheid tot het vorderen van de terbeschikkingstelling in eigendom of in gebruik van alle zaken, roerende en onroerende, lichamelijke en onlichamelijke, ten behoeve van de belangen van de volkshuishouding en de veiligheid van niet-militaire personen of lichamen, onderscheidenlijk van de landsverdediging. Ingevolge genoemde wet gaat met de terbeschikkingstelling of — indien deze nodig is gebleken — met de inbezitneming het eigendomsrecht of het recht van gebruik op de Staat over.

Dit besluit is gehandhaafd bij de Algemene Vorderingsregeling 1944 (Stb. E 140) en geldt nog steeds. Het wijkt op enkele belangrijke punten van de A.V.W. af: het geeft vorderingsbevoegdheid aan alle Ministers, hoofden van departementen van algemeen bestuur, het maakt vordering mogelijk voor alle doeleinden, dus niet alleen ten behoeve van de volkshuishouding, de veiligheid en de landsverdediging, het bepaalt, dat ook ten behoeve van derden, dus niet alleen ten behoeve van de Staat, gevorderd kan worden en het bevat geen beperking van zijn werkingsduur. Voor wat betreft de omstandigheden, waaronder gevorderd kan worden, bevat de titel een beperking, voor zover het besluit daarin wordt omschreven als „besluit betreffende het vorderen van goederen ingeval van buitengewone omstandigheden". Overigens volgt het, ook wat de bewoordingen betreft, de wet van 1939 tamelijk nauwkeurig op de voet.

Het A.V.B. heeft naar de mening van de ondergetekenden in de praktijk goed voldaan.

Het vorderingsinstituut vormde met name een noodzakelijk complement van het door de Overheid gevoerde distributiebeleid doordat het mogelijk maakte voorraden goederen — meestal grondstoffen — te vorderen, ten einde de verwerking of distributie daarvan te verzekeren. Daarnaast is in talloze gevallen het gebruik van bedrijfspanden gevorderd ten behoeve van ondernemingen, die door oorlogshandelingen in haar bedrijfsuitoefening waren getroffen. Behalve voor defensiedoeleinden is voorts van de vorderingsbevoegdheid gebruik gemaakt om aan plotseling zich voordoende calamiteiten het hoofd te bieden, zoals b.v. bij de watersnoodramp in 1953 toen o.m. baggerwerktuigen zijn gevorderd.

De redenen waarom met de A.V.W. geen bevredigende, aan de huidige behoefte beantwoordende oplossing kan worden verkregen, zijn de volgende.

Op de eerste plaats heeft de praktijk uitgewezen, dat ook voor andere dan de drie in de wet genoemde doeleinden, nl. de volkshuishouding, de veiligheid van niet-militaire personen of lichamen en de landsverdediging, behoefte kan bestaan aan de bevoegdheid, bepaalde goederen terstond in bezit te nemen. Zo b.v. ten behoeve van de hulpverlening bij grote rampen en van de burgerlijke verdediging. Dit brengt mede, dat ook andere Ministers dan die van Economische Zaken, van Oorlog en van Marine, over vorderingsbevoegdheid zullen moeten kunnen beschikken.

Op de tweede plaats is het wenselijk gebleken, de mogelijkheid te openen, dat ook ten behoeve van anderen dan de Staat kan worden gevorderd, een figuur, die overeenstemt met de in de Onteigeningswet neergelegde figuur van onteigening ten behoeve van anderen dan de Staat. Er kunnen zich omstandigheden voordoen, waarin b.v. vordering van industrieterreinen, fabrieksinstallaties of schoolgebouwen noodzakelijk is; het zou een onnodige complicatie opleveren, indien dan de gehele afwikkeling steeds via de Staat zou moeten lopen. Reeds dadelijk zij hier opgemerkt, dat bij vordering ten behoeve van een ander dan de Staat die ander uiteraard voor de schadeloosstelling zal hebben te zorgen, hetgeen niet wegneemt, dat de Staat daarvoor mede aansprakelijk zal zijn.

Op grond van het voorgaande verdient het dus aanbeveling, een nieuwe vorderingswet tot stand te brengen, die zou kunnen worden toegepast enerzijds voor het gehele terrein der overheidswerkzaamheid in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, zoals b.v. watersnood of wijdverbreide epidemieën, en anderzijds voor de verdedigingsvoorbereiding ook buiten het geval van buitengewone omstandigheden.]

Volgens artikel 17, achtste lid, is er sprake van schadevergoeding, aldus de MAN-fractie. Is er een tabel of formule hoe men aan een bedrag voor schadevergoeding komt. Heeft de Regering een fonds opgericht voor het geval dat voornoemde schadevergoeding moet worden uitgekeerd?

In artikel 17, vijfde lid, van het onderhavige ontwerp wordt bepaald dat het recht op schadevergoeding, recht geeft op een naar billijkheid te bepalen vergoeding. Teneinde duidelijker te maken hoe de hoogte van deze vergoeding bepaald wordt, is naar analogie van de Nederlandse Vorderingswet opgenomen dat de minister en de rechthebbende het bedrag van de schadeloosstelling zo mogelijk in onderling overleg vaststellen. Zie nota van wijziging, onderdeel F.

De Statenfractie moet zich bijvoorbeeld het geval voorstellen dat er een tsunami is op het eiland en dat de minister van de burgers grote bedrijfswagens vordert om diabaas en andere gesteente te plaatsen op plekken waar er overstroming is, of dat de overheid een woning die dicht bij een situatie waar de ramp heeft plaatsgevonden in gebruik neemt om hulpverlening te verlenen aan omwonenden. Overigens wijst de praktijk uit dat in dit soort rampsituaties de burger uit eigen beweging hulp verleent, waardoor misschien een vordering zelfs niet nodig is.

De begrotingspost die voor de schadevergoeding in dit soort gevallen wordt aangewend is de (sub)functie voor onvoorziene verplichtingen voor investeringen in de begroting, zoals bepaald in artikel 15 van de Landsverordening comptabiliteit 2010.

Heeft de Regering een plan of idee over een nazorg voor de bevolking die na een periode van uitzonderingstoestand negatieve mentale, sociale en emotionele gevolgen heeft gehad?

In geval van oorlog, natuurramp of welk andere buitengewone situatie dan ook, die een grote impact heeft op het leven van mensen, is inderdaad zorg gedurende het - soms zelfs langdurige incident - nodig en na het incident, de nazorg dus. In dergelijke gevallen is de crisisstaf van de overheid al geactiveerd en zal er een plan zijn of worden gemaakt, in samenwerking met

de lokale deskundigen, hoe hiermee om te gaan. Lering kan worden getrokken uit praktijksituaties, zoals bijvoorbeeld uit de samenwerking met Sint Maarten, die ook nazorg heeft moeten bieden aan de slachtoffers van orkaan Irma en waarbij zelfs hier te lande mensen zijn opgevangen.

Wat zijn de sancties voor personen die zich niet aan het onderhavige ontwerp houden, aldus de MAN-fractie? Op welke juridische basis worden de sancties bepaald en handhaaft?

De sancties zijn in hoofdstukken 5 en 6 van het onderhavige ontwerp opgenomen. Het betreft in de eerste plaats bestuursdwang die als herstelsanctie wordt gekwalificeerd en de strafbepaling bij overtreding van een beperking, bevel of verbod gegeven bij of krachtens de Landsverordening uitzonderingstoestand. Zie artikel 34 van het onderhavige ontwerp.

Artikel 34

Degene die opzettelijk handelt in strijd met een beperking, bevel of verbod gegeven bij of krachtens de hoofdstukken 3 en 4, met inbegrip van overtreding van een ingevolge artikel 23 gegeven en bekendgemaakt algemeen verbindend voorschrift, begaat een misdrijf en wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.

2. Handelen als bedoeld in het eerste lid, voor zover niet opzettelijk begaan, is een overtreding en wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

De MAN-fractie heeft vraagtekens aangaande de systematiek van het ontwerp. Volgens de fractie kent men in bijvoorbeeld Nederland een algemene noodtoestand en een beperkte noodtoestand. Waarom is niet gekozen voor een escalatiemodel?

Op Curaçao is evenals in Nederland gekozen voor een escalatiemodel, alleen de terminologie 'beperkte en algemene toestand', is hier te lande niet gebruikt. In de beperkte toestand kan de Regering een beperkt aantal buitengewone bevoegdheden toepassen en in de algemene noodtoestand, kan de Regering natuurlijk alle buitengewone bevoegdheden toepassen.

Op Curaçao is krachtens artikel 2, vijfde lid, in combinatie met artikel 26 van het onderhavige ontwerp het systeem van escalatie tot uiting gebracht. Deze artikelen luiden:

Artikel 2

5. Bij het landsbesluit, bedoeld in het eerste of vierde lid, kunnen de Hoofdstuk 3 opgenomen bepalingen gezamenlijk of afzonderlijk in werking worden gesteld.

Artikel 26

De bevoegdheden die in dit hoofdstuk aan organen van burgerlijk gezag worden toegekend, worden slechts uitgeoefend voor zover dit ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid naar het oordeel van die organen geboden is. Onverminderd de toepassing van artikel 2, vijfde lid, kunnen bij ministeriële regeling met algemene werking deze bevoegdheden gedurende de uitzonderingstoestand geleidelijk in werking worden gesteld en uitgeoefend en de inwerkingstelling en uitoefening, afhankelijk van de omstandigheden, worden bijgesteld en teruggenomen.

Dit houdt in dat afhankelijk van de zich voordoende buitengewone omstandigheid, in Nederland zou men zeggen afhankelijk of er sprake is van een beperkte of algemene toestand, de Regering actie kan ondernemen.

Artikel 26 van het onderhavige ontwerp is bedoeld als een richtlijn voor de organen, die de in deze landsverordening toegekende bevoegdheden zullen hebben te hanteren. De maatregelen mogen niet verder strekken dan strikt noodzakelijk is (proportionaliteit) en mogen slechts worden ingezet voor zover minder ingrijpende bevoegdheden tekortschieten (subsidiariteit). Het artikel maakt een flexibele inzet van de in Hoofdstuk 3 gegeven bevoegdheden, afhankelijk van de concrete omstandigheden, mogelijk: alleen die buitengewone bevoegdheden dienen benut te worden die door de situatie zijn geboden.

De MAN-fractie wenst een tabel te ontvangen waarin de versie van noodtoestand van alle landen binnen het Koninkrijk met elkaar kan worden vergeleken. Het moet duidelijk zijn hoe de verschillende noodtoestanden functioneren en wat de verschillen zijn. De fractie pleit voor een soort concordantie van de verschillende noodwetgevingen binnen het Koninkrijk, gezien ingevolge het ontwerp ook om hulp binnen het Koninkrijk kan worden gevraagd.

In een bijlage bij deze memorie van antwoord wordt aan de Staten aangeboden een overzicht c.q. rechtsvergelijking van de bevoegdheden van de landen in het Koninkrijk voor wat betreft de uitzonderingstoestand, zoals door de MAN-fractie verzocht.

De MAN-fractie pleit voor een soort concordantie van de verschillende noodwetgevingen binnen het Koninkrijk, gezien ingevolge ook om hulp binnen het Koninkrijk kan worden gevraagd.

Een instrument om samenwerking te realiseren in het Koninkrijk is de onderlinge regeling, bedoeld in artikel 38 van het Statuut. Daarin staat dat Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten onderlinge regelingen kunnen treffen. In onderling overleg kan worden bepaald, dat zodanige regelingen en de wijziging daarvan bij rijkswet (consensusrijkswet) of algemene maatregel van rijksbestuur wordt vastgelegd.

Voor wat betreft concordantie tussen de landen van het Koninkrijk bepaalt artikel 39 van het Statuut dat het burgerlijk en handelsrecht, de burgerlijke rechtsvordering, het strafrecht, de strafvordering, het auteursrecht, de industriële eigendom, het notarisambt, zomede bepalingen omtrent maten en gewichten in Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten zoveel mogelijk op overeenkomstige wijze worden geregeld. Met andere woorden, de noodwet is geen onderwerp van concordantie als bedoeld in het Statuut. Natuurlijk kunnen de landen met elkaar op ambtelijk, bestuurlijk en politiek niveau samenwerken.

De MAN-fractie haalt aan dat ingevolge artikel 28 van het onderhavige ontwerp de minister bepaalde bevoegdheden vastgesteld in het ontwerp kan gebruiken, ook indien er geen uitzonderingstoestand is afgekondigd maar er sprake is van een buitengewone omstandigheid. Wat moeten de Staten hieronder verstaan? Is het mogelijk dat de Regering buiten een situatie van uitzonderingstoestand, gebruik maakt van de

bevoegdheden in het ontwerp? Kan de Regering het voorgaande met een voorbeeld illustreren?

Ja, de Regering kan zonder een uitzonderingstoestand te hebben afgekondigd enkele buitengewone bevoegdheden toepassen. Ook hiervoor geldt dat eerst een landsbesluit moet worden vastgesteld. Zoals hiervoor reeds gesteld, heeft Nederland bijvoorbeeld voor het mitigeren van de COVID-19 pandemie geen uitzonderingstoestand afgekondigd, maar wel een aantal buitengewone bevoegdheden toegepast. Sint Maarten heeft, in tegenstelling tot Nederland, wel een uitzonderingstoestand afgekondigd.

Indien de Regering, buiten een uitzonderingstoestand, buitengewone bevoegdheden toepast - let wel van de voorschriften van de Staatsregeling mag niet worden afgeweken - dan dient de Staten bij landsverordening hiermee in te stemmen. Dit laatste geschiedt middels de procedure omschreven in artikel 28, tweede lid, van het onderhavige ontwerp. Stemt de Staten niet in, dan worden de bepalingen die in werking zijn gesteld, onverwijld buiten werking gesteld. Hiermee wordt beoogd het democratische gehalte van de maatregelen te bestendigen, zodat in ieder geval niet kan worden gesproken van machtsmisbruik.

Artikel 28

1. Ook indien de uitzonderingstoestand niet is afgekondigd kunnen, ingeval buitengewone omstandigheden dit noodzakelijk maken, bij landsbesluit, op voordracht van de minister, de in Hoofdstuk 3 genoemde bevoegdheden gezamenlijk of afzonderlijk in werking worden gesteld. Daarbij kan niet worden afgeweken van de bepalingen van de Staatsregeling van Curaçao betreffende de grondrechten. In geen geval kunnen de bevoegdheden, gegeven in de artikelen 10, 11, eerste lid, aanhef en onder a, 12 en 13 in werking worden gesteld.

2. Wanneer een landsbesluit als bedoeld in het eerste lid, is genomen, wordt onverwijld een voorstel van landsverordening aan de Staten gezonden omtrent het voortduren van de werking van de bepalingen, gegeven bij dat landsbesluit.

3. Wordt het voorstel van landsverordening door de Staten verworpen, dan worden bij landsbesluit, op voordracht van de minister, de bepalingen die ingevolge het eerste lid in werking zijn gesteld, onverwijld buiten werking gesteld.

Volgens de fractie beschikt de Regering over 18 verschillende bevoegdheden ingeval van een uitzonderingstoestand. De fractie wenst een specificatie per bevoegdheid en het moment aangegeven wanneer elk van deze bevoegdheid kunnen worden toegepast.

Vanaf pagina 4 en verder heeft de Regering een schematisch overzicht verschaft van de bepalingen van het onderhavige ontwerp in relatie tot de grondrechten en artikel 96 van de Staatsregeling. Deze bepalingen zijn geletterd A tot en met Q. Alle bepaling met een letter betreft een bepaling waarin een bepaalde bevoegdheid aan het burgerlijk gezag wordt toegekend. Hierboven is aangegeven dat de bevoegdheden zowel gedurende als buiten een uitzonderingstoestand om kunnen worden toegepast. Beide procedures zijn ook reeds beschreven. Zie hierboven.

De MAN-fractie merkt op dat in het onderhavige ontwerp wordt gesproken over briefgeheim, terwijl wij tegenwoordig in een digitale wereld leven. De fractie verzoekt om naast het woord briefgeheim, digitale correspondentie toe te voegen.

Het briefgeheim is een grondrecht in de Staatsregeling van Curaçao, artikel 15. In Nederland wordt de discussie om het briefgeheim aan te passen al jaren gevoerd. Het briefgeheim als grondrecht bestaat in de grondwet van alle landen van het Koninkrijk.

Er zijn verschillende voorstellen gedaan om de tekst van het briefgeheim in de Nederlandse Grondwet aan te passen

De praktijk is echter dat als er een voorstel komt, de ontwikkeling van de techniek al weer een stuk verder is. Vandaar dat men op zoek is gegaan is naar een meer algemene formulering om traditionele én nieuwe vormen van communicatie onder de bescherming van dit recht te kunnen laten vallen waardoor men niet meteen weer achterloopt bij een volgende ontwikkeling.

De Staatscommissie Grondwet adviseerde in november 2011 om de tekst als volgt te herzien:

1. Ieder heeft recht op vertrouwelijke informatie.
2. Beperking van dit recht is alleen mogelijk:
  - a. in gevallen bij de wet bepaald, met machtiging van de rechter of
  - b. in het belang van de nationale veiligheid door of met machtiging van hen die daartoe bij de wet zijn aangewezen.

In het uiteindelijke kabinetsvoorstel van juli 2014 heeft het 'recht op vertrouwelijke informatie' van de commissie plaatsgemaakt voor het specifiekere 'brief- en telecommunicatiegeheim':

1. Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn recht op brief- en telecommunicatiegeheim.
2. Beperking van dit recht is mogelijk in de gevallen bij de wet bepaald, met machtiging van de rechter of, in het belang van de nationale vrijheid, door of met machtiging van hen die daartoe bij de wet zijn aangewezen.

De Raad van State heeft daar blijkens haar advies van 17 juli 2014 enige moeite mee, omdat er ten aanzien van het briefgeheim sprake is van een achteruitgang in rechtsbescherming. Het advies pleit ervoor het onderscheid tussen briefgeheim en telecommunicatiegeheim te laten bestaan.

Ondanks het advies van de Raad van State heeft het Kabinet-Rutte II besloten het eigen concept uit 2014 te handhaven. Nadat eerder de Tweede Kamer al akkoord gegaan was met het voorstel, bleek op 11 juli 2017 ook de Eerste Kamer er unaniem mee in te stemmen. Daarmee is het voorstel tot Grondwetswijziging in eerste lezing door beide kamers aangenomen. Het zal nu in tweede lezing worden voorgelegd aan de huidige Tweede Kamer en na 2019 aan de op dat moment nieuwe Eerste Kamer.

Alles wijst erop dat Nederland op dit punt een wijziging zal doorvoeren van het briefgeheim in de Grondwet. Curaçao zal het voorstel van de MAN-fractie in overweging nemen bij de eerstvolgende wijziging van de Staatsregeling van Curaçao en gebruik maken van de Nederlandse literatuur en andere relevantie conclusies van rechtsgeleerden die de discussie tot wijziging van het briefgeheim al een tijd voeren.

De MAN-fractie verwijst naar het advies van de RvA en merkt op dat Curaçao het model van de Nederlandse wet heeft overgenomen. Waarom heeft de Regering niet voor het model van Sint Maarten gekozen?

Curaçao heeft een Landsverordening uitzonderingstoestand opgesteld die elementen bevat van zowel de Nederlandse wet en als de Sint Maartense wet. De Regering gelooft dat hiermee voldoende flexibiliteit bestaat om adequaat te kunnen reageren bij calamiteiten en andere buitengewone omstandigheden, waarbij levens gered moet worden of gevaar afgewenteld moet worden.

Op pagina 7 van het advies van de RvA wordt aangegeven, dat het beperken of afwijken van de grondrechten van de mens een zware maatregel is, die een duidelijke en sterke onderbouwing vergt en voor een korte periode van toepassing zijn. Het voorgaande staat niet duidelijk gedefinieerd in de Memorie van Toelichting. De MAN-fractie verzoekt een duidelijke onderbouwing zoals de RvA verzocht.

De uitzonderingstoestand kan voor een periode van maximaal 90 dagen worden afgekondigd. Deze 90-dagen-periode wordt door Amnesty International geadviseerd om te voorkomen dat een noodtoestand wordt ingezet als machtsmiddel. Daarnaast wordt op deze manier een moment gecreëerd waarop de minister opnieuw moet beoordelen of de omstandigheden ernstig genoeg zijn voor het kunnen laten voortduren van de uitzonderingstoestand. Dezelfde maximumtermijn geldt voor een verlenging van de uitzonderingstoestand.

Het afkondigen van een uitzonderingstoestand is inderdaad een zware maatregel, waardoor deze slechts is toegestaan in geval van een crisissituatie die dermate ernstig is - omschreven in het onderhavige ontwerp als een buitengewone omstandigheid - dat het voortbestaan van de natie (Land Curaçao) erdoor bedreigd wordt. Het toepassen van grondrechtenopschortende noodmaatregelen zijn slechts gerechtvaardigd indien zij strikt noodzakelijk zijn en in een redelijke verhouding staan tot het doel waartoe zij dienen, namelijk de bestrijding van de crisissituatie.

Volgens de fractie Korsou di Nos Tur komt de Regering met een wet voor uitzonderingstoestanden naar aanleiding van kleine incidenten en stelt de fractie verder dat het onderhavige ontwerp alle rechten van de burgers van Curaçao schendt.

Ook de MFK-fractie meent dat het onderhavige ontwerp grote inbreuk doet op de grondrechten van de burgers van Curaçao. Het onderhavige ontwerp is een dictatoriale wet en de fractie is per definitie tegen soortgelijke wetten.

De Regering merkt op dat voor het afglijden naar een 'politiestaat' oftewel dictatorschap niet hoeft te worden gevreesd. Een uitzonderingstoestand duurt in beginsel maximaal 90 dagen (artikel 2, derde lid), de Staten kunnen er elk moment een einde aan maken (artikel 4, eerste lid, onder a), de Staten kunnen ook ingrijpen in de toepassing van de verordende bevoegdheid (artikel 23, derde lid) of separate toepassing (artikel 28, derde lid), de burger kan te allen tijde zich richten tot de burgerlijke rechter in kort geding. En in het algemeen staat de waarborgfunctie neergelegd in artikel 43, tweede lid, van het Statuut

voor het Koninkrijk der Nederlanden aan een afglijden naar 'politiestaat' in de weg.

De MFK-fractie citeert de tweede zin van artikel 2, eerste lid, en geeft aan dat hier de meeste pijn van het ontwerp ligt. Een Regering kan alles onder het mom van "feitelijke omstandigheden die het bestaan van de samenleving bedreigen" laten vallen en een uitzonderingstoestand afkondigen. Men kan misbruik van dit artikel maken en zelf een situatie van bedreiging creëren, om aan de hand daarvan een uitzonderingstoestand af te kondigen. De fractie doet een dringend verzoek aan de Regering, om de tweede volzin van artikel 2, eerste lid, uit het ontwerp te halen. Is de Regering bereid om voornoemde zin uit het ontwerp te halen?

De tweede volzin, van het eerste lid, van artikel 2 van het onderhavige ontwerp is juist bedoeld om het begrip 'buitengewone omstandigheden' te omschrijven. Vanwege meerdere opmerkingen over de onduidelijkheid die over dit begrip bestaat, heeft de Regering in de nota van wijziging, onderdeel B, de tweede volzin aangepast en uitgebreid met enkele concrete situaties die worden aangemerkt als een feitelijke situatie die het bestaan van het Land of de samenleving bedreigen. Als men deze bepaling vertaalt, dan staat er in de Landverordening uitzonderingstoestand het volgende in het Papiaments.

Den kaso di situashonan ekstraordinario, pa por mantené siguridat interno i eksterno di Pais, riba proposishon di minister por deklará un estado di emergensia pa medio di un dekreto nashonal. Un situashon ekstraordinario ta un situashon real ku ta menasá e eksistensia di País o komunidad, manera por ehempel guera.

Na de hierboven vermelde wijziging komt deze bepaling als volgt te luiden in het Papiaments:

Den kaso di situashonan ekstraordinario, pa por mantené siguridat interno i eksterno di Pais, riba proposishon di minister por deklará un estado di emergensia pa medio di un dekreto nashonal. Un situashon ekstraordinario ta un situashon real ku ta menasá e eksistensia di bo país o komunidad, manera por ehempel guera, òf otro situashon di emergensia a konsekuensia di un kalamidat manera warwaroe, terrorismo, un invashon militar o un pandemia.

Indien de Regering aan het verzoek van MFK-voldoet, dan komen juist de woorden "ku ta menasá eksistensia di Pais o komunidad" te vervallen, en dat zijn de woorden die de omschrijving krachtig maakt.

Teneinde de bezwaren van de MFK-fractie weg te nemen is de Regering bereid de woorden "feitelijke situatie" ofwel "situashon real" te vervangen door het woord: crisissituatie. Met deze vervanging kan de Regering, zoals de MFK-fractie stelt niet zomaar een feitelijke situatie onder het begrip buitengewone omstandigheid laten vallen. Het moet een crisissituatie betreffen. De bepaling komt alsdan te luiden:

Den kaso di situashonan ekstraordinario, pa por mantené siguridat interno i eksterno di Pais, riba proposishon di minister por deklará un estado di emergencia pa medio di un dekreto nashonal. Un situashon ekstraordinario ta un situashon di krisis ku ta menasá e eksistencia di bo país o komunidad, manera por ehempel guera, òf otro situashon di emergencia a konsekuensia di un kalamidat manera warwaroe, terrorismo, un invashon militar o un pandemia.

De MFK-fractie haalt verder uit artikel 2, derde en vierde lid, dat de minister bevoegd is tot verlenging van een afgekondigde periode van uitzonderingstoestand. De Staten hebben hier geen rol, omdat verlenging naar het oordeel van de minister plaatsvindt, aldus de fractie.

De stelling van de MFK-fractie is niet correct. De Staten kunnen te allen tijde beslissen om een uitzonderingstoestand op te heffen. Dit laatste is bepaald in artikel 4, eerste lid, onderdeel a, van het onderhavige ontwerp. Om het nog duidelijker te maken, heeft de Regering artikel 96, derde lid, van de Staatsregeling integraal overgenomen in artikel 4, eerste lid, onderdeel a, van het onderhavige ontwerp. In dat artikel komt te staan:

Zolang de uitzonderingstoestand niet bij landsbesluit is opgeheven, kan de Staten telkens wanneer zij zulks nodig oordelen, een besluit als bedoeld in de eerste volzin nemen omtrent het voortduren van de uitzonderingstoestand.

Nergens staat dat de Staten alleen bij de eerste 90 dagen een besluit tot opheffing van de uitzonderingstoestand kan nemen. Dus ook indien de Regering krachtens artikel 2, vierde lid, van onderhavig ontwerp, bij landsbesluit besluit dat een verlening van de uitzonderingstoestand nodig is, kan de Staten na ontvangst van het betreffende landsbesluit, in een openbare vergadering besluiten dat de uitzonderingstoestand opgeheven moet worden.

De MFK-fractie meent dat de Regering gevolg moet geven aan het advies van de Raad van Advies om artikel 96, tweede lid, van de Staatsregeling uit te breiden.

De Regering kan zich vinden in het advies van de Raad van Advies en het verzoek van de MFK-fractie. De uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van Algemene Zaken belast met wetgeving, heeft een voorstel tot wijziging van de Staatsregeling van Curaçao in voorbereiding.

De MFK-fractie vraagt wat er gebeurt met collectieve arbeidsovereenkomsten (hierna cao's) gedurende een periode van uitzonderingstoestand. Worden cao's onverbindend verklaard?

Dat is een onderwerp dan niet is behandeld in het onderhavige ontwerp. Er zijn geen buitengewone bevoegdheden aan de Regering toegekend om in een uitzonderingsituatie een collectieve arbeidsovereenkomst onverbindend te verklaren. In de toekomst, na totstandkoming van de Landsverordening uitzonderingstoestand, zou de Regering een noodregeling als bedoeld in artikel 23 van het onderhavige ontwerp kunnen maken, die de collectieve

arbeidsovereenkomst als onderwerp heeft. Echter een dergelijke regeling zal ook ter goedkeuring van de Staten worden voorgelegd en zal de gebruikelijke wetgevingsprocedure worden met voldoende waarborgen omkleed. De Regering heeft niet een dergelijke regeling inzake de collectieve arbeidsovereenkomst in voorbereiding.

Op pagina 5, onderdeel b, geeft de Raad van Advies aan dat maatregelen genomen zouden kunnen worden met betrekking tot andere onderwerpen die niet direct te maken hebben met het beperken of afwijken van grondrechten. Volgens de RvA is niet gebleken dat de Regering rekening heeft gehouden met het voorgaande en beveelt de Regering aan om een analyse te laten verrichten van alle bestaande regelgeving in verhouding met mogelijke scenario's die zich kunnen voordoen tijdens uitzonderingstoestand.

De Regering heeft wel een analyse gemaakt van noodbevoegdheden in bestaande wetgeving en de meest essentiële noodbevoegdheden zijn in het onderhavige ontwerp opgenomen. Aan de hand van de ervaring die nu met de COVID-19 pandemie is opgedaan, kan de Regering veel beter inschatten welke noodbevoegdheden nog nodig zijn in ons rechtssysteem en kan het traject opgestart worden voor een verdere uitbreiding van de noodzakelijke noodbevoegdheden in bestaande wetgeving.

De fractie verwijst verder naar pagina 8 van het advies van RvA onder inzet van de krijgsmacht gestationeerd op Curaçao. De fractie benadrukt het feit dat de Regering de regels die voor het gebruiken van geweld zullen gelden, niet uiteen heeft gezet.

De Raad van Advies heeft geadviseerd om de memorie van toelichting en indien nodig het ontwerp aan te passen. De Regering snapt dat de MFK-fractie moeilijk kan achterhalen of de memorie van toelichting wel of niet is aangepast zoals de Raad adviseert, omdat de fractie niet de beschikking heeft over het ontwerp dat bij de Raad van Advies is ingediend. De Regering wil binnenkort ook de ontwerpen die aan de Raad worden aangeboden publiceren zodat de burger en de Staten met hun eigen ogen kunnen zien hoe de Regering het ontwerp heeft aangepast naar aanleiding van het advies van de Raad van Advies.

Ook wil de Regering dat de MFK-fractie zich realiseert dat het onderhavige ontwerp tot tweemaal toe aan de Raad van Advies is aangeboden, juist omdat de Regering zich realiseert dat het onderwerp van het ontwerp betreft de buitengewone omstandigheden. Het is dus niet een landsverordening die gaat gelden onder normale omstandigheden met herkenbare standaard bevoegdheden.

Voor wat betreft de uitbreiding van de memorie van toelichting ter zake geweld door de krijgsmacht, wordt verwezen naar de toelichting op artikel 8 van het onderhavige ontwerp, die als volgt luidt.

[De bevoegdheid van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten inzake de inzet van de krijgsmacht is geregeld in de Aanwijzingen inzake de inzet van de krijgsmacht in Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Wat betreft de in

Curaçao gestationeerde krijgsmacht, ontleent de Gouverneur van Curaçao rechtstreeks aan artikel 3 van deze Aanwijzingen de bevoegdheid om, in geval van rampen, ongevallen en storingen in het verkeer of de verbindingen, welke geen samenhang vertonen met andere storingen van de inwendige veiligheid of de openbare orde, delen van de krijgsmacht ter beschikking te stellen van de Regering van Curaçao.

Geweldsgebruik van een individueel militair kan worden gerechtvaardigd door het recht op zelfverdediging en ter uitvoering van een ambtelijk bevel.]

De fractie van Movementu Progresivo (MP-fractie) wil weten waarom het onderhavige ontwerp op dit moment is gekomen.

Het is juist op het moment dat het Land zich in een ramp bevindt, zoals nu het geval, dat men zich realiseert hoe belangrijk noodwetgeving is. Dit ontwerp had de Regering al in voorbereiding, het was zoals uit de aan de Staten aangeboden stukken blijkt, reeds op 28 april 2018 aan de Raad van Advies voor advies aangeboden. Met het vertrek van de ambtenaar die het ontwerp in behandeling had, is de uitvoering van het advies van de Raad van Advies vertraagd.

De fractie wenst dat duidelijk in het ontwerp wordt omschreven, welke de mogelijke uitzonderingstoestanden zijn.

De Regering heeft gehoor gegeven aan dit verzoek en heeft de bepaling uitgebreid. De bepaling luidt na wijziging:

Nieuw	Oud
Ingeval buitengewone omstandigheden dit vereisen kan ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid, op voordracht van de minister bij landsbesluit de uitzonderingstoestand worden afgekondigd. Onder buitengewone omstandigheden wordt verstaan <u>crisisituaties</u> die het bestaan van het Land of de samenleving bedreigen, waaronder in ieder geval oorlog <u>of andere noodtoestanden als gevolg van natuurgeweld, terrorisme, een militaire inval of een pandemie.</u>	Ingeval buitengewone omstandigheden dit vereisen kan ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid, op voordracht van de minister bij landsbesluit de uitzonderingstoestand worden afgekondigd. Onder buitengewone omstandigheden wordt verstaan feitelijke omstandigheden die het bestaan van het Land of de samenleving bedreigen, waaronder in ieder geval oorlog.

De Minister President is bevoegd de uitzonderingstoestand voor 90 dagen af te kondigen met mogelijke verlenging van nog 90 dagen. Wie doet de controle?

Volgens de MP-fractie kunnen de Staten inderdaad ingevolge artikel 4 van het onderhavige ontwerp, een afgekondigde uitzonderingstoestand opheffen, maar zal niet plaatsvinden met een Staten die als rubberstamp van de Regering functioneert. Naar

aanleiding van het voorgaande heeft de fractie vraagtekens met betrekking tot de controle van de Staten. Zijn er andere controlemechanismen?

Het controlemechanisme dat is ingebouwd is de controle door de Staten. Ook is het aan de raden dat de Staten eerst de crisisstaf, bedoeld in artikel 8 van de Landsverordening rampenbestrijding hoort, alvorens een besluit te nemen.

De MP-fractie haalt aan dat in het onderhavige ontwerp, meerdere malen wordt gesproken van zo spoedig mogelijk en noemt artikel 4 van het onderhavige ontwerp als voorbeeld. De fractie meent dat dit soort termen zo veel mogelijk uit de wet moeten worden gelaten en verzoekt om voornoemde artikel vast te stellen, dat de minister binnen 90 dagen aan de Staten mededeling doet van hetgeen ingevolge de uitzonderingstoestand is verricht.

De Regering kan het voorstel van de MP-fractie als volgt verwerken: Zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen drie maanden na het moment waarop de uitzonderingstoestand is opgeheven ofwel geëindigd, wordt door de minister aan de Staten mededeling gedaan van hetgeen is verricht tijdens de uitzonderingstoestand. Zie nota van wijziging, onderdeel C.

Wat is de Minister President tegengekomen of heeft hij niet kunnen doen tijdens de crisis van COVID-19, dat hij onderhavig ontwerp nodig heeft? Was er een moment tijdens de voornoemde crisis, waar het nodig was om de pers te doen zwijgen? Was er een moment dat de Minister President het nodig achtte om een huis binnen te treden teneinde een computer mee te nemen?

De Regering kan antwoorden dat het gedurende de crisis helemaal niet nodig was om de pers het zwijgen op te leggen. In tegendeel de persconferenties werden zelfs dagelijks gehouden. Ter wille van de tijd werden wel regels opgelegd, zodat de persconferentie niet te lang zou duren. De bestuurders en experts moesten ook door kunnen werken, want juist in crisistijd wordt er als het ware 24-uur per dag gewerkt.

Ook is niet nodig geweest om ten behoeve van een onderzoek een huis binnen te treden. De Landsverordening openbare orde is wel aan de hand van de crisis aangepast, zoals voorgesteld in het onderhavige ontwerp.

Is er een advies van het Hof op het onderhavige ontwerp.

Ja, het advies wordt als bijlage gevoegd aan deze memorie van antwoord. Het advies van het Gemeenschappelijk Hof is juridisch-technisch van karakter en inmiddels achterhaald door aanpassing van het ontwerp ter zake van de bestuurlijke ophouding (artikel 24). Voor het vragen van een nieuw advies aan het Gemeenschappelijk Hof bestaat thans geen aanleiding. In verband met de scheiding der machten dient overigens terughoudendheid betracht worden met het vragen van advies over voorgenomen wetgeving aan de rechterlijke macht.

Volgens de MP-fractie bevinden zich militairen op Curaçao in verband met COVID-19. De fractie wil weten wat de militairen op Curaçao doen.

De bijstandsverzoeken aan de krijgsmacht waren in het kader van:

1. bewaking en beveiliging bij openbare manifestaties,
2. de ondersteuning van het Korps Politie van Curaçao (Curmil) in het kader van controles en handhaving van de Covid-19 maatregelen waaronder, en in het bijzonder, de avondklok,
3. ondersteuning van de Kustwacht (Curmil) voor 24/7 patrouille en
4. kustbeveiliging in verband met ongedocumenteerden stroom.

Welke onderzoeken zijn gedaan die het bestaansrecht van het onderhavige ontwerp rechtvaardigen.

Er is literatuuronderzoek verricht, rechtsvergelijking tussen de Landen van het Koninkrijk verricht, het Internationale Verdragenrecht is bestudeerd, deskundigen zijn geconsulteerd, waaronder het Openbaar Ministerie, Korpschef van de Politie, Directie Risicobeheersing en Rampenbeleid, advies is gevraagd van professor J. de Boer, deskundigen zijn gehoord. De Raad van Advies is tot twee keer toe gehoord. Dit allemaal in samenwerking met juristen van het Ministerie van Justitie.

De fractie van Pueblo Soberano, PS-fractie stelt voor het Openbaar Ministerie te benaderen aangaande het binnentreden van woning.

Het openbaar ministerie is geconsulteerd alvorens het ontwerp bij de Staten in te dienen.

De fractie van Partido Inovashon Nashonal (PIN-fractie) meent dat de Regering de COVID-19 pandemie met succes heeft aangepakt, zonder het onderhavige ontwerp. Heeft de Regering een analyse gedaan hoe het tot nu toe is gegaan gedurende de periode van COVID-19? Kunnen de Staten deze analyse ontvangen?

In april 2020 is een monodisciplinaire tussenevaluatie geweest van de COVID-19 rampensituatie waarin het land zich bevindt. In het strategisch overleg is onder meer gesproken over de leermomenten. Een multidisciplinair tussenevaluatie heeft nog niet plaatsgevonden. In opdracht van de minister van Algemene Zaken wordt momenteel gewerkt aan een zesmaands evaluatie voor de Regering en de Staten. In deze evaluatie zullen de diensten een aantal *lessons learned* van COVID-19 inzichtelijk maken. De urgentie voor het afronden van een aantal landsverordeningen, waaronder onderhavig ontwerp, is juist het resultaat van de tussenevaluatie van april jongstleden.

Artikel 2 van het ontwerp spreekt van buitengewone omstandigheden. Buitengewone omstandigheden kan ruim worden opgevat, aldus de fractie. Valt een cyber attack onder een buitengewone omstandigheid? Wanneer is er sprake van een buitengewone omstandigheid? Volgens artikel 2, tweede lid, kan het onderhavige ontwerp worden gebruikt, in ieder geval als er sprake is van oorlog. De fractie benadrukt dat de categorieën van buitengewone omstandigheden duidelijk gespecificeerd moeten worden.

De Regering heeft de aanbeveling van de PIN-fractie overgenomen en het begrip inderdaad duidelijker beschreven. Zie nota van wijziging, onderdeel B. De vraag of een *cyber attack* ook een buitengewone omstandigheid is, kan als volgt worden beantwoord.

Indien als gevolg van een *cyber attack*, een crisissituatie ontstaat die het bestaan van het Land of de samenleving bedreigt, dan is er sprake is van een buitengewone omstandigheid (*Menasá eksistencia di bo pais*).

Een *cyber attack* kan zeker het functioneren van cruciale organisaties in de samenleving, zoals het ziekenhuis of openbaar ministerie in gevaar brengen. Maar het komt de Regering voor dat dit niet het bestaan van het Land (*eksistencia*) in gevaar brengt. Het kan zijn dat deze analyse op dit moment correct is en op een later moment toch een verkeerde inschatting blijkt te zijn geweest, vanwege de verrichte schade aan de interne veiligheid van het Land. Vandaar ook dat de crisissituatie keer op keer beoordeeld moet worden, teneinde aan de hand van de criteria neergelegd in de wet te bepalen of er wel of niet sprake is van een buitengewone omstandigheid, oftewel un situashon ekstraordinario.

Met verwijzing naar artikel 4, vraagt de PIN-fractie zich af waarom er geen mogelijkheid is gecreëerd, om de Staten te laten bepalen welke gedeelte van de landsverordening van toepassing zal zijn. Zoals het nu is vastgesteld, gaan de Staten akkoord met allen in een keer wat grote risico's met zich meebrengt.

De Staten zullen zich in een openbare vergadering beraden over de afkondiging van de uitzonderingstoestand. De Regering zal de moties of andere suggesties van de Staten, die in deze vergadering worden behandeld en aangenomen in overweging nemen en voor zover mogelijk uitvoeren.

Daarnaast is artikel 4 van het onderhavige ontwerp integraal overgenomen uit de Staatsregeling van Curaçao (artikel 96).

Artikel 7 spreekt over uit- of inwendige veiligheid en dat zolang de aanleiding van de uitzonderingstoestand niet is opgelost, de Landsverordening uitzonderingstoestand van toepassing blijft. Moet de fractie onder het voorgaande verstaan, dat in geval iets op Aruba, Bonaire of Venezuela (uitwendig dus) gebeurt en zolang deze landen hun eigen situatie niet oplossen, blijft de Regering de Landsverordening uitzonderingstoestanden hanteren?

Met uitwendige veiligheid wordt niet bedoeld de veiligheid in andere landen zoals de veiligheid in Aruba, Bonaire of Venezuela. Onder uitwendige veiligheid wordt verstaan, het vrijwaren van de onaantastbaarheid van het grondgebied van een land en de soevereiniteit van het betreffende land. Voor wat betreft Curaçao kan gesteld worden dat het Koninkrijk der Nederlanden een soevereine staat is, bestaande uit de landen Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Het grondgebied van het Koninkrijk der Nederland ligt dus zowel in West-Europa als in het Caribische gebied.

Volgens artikel 9, eerste lid, zijn aangewezen ambtenaren bevoegd inlichtingen te vragen, aan te nemen en te onteigenen van iedereen. Voornoemde werkwijze lijkt op die van de speciale ambtenaren beter bekend als 'Tom Tom Makut' die vroeger door de President van Haiti werden gebruikt om de bevolking onder bedwang te houden, aldus de fractie. Gaan wij zover in geval van een pandemie of een aardbeving? De PIN-fractie vraagt om uitleg.

De PIN-fractie verwijst naar artikel 9 van het onderhavige ontwerp waarin is bepaald dat gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, bij ministeriële regeling met algemene werking kan worden bepaald, dat de daarin aangewezen ambtenaren, bevoegd zijn van eenieder inlichtingen te verlangen en inzage te vorderen van bescheiden alsmede van informatiedragers waarop gegevens zijn vastgelegd, indien kennis daarvan voor de handhaving van de uitzonderingstoestand noodzakelijk is.

De regering wil nogmaals benadrukken dat een uitzonderingstoestand eerst bij landsbesluit, met medewerking van de Gouverneur, dient te zijn vastgesteld, wil de regering deze buitengewone bevoegdheid willen toepassen. De reden waarom in de bepaling is opgenomen dat bij ministeriële regeling met algemene werking kan worden bepaald dat de ambtenaren deze buitengewone bevoegdheid hebben, is omdat een landsbesluit, niet een wettelijke regeling is als bedoeld in artikel 2 van de Staatsregeling van Curaçao, een ministeriële regeling met algemene werking en een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, is dat wel. Artikel 2 van de Staatsregeling luidt:

Artikel 2

De geldende wettelijke regelingen in het Land Curaçao zijn:

- a. het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden;
- b. de overeenkomsten met andere mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties, voor zover zij voor Curaçao bekrachtigd zijn;
- c. de rijkswetten en de algemene maatregelen van rijksbestuur die op voet van de bepalingen van het Statuut voor Curaçao verbindend zijn;
- d. de Samenwerkingsregeling eenvormig procesrecht Aruba, Curaçao en Sint Maarten, zijnde een onderlinge regeling in de zin van artikel 38, eerste lid van het Statuut;
- e. deze Staatsregeling;
- f. de overige landsverordeningen, waaronder eenvormige landsverordeningen;
- g. landsbesluiten, houdende algemene maatregelen;
- h. ministeriële regelingen met algemene werking;
- i. regelingen met algemene werking van openbare lichamen en zelfstandige bestuursorganen als bedoeld in artikelen 110 en 111.

Zou de toepassing van deze bevoegdheden pas na de vaststelling van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, mogelijk zijn, dan kan dat met zich meebrengen dat de Regering in noodtoestand niet tijdig op kan treden. Niet tijdig, omdat een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, eerst opgesteld moet worden, voor advies aan de Raad van Advies moet worden aangeboden en het advies van de Raad van Advies moet daarna nog verwerkt worden. Een spoedadvies van de Raad van Advies zou eventueel binnen acht weken gegeven kunnen worden.

Heeft de Regering te maken met een uitzonderingstoestand als gevolg van een natuurramp, dan is het helemaal niet nodig om dergelijke onderzoeken te

verrichten, zoals de PIN-fractie stelt. Een ministeriële regeling met algemene werking om deze buitengewone bevoegdheid aan de regering toe te kennen, zal dan niet worden vastgesteld. Geconcludeerd kan dus worden dat in geval er sprake is van een noodtoestand als gevolg van een pandemie of aardbeving, de regering een dergelijke buitengewone bevoegdheid niet zal toepassen.

De PIN-fractie geeft aan dat artikel 9, vierde lid, een arts of advocaat verder beperkt in de verdediging van zijn cliënt die misschien over informatie beschikt die de Regering nodig heeft.

Artikel 9, vierde lid, van het onderhavige ontwerp, regelt het verschoningsrecht. Het verschoningsrecht is het recht van een getuige om te weigeren antwoord te geven op vragen, die door een rechter aan hem of haar worden gesteld. Dat wil zeggen dat een arts of advocaat niet verplicht kan worden een verklaring af te leggen, terzake van hetgeen hem of haar in zijn hoedanigheid van arts of advocaat is toevertrouwd.

Artikel 10 stelt dat het aan eenieder verboden is gedachten of gevoelens te openbaren. Is het niet mogelijk om dan te schreeuwen dat ik van mijn Land Curaçao houd? De fractie wenst een uitleg hoe men het voorgaande gaat handhaven.

Voor wat betreft de handhaving van dit verbod kan worden gesteld dat bij constatering van overtreding van het verbod, politie en justitie over kan gaan tot inbeslagneming van het gebruikte materiaal. Voor inbeslagneming zijn alle voorwerpen die kunnen dienen om de waarheid aan de dag te brengen of welke verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer kan worden bevolen, daaronder worden ook begrepen geschriften of afbeeldingen met een strafbare inhoud. Uit een artikel van G.A.I. Schuijt, getiteld 'Het censuurverbod in de Nederlandse grondwet en de rechtspraak' wordt het geval beschreven waarbij de gehele oplage van het krakersblad Bluf! in beslag werd genomen en onttrokken aan het verkeer, omdat het blad 's lands veiligheid in gevaar zou brengen door geheime rapporten van de Binnenlandse Veiligheidsdienst te onthullen. De inbeslagneming en onttrekking aan het verkeer waren niet in strijd met de Grondwet, want er was volgens de Hoge Raad geen sprake van een preventieve maatregel. Overigens oordeelde het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, anders dan onze eigen Hoge Raad, dat deze beperking van de vrijheid van meningsuiting wél in strijd met artikel 10 van het EVRM was, omdat de maatregel niet-proportioneel werd bevonden. Deze casus is hier beschreven, puur om een idee te geven hoe het verbod in de praktijk toegepast kan worden, namelijk slechts ter bescherming van uit- of inwendige veiligheid van het Land.

De fractie geeft aan dat volgens artikel 10, tweede lid, het verboden is om gedachten te openbaren op een spandoek of tekening. Als voorbeeld vraagt de fractie zich af of het

openbaren van een grote hartteken als dankbaarheid aan dhr. Gerstenbluth voor zijn werk, verboden is. Graag een nadere uitleg.

Een dergelijke uiting van dankbaarheid brengt de uit- of inwendige veiligheid van het Land niet in gevaar, waardoor het niet verboden is.

Geldt het onderhavige ontwerp ook voor een zelfstandige bestuursorgaan zoals de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (hierna CBCS) en Bureau Telecommunicatie & Post (hierna BTP)? Waarom zijn CBCS, BTP, SOAB, Aqualectra, Curacao Medical Center (hierna CMC), Curgas, Curoil en SER niet in de lijst van artikel 11, vijfde lid, opgenomen? De fractie geeft verder aan dat artikel 11 geen regeling treft voor de werknemers van voornoemde instituten.

Artikel 11 regelt het verbod op het recht om in het openbaar te betogen of deel te nemen aan een vergadering, alsmede het verbod om zich op de openbare weg te begeven.

Het is imperatief dat de instanties, genoemd in het vijfde lid, van artikel 11 van het onderhavige ontwerp, zijnde de pilaren van de rechtsstaat, gedurende een uitzonderingstoestand, kunnen functioneren. De Staten moeten kunnen beslissen over de afkondiging of voortduren van een uitzonderingstoestand, de rechter moet het handelen van de regering kunnen toetsen, enzovoorts. Mocht de Regering het nodig achten om - ontheffing of vrijstelling van de bovengenoemde verboden - te verlenen aan CBCS, BTP, SOAB, Aqualectra, CMC, Curgas en Curoil dan kan dat te allen tijde bij ministeriële beschikking, geschieden. Zie hiervoor artikel 27 van het onderhavige ontwerp.

Artikel 27

Bij ministeriële beschikking kan de betrokken minister aan een daarin aangewezen groep personen of persoon, indien het landsbelang dit noodzakelijk maakt, gemotiveerd vrijstelling of ontheffing verlenen van de in dit hoofdstuk gegeven beperkingen, bevelen en verboden, met inbegrip van de plicht tot het naleven van een ingevolge artikel 24 gegeven en bekendgemaakt algemeen verbindend voorschrift. De vrijstelling of ontheffing kan van bepaalde duur zijn. Aan de vrijstelling of ontheffing kunnen algemene en bijzondere voorschriften worden verbonden. De vrijstelling of ontheffing kan te allen tijde worden ingetrokken.

Voor wat betreft de vragen van de PIN-fractie over het binnentreden in woningen, wordt verwezen naar het antwoord op pagina 23 en 24 en de nota van wijziging, onderdeel D. De bevoegdheid tot binnentreden is begrensd. De bevoegdheid tot het binnentreden in woningen zonder machtiging en zonder legitimatie, kan slechts worden uitgeoefend ter voorkoming of bestrijding van ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen of goederen.

De PIN-fractie wil weten wat de straf zal zijn voor familiehoofd die beslist dat een aangewezen ambtenaar zijn huis niet binnen kan treden, gezien de situatie van COVID-19.

Verwezen wordt naar de strafbepaling in hoofdstuk 6, luidende:

Artikel 34

1. Degene die opzettelijk handelt in strijd met een beperking, bevel of verbod gegeven bij of krachtens de hoofdstukken 3 en 4, met inbegrip van overtreding van een ingevolge artikel 23 gegeven en bekendgemaakt algemeen verbindend voorschrift, begaat een misdrijf en wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van

de vierde categorie.

2. Handelen als bedoeld in het eerste lid, voor zover niet opzettelijk begaan, is een overtreding en wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

Overigens heeft een opsporingsambtenaar niets te zoeken in een woning in het kader van de bestrijding van het COVID-19 virus. Een dergelijke bevoegdheid heeft de ambtenaar dan ook niet.

De PIN-fractie wenst te weten wat de redenen kunnen zijn om tijdens een pandemie of epidemie de privacy van personen te schenden door hun email te doorzoeken, hun briefpost te lezen en zelfs zonder vooraf kennisgeving telefoongesprekken te luisteren.

De huidige regering zal nooit en te nimmer een dergelijke actie uitvoeren ter bestrijding van de pandemie; dat blijkt ook uit de tot nu toe genomen maatregelen. Het is zeer te betreuren dat de PIN-fractie zulke verwijten maakt, die niet op feiten zijn gebaseerd, alsook niet op de wetstekst. De buitengewone bevoegdheden zijn bevoegdheden die **kunnen** worden toegepast. Afhankelijk van de soort noodtoestand, wordt per situatie bekeken, welke bevoegdheden nodig zijn om de uit- en inwendige veiligheid van het Land te beschermen.

Voor wat betreft de vragen over de perscensuur van de PIN-fractie, wordt verwezen naar het antwoord op pagina's 38 en 42 van deze memorie van antwoord.

De PIN-fractie heeft na 2019 een brief naar de Regering gestuurd om de stand van zaken te weten aangaande het rapport van Transparency International, wat zal de Transparency International hiervan vinden?

De Regering gelooft dat de Transparency International geen bezwaar zal hebben tegen de Curaçaose Landsverordening uitzonderingstoestand. De meeste landen op de wereld hebben een noodwet, Emergency Law, genoemd. In de Staatsregeling van de landen van het Koninkrijk en in de Grondwet is bepaald dat deze (nood)regels bij landsverordening dienen te worden vastgesteld.

Artikel 14, tweede lid, gaat over een vergoeding in geval van onevenredige financieel nadeel die naar billijkheid wordt bepaald. De PIN-fractie wil weten hoe deze calculatie wordt gedaan. Moet de Regering een begrotingspost hiervoor gaan houden, terwijl het onderwijs dringend geld nodig heeft? Wat is het bedrag dat hiervoor zal moeten worden gereserveerd? Heeft het Ministerie van Financiën een calculatie gedaan, aldus de fractie. Kunnen de Staten de financiële verantwoording ontvangen?

De Regering verwijst voor het antwoord op deze vraag naar pagina 22 van de memorie van toelichting. Wat betreft de "naar billijkheid te bepalen vergoeding" (artikel 14, tweede lid) kan wellicht de bestaande rechtspraak ter zake van nadeelcompensatie behulpzaam zijn, maar bedacht moet wel worden dat het in artikel 14 gaat om een uitzonderingstoestand dan wel, bij separate toepassing (artikel 28), om buitengewone omstandigheden die de

toepassing van artikel 14 noodzakelijk maken. Al spoedig zal daarom moeten worden geoordeeld dat sprake is van een door de burger zelf te dragen maatschappelijk risico. Uiteindelijk heeft de (burgerlijke) rechter het laatste woord. Wat betreft de mogelijkheid van vergoeding van onevenredig financieel nadeel is artikel 310 van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek (verjaringstermijn van vijf jaren) van overeenkomstige toepassing.

De begrotingspost die voor de schadevergoeding in dit soort gevallen wordt aangewend is de (sub)functie voor onvoorziene verplichtingen voor investeringen in de begroting, zoals bepaald in artikel 15 van de Landsverordening comptabiliteit 2010. Ook wordt volledigheidshalve verwezen naar artikel 47 van de Landsverordening comptabiliteit 2010, dat luidt:

Artikel 47

1. In de volgende gevallen kan worden afgeweken van de begroting voorafgaand aan het tot stand komen van een landsverordening tot wijziging van de begroting:

a. indien het landsbelang zulks acuut vordert;

b. bij onverwacht opgekomen dringende behoeften in het dienstjaar waarin de begroting niet was voorzien.

2. Het woord „acuut”, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, moet worden verstaan als uitdrukking van de omstandigheid dat de gevolgen van oorlog of oorlogsgevaar, een ramp of een ander buitengewoon voorval door het Land moeten worden opgevangen. Voor zover de beoordeling of er sprake is van deze omstandigheid niet ingevolge een wettelijke regeling aan een ander orgaan is opgedragen, komt zij toe aan de Minister-President. De Staten worden zo spoedig mogelijk na het betreffende besluit schriftelijk ingelicht

Artikel 15, eerste lid, geeft aan dat onroerende en roerende zaken in beslag kunnen worden genomen onder zo spoedig mogelijke verstrekking van een schriftelijke bewijsstuk. Wat moet men verstaan onder zo spoedig mogelijk? De PIN-fractie merkt hier op dat de Staten binnen twee maanden antwoord van de Regering op hun vragen moeten ontvangen en zij soms twee jaren later nog steeds geen reactie hebben ontvangen. Wat kan een burger doen bij het uitblijven van het schriftelijk bewijsstuk genoemd in voorgaand artikel?

Er zijn meerdere termen die in wet- en regelgeving wordt gebruikt voor het uitdrukken van een termijn waarbinnen iets moet plaatsvinden. Deze zijn bijvoorbeeld: onmiddellijk, terstond, per omgaande, zo spoedig mogelijk, direct, met bekwame spoed, enzovoort. Met de woorden 'zo spoedig mogelijk' wordt bedoeld dat er geen onnodige tijd verloren mag gaan, maar dat het bewijsstuk, zodra deze beschikbaar is wordt verstrekt aan de rechthebbende. Naar wat het Gerecht in eerste aanleg van Curaçao, als 'zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk' is, beschouwt, wordt hieronder beschreven. In ECLI:NL:OGEAC:2018:54 heeft de belastingrechter op 19-04-2018 overwogen dat de belanghebbende niet in verzuim is, indien hij zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk is na het bekend worden met de aanslag in bezwaar komt. Daarbij werd een termijn van drie weken aangemerkt als zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk.

Om de termijn van artikel 15, eerste lid, van het onderhavige ontwerp te begrenzen, kan de Regering opnemen dat het bewijsstuk zo spoedig mogelijk wordt verstrekt, doch uiterlijk binnen 3 weken. Zie nota van wijziging,

onderdeel E. De burger kan een bezwaarschrift indienen, indien de termijn is overschreden.

Willemstad,

De Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Justitie,

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long vertical stroke at the bottom, positioned over the text of the ministers.

Bijlage behorende bij de Memorie van Antwoord van de Landsverordening uitzonderingstoestand, Statenstuk no. 5, Zittingsjaar 2020 - 2021 - 168

Rechtsvergelijking tussen Landsverordening uitzonderingstoestand van Curaçao en Sint Maarten en de Nederlandse Coördinatiewet uitzonderingstoestanden.

In de eerste kolom staan de wetsteksten oftewel de bepalingen van de betreffende wettelijke regelingen, in de tweede kolom een verwijzing naar de betreffende bepaling van de Landsverordening uitzonderingstoestand van Sint Maarten, in de derde kolom een verwijzing naar de betreffende bepaling van de Landsverordening uitzonderingstoestand van Curaçao en in de vierde kolom de gelijkkluidende of overeenkomstige bepaling van de Nederlandse Coördinatiewet uitzonderingstoestanden.

Alle bevoegdheden die in het kader van een uitzonderingstoestand aan de regeringen van de landen Sint Maarten en Curaçao krachtens de Landsverordening uitzonderingstoestand van beide landen zijn toegekend, zijn in dit overzicht verwerkt.

Voor wat betreft Nederland, wordt verwezen naar de lijsten A en B, behorende bij de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden, waarin tal van andere wettelijke regelingen zijn opgesomd waarin aan de regering bevoegdheden worden toegekend in geval er sprake is van een algehele noodtoestand of een beperkte toestand.

Curaçao kent het begrip "beperkte noodtoestand" niet; in de Landsverordening uitzonderingstoestand wordt gesproken van separate toepassing (artikel 28). Een separate toepassing komt overeen met de Nederlandse beperkte noodtoestand; een stelsel van twee uitzonderingstoestanden, die opklimmen in zwaarte van bevoegdheden.

Aruba beschikt niet over een Landsverordening uitzonderingstoestand, maar wel over een Calamiteitenlandsverordening. Zie hieronder een overzicht van de bevoegdheden die de Arubaanse overheid heeft bij calamiteiten.

	Sint Maarten	Curaçao	Nederland
Wetsbepaling	Landsverordening uitzonderingstoestand	Landsverordening uitzonderingstoestand	Coördinatiewet uitzonderingstoestanden
Ingeval buitengewone omstandigheden kan de uitzonderingstoestand worden ingeroepen bij landsbesluit.	Artikel 1, eerste en tweede lid	Artikel 2, eerste en tweede lid	Artikel 1, eerste lid Ingeval buitengewone omstandigheden dit noodzakelijk maken, kan ter handhaving van de uitwendige of inwendige veiligheid, de beperkte noodtoestand of de algemene noodtoestand worden afgekondigd.
De uitzonderingstoestand wordt ingeroepen	Artikel 1, eerste lid Op voordracht Minister-President	Artikel 2 Op voordracht Minister Algemene Zaken	Artikel 1, eerste lid, Op voordracht van Onze Minister-President

De uitzonderingstoestand kan voor een periode van maximaal 90 dagen worden afgekondigd	Geen termijn, onbeperkt	Artikel 2, derde lid	Geen termijn, onbeperkt
Verlenging bij landsbesluit mogelijk, nieuw landsbesluit van 90 dagen maximaal		Artikel 2, vierde lid	
Bij het landsbesluit bedoeld in het eerste en vierde lid van art. 2, kunnen de in Hfds 3 opgenomen bepalingen gezamenlijk of afzonderlijk in werking worden gesteld		Artikel 2, vijfde lid	
Het landsbesluit wordt geplaatst	Artikel 1, derde lid In het Afkondigingsblad	Artikel 2, zesde lid In elk geval in het Publicatieblad	Artikel 1, derde lid In het Staatsblad
Een afschrift van het landsbesluit wordt terstond aan de Staten, de regering van het Koninkrijk der Nederlanden, de regering van Nederland, de regering van Aruba en de regering van Sint Maarten	Artikel 2	Artikel 3	Artikel 2 Het koninklijk besluit waarbij hetzij de beperkte noodtoestand hetzij de algemene noodtoestand wordt afgekondigd, wordt terstond medegedeeld aan de Staten-Generaal
Opheffen uitzonderingstoestand bij besluit Staten of landsbesluit op voordracht van Min-Pres (SXM) of Min AZ (Cur) en op voordracht van Min-Pres in Nederland	Artikel 3	Artikel 4	Artikel 3, onderdeel a Bij besluit van de Staten-Generaal in verenigde vergadering indien zij van oordeel zijn dat de beperkte noodtoestand of de algemene noodtoestand niet, of niet langer dan een bepaalde termijn, mag voortduren
Een uitzonderingstoestand eindigt van rechtswege (automatisch) na 90 dagen		Artikel 4, tweede lid	
Zo spoedig mogelijk na het moment waarop de uitzonderingstoestand is opgeheven of geëindigd, wordt door de minister mededeling aan de Staten gedaan hetgeen is verricht ingevolge de uitz.		Artikel 4, derde lid	

Het besluit tot opheffing van de uitzt. door de Staten wordt bekendgemaakt op last van de voorzitter v.d. Staten op de in het besluit te bepalen wijze en treedt terstond in werking	Artikel 4, eerste lid	Artikel 5, eerste lid Op last van de voorzitter van de Staten in het Publicatieblad	Artikel 5, eerste lid Op last van de voorzitter der verenigde vergadering van de Staten Generaal en wordt in ieder geval in het Staatsblad
Het landsbesluit tot opheffing van de uitzt. op voordracht	Artikel 4, tweede lid Van de Min-Pres op de daarin te bepalen wijze en treedt terstond in werking	Artikel 5, tweede lid Van de Min AZ wordt in het Publicatieblad bekendgemaakt en treedt terstond daarna in werking	Artikel 5, derde lid Het koninklijk besluit, wordt op de daarin te bepalen wijze bekendgemaakt en treedt terstond in werking.
De beperkte noodtoestand en de algemene noodtoestand eindigen van rechtswege bij de aanvang van de algemene noodtoestand, respectievelijk de beperkte noodtoestand.			Artikel 4
Door opheffing van de uitzonderingstoestand eindigt van rechtswege de werking van de bepalingen die inwerking zijn gesteld ingevolge de artt 7 tot en met 16	Artikel 5	Artikel 6	Artikel 6
1. Indien de beperkte noodtoestand is afgekondigd, worden bij koninklijk besluit, op voordracht van Onze Minister-President, voor Nederland of een gedeelte daarvan bepalingen in werking gesteld die voorkomen op de bij deze wet behorende lijst A. 2. Bij koninklijk besluit, op voordracht van Onze Minister-President, worden bepalingen die ingevolge het in het eerste lid bedoelde besluit in werking zijn gesteld, buiten werking gesteld, zodra de omstandigheden dit naar Ons oordeel toelaten.		Artikel 26	Artikel 7
1. Indien de algemene noodtoestand is afgekondigd, worden bij koninklijk besluit, op voordracht van Onze Minister-President, voor Nederland of		Artikel 26	Artikel 8

<p>een gedeelte daarvan bepalingen in werking gesteld die voorkomen op de bij deze wet behorende lijst B.</p> <p>2. Bij koninklijk besluit, op voordracht van Onze Minister-President, worden bepalingen die ingevolge het in het eerste lid bedoelde besluit in werking zijn gesteld, buiten werking gesteld, zodra de omstandigheden dit naar Ons oordeel toelaten.</p>			
<p>In deze lv wordt onder handhaving van de inwendige en uitwendige veiligheid tevens verstaan het nemen van maatregelen om de situatie te beëindigen die aanleiding heeft gegeven tot het afkondigen van de uitz.</p>	Artikel 6	Artikel 7	
<p>De Min AZ v Curaçao kan de Gouverneur van Aruba of van SXM verzoeken de krijgsmacht ter beschikking te stellen;</p> <p>De Min AZ van Sint Maarten kan de Gouverneur van Curaçao of Aruba verzoeken de krijgsmacht ter beschikking te stellen</p>	Artikel 7	Artikel 8	<p>Artikel 10 Wbbb* 1. Behoeft een eenheid bijstand van andere eenheden voor de handhaving van de openbare orde, dan richt de burgemeester een verzoek daartoe aan de korpschef. 2. Behoeft een eenheid bijstand van andere eenheden voor de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde, dan wel voor het verrichten van taken ten dienste van de justitie, dan richt de officier van justitie een verzoek daartoe aan de korpschef. 3. Behoudens in spoedeisende gevallen wordt het verzoek, bedoeld in het eerste en tweede lid, niet gedaan dan nadat de regioburgemeester in de gelegenheid is gesteld zijn zienswijze over het verzoek te geven.</p>

			<p>4. Indien het in het eerste of tweede lid bedoelde verzoek geheel of gedeeltelijk wordt afgewezen, kan de burgemeester onderscheidenlijk de officier van justitie Onze Minister verzoeken de korpschef op te dragen alsnog in de gevraagde bijstand te voorzien.</p> <p>5. Behoeft een landelijke eenheid bijstand van andere eenheden bij de uitoefening van de taak, bedoeld in artikel 42, eerste lid, onder c, dan verstrekt Onze Minister aan de korpschef de nodige opdrachten.</p> <p>6. Indien Onze Minister zijn bevoegdheid, bedoeld in artikel 15, derde lid, uitoefent, verstrekt hij aan de korpschef de nodige opdrachten.</p>
			<p>Artikel 14 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>De commissaris van de Koning en de burgemeester oefenen hun bevoegdheden tot het inroepen van bijstand van de Koninklijke marechaussee of van andere onderdelen van de krijgsmacht niet uit, maar kunnen bedoelde bijstand ter handhaving van de openbare orde en veiligheid verzoeken aan Onze Minister van Defensie dan wel in geval van de beperkte of de algemene noodtoestand aan het militair gezag.</p>
et militair gezag is bevoegd van algemeen verbindende voorschriften, waarvan de vaststelling krachtens andere wetten toekomt aan organen van andere lichamen dan het Rijk, af te wijken, dan wel deze bij verordening voor zolang dat			<p>Artikel 15 Oorlogswet voor Nederland</p>

nodig is buiten werking te stellen en zelf ter zake een tijdelijke regeling te geven.			
Gedurende de uitzt. kunnen opsporingsambtenaren op SXM en ambtenaren op Cur. van een ieder inlichtingen verlangen	Artikel 8	Artikel 9	Lijst A en B Wbbbg Artikel 9 Oorlogdswet Nederland, Lijst A en B
Gedurende de uitzt. verbod, individueel of in gemeenschap met anderen, buiten gebouwen en besloten plaatsen, een godsdienst of levensovertuiging te belijden	Artikel 9		Lijst B Wet bbbg
Gedurende de uitzt. kan aan eenieder verboden gedachten of gevoelens te openbaren, inlichtingen door te geven, te vergaren of te ontvangen of vertoningen, die van films daaronder begrepen, te verzorgen	Artikel 10	Artikel 10	Lijst B Artikel 12 Wbbbg Onze Minister van Veiligheid en Justitie is bevoegd de vertoning in het openbaar, dan wel in tegenwoordigheid van meer dan tien personen van alle, dan wel van door Onze voornoemde Minister niet met name toegelaten films voor een door hem daarbij te bepalen tijdsduur te verbieden. Artikel 13 Wbbbg 1. Onze Minister van Veiligheid en Justitie is bevoegd beperkende bepalingen vast te stellen omtrent het vervaardigen, uitgeven, voorhanden hebben, verspreiden, aanbrengen of in de handel brengen van geschriften, opschriften, tekeningen of afbeeldingen. Hij kan een en ander ten aanzien van bepaalde geschriften, opschriften, tekeningen of afbeeldingen geheel verbieden.

			Artikel 25 Oorlogswet voor Nederland
Gedurende de uitzt. kan het aan eenieder verboden in het openbaar te betogen of deel te nemen aan een vergadering of betoging	Artikel 11, eerste lid, onderdeel a	Artikel 11, eerste lid, onderdeel a	Lijst B, artikel 11 Wbbbg 1. De burgemeester is bevoegd te bepalen dat geen samenkomsten of vergaderingen op openbare plaatsen, geen samenkomsten of vergaderingen van meer dan tien personen op andere dan openbare plaatsen of geen betogingen zullen worden gehouden dan met zijn schriftelijke vergunning. 2. Aan de vergunning kunnen beperkingen en voorschriften worden verbonden. 3. Elke samenkomst, vergadering of betoging gaat, ook indien voor het houden daarvan vergunning is gegeven, op door of namens de burgemeester gedane vordering terstond uiteen. 4. Het eerste tot en met derde lid is niet van toepassing op samenkomsten tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging op andere dan openbare plaatsen. Artikel 36 Oorlogswet voor Nederland
Gedurende de uitzt. kan aan eenieder verboden zich op de openbare weg op te houden of in de daartoe aangewezen gebouwen, verblijfplaatsen of terreinen, of in de open lucht te vertoeven.	Artikel 11, eerste lid, onderdeel b	Artikel 11, eerste lid, onderdeel b	Lijst A en B. Artikel 8 Wbbbg 1. Onze Minister van Veiligheid en Justitie en de commissaris van de Koning zijn bevoegd het vertoeven in de open lucht te beperken. 2. Bij algemene maatregel van bestuur worden nadere regels gegeven met betrekking tot de uitoefening van de

			<p>bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid.</p> <p>3. Onze Minister van Veiligheid en Justitie is bevoegd in spoedeisende gevallen regels te geven waarbij wordt afgeweken van de regels, bedoeld in het tweede lid, of deze buiten werking worden gesteld. De door Onze voornoemde Minister gegeven regels worden op een door hem te bepalen wijze bekendgemaakt en treden na deze bekendmaking terstond in werking. Deze regels worden in ieder geval geplaatst in de Staatscourant.</p> <p>Artikel 11 Oorlogswet voor Nederland, lijst A en B</p>
			<p>Wet bescherming Staatsgeheimen</p> <p>Artikel IIIA Elk werk van openbaar verkeer en elk werk van openbaar nut kan ter bescherming van gegevens als bedoeld in artikel I bij koninklijk besluit of door bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen autoriteiten als verboden plaats worden aangewezen.</p>
<p>Gedurende de uitzt. kunnen plaatsen in gebruik bij het Land of bij een onderneming van het Land als verboden plaats worden aangewezen</p>	<p>Artikel 11, tweede lid</p>	<p>Artikel 11, tweede lid</p>	<p>Artikel 10 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>Onze Minister van Defensie dan wel in geval van de beperkte of de algemene noodtoestand het militair gezag, is bevoegd de toegang tot of het gebruik van bepaalde gebouwen, verblijfplaatsen of terreinen voor een bepaalde of onbepaalde tijdsduur te beperken of geheel te verbieden.</p>

			Artikel 1 Wet bescherming staatsgeheim
Gedurende de uitzt. op voordracht van de Min-Pres gebieden aanwijzen die worden ontruimd	Artikel 11, derde lid	Artikel 11, derde lid	
Het recht van de Gouverneur van Cur. de min, de Statenleden, de RvA, het Hof, het OM, om in fysieke vergadering bijeen te komen wordt niet beperkt		Artikel 11, vijfde lid	
Rechters kunnen ongehinderd mondelinge behandeling ter fysieke zitting houden met griffiers, leden van het OM, procesgemachtigden, journalisten met perskaart en voor de zitting bij name uitgenodigde personen. De president van het Hof kan regels stellen met het oog op de toegang tot de rechter		Artikel 11, zesde lid	Noodwet rechtspleging
Gedurende de uitzt. kunnen opsporingsambtenaren op SXM en op Cur. ambtenaren a. toegang hebben tot elke plaats en zijn bevoegd om onderzoek of huiszoeking te verrichten, b. bevoegd zonder machtiging woning binnen te treden, c. zich bij het binnentreden niet behoeven te legitimeren, d. het doel van het binnentreden niet behoeven mede te delen aan de gebruiker van de plaats of woning.	Artikel 12	Artikel 12	Artikel 16 Wbbbg Een machtiging als bedoeld in artikel 2 van de Algemene wet op het binnentreden kan worden gegeven voor een groter aantal woningen dan bedoeld in artikel 5, eerste lid, van die wet. Het verslag bedoeld in artikel 10 van de Algemene wet op het binnentreden, wordt mede toegezonden aan onze Minister van Veiligheid en Justitie
Gedurende de uitzt. kunnen opsporingsambtenaren op SXM en op Cur. ambt zonder toestemming van de verzender noch de geadresseerde kennis nemen van de inhoud van de correspondentie. Zodra de noodzaak is vervallen worden belanghebbenden van gebruik van deze bevoegdheid schriftelijk op de hoogte gesteld, tenzij het belang van het Land zich hier blijvend tegen verzet.	Artikel 13, eerste en tweede lid	Artikel 13, eerste en tweede lid	Artikel 14 Wbbbg 1. De autoriteiten die daartoe door Onze Minister van Veiligheid en Justitie zijn aangewezen, zijn bevoegd elk aan de post of aan andere instellingen van vervoer of aan een inrichting van telecommunicatie toevertrouwd stuk of bericht in beslag te nemen, af te luisteren of op te nemen, te

			<p>onderzoeken, achter te houden, geheel of gedeeltelijk te vernietigen, te wijzigen, onleesbaar te maken of te verhinderen dat het zijn bestemming bereikt. 2Bij regeling van Onze Minister van Veiligheid en Justitie worden nadere regels gegeven met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid.</p>
			<p>Artikel 31 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>Het militair gezag is bevoegd elk aan de post of aan andere instellingen van vervoer of aan een inrichting van telecommunicatie toevertrouwd stuk of bericht in beslag te nemen, af te luisteren of op te nemen, te onderzoeken, achter te houden, geheel of gedeeltelijk te vernietigen, te wijzigen, onleesbaar te maken of te verhinderen, dat het zijn bestemming bereikt. Zodra de militaire noodzaak is vervallen worden belanghebbenden van gebruik van deze bevoegdheid van het militair gezag schriftelijk op de hoogte gesteld.</p> <p>2.Het militair gezag is bevoegd van de wettelijke bepalingen omtrent het afluisteren, aftappen of opnemen van niet voor het publiek bestemd gespreksverkeer via telecommunicatienetwerken af te wijken, dan wel deze bij verordening voor zolang dat nodig is buiten werking te stellen en zelf ter zake een tijdelijke regeling te geven</p>

<p>Gedurende de uitzt. Kan de minister belast met telecommunicatie in SXM op Cur. Min AZ bindende aanwijzingen en opdrachten geven aan houders van vergunningen ingevolge de Lv op de telecommunicatievoorzieningen. Indien de houders van vergunningen als gevolg van de aanwijzing onevenredig financieel nadeel ondervinden, kan hen een naar billijkheid te bepalen vergoeding worden toegekend</p>	<p>Artikel 14, eerste en tweede lid</p>	<p>Artikel 14, eerste en tweede lid</p>	<p>Artikel 19 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>Het militair gezag is bevoegd te beschikken over de inrichtingen van telecommunicatie, onder zo spoedig mogelijke verstrekking van een schriftelijk bewijsstuk.</p> <p>2.Het militair gezag is bevoegd van de wettelijke bepalingen omtrent de telecommunicatie af te wijken, dan wel deze bij verordening voor zolang dat nodig is buiten werking te stellen en zelf ter zake een tijdelijke regeling te geven.</p> <p>3.De in het tweede lid bedoelde bevoegdheid strekt zich niet uit tot bepalingen betreffende het afluisteren, aftappen of opnemen van niet voor het publiek bestemd gespreksverkeer via telecommunicatienetwerken en het stellen van regels ten aanzien van de inhoud van radio- en televisieprogramma's en het toezicht daarop.</p>
<p>Gedurende de uitzt. kan de Min Jus of opsporingsambtenaren op SXM en op Cur Min AZ onroerende zaken en roerende zaken gebruiken, dan wel in gebruik vorderen, onder zo spoedig mogelijk verstrekking van een schriftelijk bewijsstuk. Zodra mogelijk wordt de in gebruik gevorderde zaak wederom ter beschikking van de rechthebbende gesteld. Het bevoegd gezag is bevoegd veranderingen aan te brengen in, aan of op de zaken.</p>	<p>Artikel 15, eerste, tweede en derde lid</p>	<p>Artikel 15, eerste, tweede en derde lid</p>	<p>Artikel 17 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>Het militair gezag is bevoegd het aanbrengen van veranderingen in, aan of op terreinen en opstellen voor te schrijven, te beperken of te verbieden, onder zo spoedig mogelijke verstrekking van een schriftelijk bewijsstuk.</p>
			<p>Artikel 17, derde lid, Wbbbg</p>

<p>Gedurende de uitz. Kunnen opsporingsambt. In SXM en ambtenaren op Cur. voorwerpen, waarvan ernstig vermoeden bestaat dat zij zullen dienen tot het in gevaar brengen van de uitwendige of inwendige veiligheid, dan wel van belang zijn voor de waarheidsvinding omtrent een mogelijk in gevaar brengen van die veiligheid, onderzoeken en in beslag nemen.</p> <p>Van elke beslagneming wordt een proces-verbaal opgemaakt en binnen tweemaal vierentwintig uren aan belanghebbende in afschrift medegedeeld, voor zover mededeling niet strijdig wordt geoordeeld met het belang van het Land.</p>	<p>Artikel 16, eerste en tweede lid</p>	<p>Artikel 16, eerste en tweede lid</p>	<p>3.Tegen elke inbeslagneming, elke beperking of elk verbod kan door belanghebbenden beroep worden ingesteld bij Onze Minister van Veiligheid en Justitie. Onze Minister beslist hierop zo spoedig mogelijk, doch in elk geval binnen acht weken.</p> <p>Artikel 40 Oorlogswet voor Nederland</p>
<p>Personen die geen gevolg geven aan instructies door het bevoegd gezag tuv deze wet, kunnen door of namens de Min Jus naar een daartoe aangewezen plaats worden gebracht en tijdelijk worden opgehouden</p>	<p>Artikel 17, eerste lid,</p>	<p>Artikel 24, eerste lid</p>	
<p>Internering</p>			<p>Artikelen 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28 Wbbbg + Oorlogswet voor Nederland</p>
<p>De Min Az laat tot ophouding als bedoeld in artikel 24, eerste lid, niet overgaan dan nadat de personen uit de in het eerste lid bedoelde groep in de gelegenheid zijn gesteld de tenuitvoerlegging van de beslissing tot ophouding te voorkomen, door alsnog het voorschrift na te leven</p>		<p>Artikel 24, vierde lid</p>	
<p>De ophouding mag niet langer duren dan de tijd die nodig is ter voorkoming van voortzetting of herhaling van de niet-naleving, met een maximum van twaalf uren.</p>		<p>Artikel 24, vijfde lid</p>	

<p>Gedurende de uitz. Is de min AZ bevoegd, indien het landsbelang het noodzakelijk maakt, ten behoeve van het Land, andere lichamen of personen, het eigendomsrecht of een recht tot gebruik van roerende en onroerende zaken te vorderen. Degene aan wie de eigendom is ontnomen heeft recht op schadevergoeding. Aan degene aan wie het gebruik is ontnomen kan op verzoek een naar billijkheid te bepalen vergoeding worden toegekend.</p> <p>De Min AZ, zomede de door hem aangewezen ambt. zijn bevoegd de uitlevering te vorderen van de in bezit te nemen waren als bedoeld in de Warenlandsverordening. Ze hebben toegang tot alle plaatsen, desnoods met inroeping van de sterke arm. Een woning kan alleen met schriftelijke last van de Min AZ</p>		<p>Artikel 17</p>	<p>Artikel 18 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>1. Het militair gezag is bevoegd onroerende en roerende zaken te gebruiken, dan wel in gebruik of in eigendom te vorderen, onder zo spoedig mogelijke verstrekking van een schriftelijk bewijsstuk.</p> <p>2. Zodra zulks naar het oordeel van Onze Minister van Defensie mogelijk is, wordt de in gebruik gevorderde zaak door deze wederom ter beschikking van de rechthebbende gesteld. Onze Minister van Defensie doet daarvan mededeling aan de rechthebbende of brengt dit ter algemene kennis.</p> <p>3. Het militair gezag is bevoegd veranderingen aan te brengen in, aan of op zaken, die krachtens het eerste lid in gebruik gevorderd zijn.</p> <p>Artikel 55, 56 en 57 Oorlogswet voor Nederland</p>
			<p>Artikel 20 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>1. Het militair gezag is bevoegd de inlevering van wapenen, munitie, ontplofbare en anderszins voor de uitwendige of inwendige veiligheid gevaarlijke stoffen te bevelen, onder zo spoedig mogelijke verstrekking van een schriftelijk bewijsstuk.</p> <p>2. Het militair gezag is bevoegd van de wettelijke bepalingen ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde zaken af te wijken, dan wel deze bij verordening voor zolang dat nodig is buiten werking te stellen en zelf ter</p>

			<p>zake een tijdelijke regeling te geven.</p> <p>3.Het militair gezag is bevoegd van de wettelijke bepalingen omtrent de uitoefening van de jacht af te wijken, dan wel deze bij verordening voor zolang dat nodig is buiten werking te stellen en zelf ter zake een tijdelijke regeling te geven.</p>
			<p>Artikel 21 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>1.Het militair gezag is bevoegd gebieden geheel of gedeeltelijk te ontruimen.</p> <p>2.Het militair gezag is bevoegd zo nodig van de wettelijke bepalingen omtrent de verplaatsing van bevolking af te wijken, dan wel deze bij verordening voor zolang dat nodig is buiten werking te stellen en zelf ter zake een tijdelijke regeling te geven.</p> <p>3.In geval van een ontruiming als bedoeld in het eerste lid zorgt het militair gezag zoveel mogelijk voor vervangend verblijf voor de bevolking van het ontruimde gebied. Daartoe is het militair gezag bevoegd te bepalen, dat de officieren, krachtens artikel 28 van de Inkwartieringswet aangewezen door Onze Minister van Defensie, hun bevoegdheden mede uitoefenen ten behoeve van de burgerbevolking in die gebieden.</p>
			<p>Artikel 22 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>1.Het militair gezag is bevoegd aan niet-militairen die voor de verdediging nuttig kunnen zijn, het verlaten van een gebied te verbieden.</p>

			<p>2. Het militair gezag is mede bevoegd het wegvoeren van zaken uit een gebied voor te schrijven of te verbieden.</p> <p>Artikel 23 Oorlogswet voor Nederland Het militair gezag is bevoegd bij verordening de uitoefening van zijn bevoegdheden, bedoeld in de artikelen 17, 20, eerste lid, 21, eerste lid, en 22, op te dragen aan andere organen.</p> <p>Artikel 41 Oorlogswet voor Nederland</p>
<p>Gedurende de uitz. worden de op grond van art 17 in bezit genomen waren, ter beschikking gesteld ten behoeve van de bevolking.</p> <p>De schadeloosstelling, wordt door twee schatters, elk afzonderlijk geschat en een bon voor het gemiddelde van die twee schattingen wordt aan de vroegere houder van de waren gegeven</p>		Artikel 18	
<p>De Min Jus draagt er zorg voor dat de opgehouden personen in de gelegenheid worden gesteld door een daartoe door hem aangewezen ambtenaar hun gegevens te laten vastleggen ten bewijze dat zij zijn opgehouden. De ophouding mag niet langer duren dan de tijd die nodig is ter voorkoming van voortzetting of herhaling van de niet-naleving, met een max van twaalf uren. De plaats van ophouding dient geschikt te zijn voor de opvang van de op te houden personen.</p>	Artikel 18, eerste, tweede en derde lid.		<p>Artikel 42 Oorlogswet voor Nederland Het militair gezag is bevoegd te bepalen, dat een bij de wet toegelaten vrijheidsbeneming ten uitvoer wordt gelegd in andere dan bij of krachtens andere wetten aangewezen plaatsen. De bepalingen uit de Penitentiaire beginselenwet worden daarbij zoveel mogelijk toegepast.</p>
<p>Gedurende de uitz. Kan de Min AZ mbt de havens, de luchthaven, de raffinaderij en andere belangrijke infrastructurale complexen, die</p>		Artikelen 19 en 20	<p>Artikel 12 Oorlogswet voor Nederland, Lijst A en B Onze Minister van Defensie dan wel in geval van de beperkte of de algemene</p>

<p>aanwijzingen geven welke hij in het belang van het Land nodig oordeelt.</p> <p>Gedurende de uitzt. Is de MinAZ bevoegd de toegang tot, het verkeer binnen, en het verlaten van de havens, de luchthaven, de raffinaderij en andere belangrijke infrastructurele complexen bij mraw te beperken of verbieden</p>			<p>noodtoestand het militair gezag, is bevoegd de toegang tot, het verkeer binnen en het verlaten van gebieden te regelen.</p>
			<p>Artikel 12 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>Onze Minister van Defensie dan wel in geval van de beperkte of de algemene noodtoestand het militair gezag, is bevoegd bij verordening de uitoefening van zijn bevoegdheden, bedoeld in de artikelen 10, 11 en 12, op te dragen aan andere organen.</p>
<p>1.De burgemeester is bevoegd een ieder aan zijn kleding en degene die de openbare orde en veiligheid verstoort of ten aanzien van wie een gegrond vermoeden bestaat dat hij zich daaraan schuldig zal maken, ook aan zijn lichaam te onderzoeken.</p> <p>2.Bij regeling van Onze Minister van Veiligheid en Justitie worden nadere regels gegeven met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid.</p>			<p>Artikel 15 Wbbb</p> <p>Artikel 38 Oorlogswet voor Nederland</p>
<p>Handelen als bedoeld in het eerste of tweede lid, voor zover niet opzettelijk begaan, is een overtreding en wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie</p>	<p>Artikel 19, derde lid.</p>		
<p>Gedurende de uitzt. Kan de Min AZ bij mraw maatregelen treffen m.b.t de import of export van goederen</p>		<p>Artikel 21</p>	<p>Noodwet Voedselvoorziening</p> <p>Distributiewet, artikelen 4 t/m 8 en 10a</p>

<p>1. Gedurende de uitzt. Kan de Min van Justitie alle bevelen geven die hij ter bescherming van de uit-of inwendige veiligheid noodzakelijk acht. Daarbij kan van andere dan bij de Staatsregeling van Curaçao gestelde voorschriften worden afgeweken.</p> <p>2. De Min van Justitie laat tot maatregelen van geweld niet overgaan dan na het doen van de nodige waarschuwingen</p>		<p>Artikel 22, eerste en tweede lid</p>	<p>Lijst A en B Artikel 9 Wbbbg 1. Onze Minister van Veiligheid en Justitie en de commissaris van de Koning zijn bevoegd aan personen ten aanzien van wie ernstig vermoeden bestaat dat zij de openbare orde en veiligheid in gevaar zullen brengen, te bevelen een gebied te verlaten of te verbieden zich daarheen te begeven of daarin terug te keren. 2. Onze Minister van Veiligheid en Justitie is bevoegd aan degene op wie het eerste lid is toegepast, een egemoetkoming toe te kennen in de kosten van het levensonderhoud van hem en van degenen in wier onderhoud hij voorziet. 3. Indien iemand ingevolge het eerste lid niet in zijn woonplaats kan verblijven, is Onze Minister van Veiligheid en Justitie bevoegd hem op diens verzoek onderdak, verzorging en verpleging voor rekening van het Rijk te verschaffen. 4. Bij algemene maatregel van bestuur worden nadere regels gegeven met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste en tweede lid. 5. Onze Minister van Veiligheid en Justitie is bevoegd in spoedeisende gevallen regels te geven waarbij wordt afgeweken van de regels, bedoeld in het vierde lid, of deze buiten werking worden gesteld. De door Onze voornoemde Minister gegeven regels worden op een door hem te</p>
---	--	---	---

			<p>bepalen wijze bekendgemaakt en treden na deze bekendmaking terstond in werking. Deze regels worden in ieder geval geplaatst in de Staatscourant.</p> <p>Artikel 175 Gemeentewet 1. In geval van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen, dan wel van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, is de burgemeester bevoegd alle bevelen te geven die hij ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig acht. Daarbij kan van andere dan bij de Grondwet gestelde voorschriften worden afgeweken. 2. De burgemeester laat tot maatregelen van geweld niet overgaan dan na het doen van de nodige waarschuwing.</p>
<p>1. Gedurende uitzet. Kan de Min Az bij mraw algemeen verbindende voorschriften vaststellen die nodig zijn. Daarbij kan van andere dan bij de Staatsregeling van Curaçao gestelde voorschriften worden afgeweken. 2. De minister brengt de voorschriften zo spoedig mogelijk ter kennis van de Staten, van de Gouverneur van Curaçao en van de Procureur Generaal. 3. De voorschriften vervallen, indien zij niet door de Staten in hun eerstvolgende vergadering worden bekrachtigd. 4. De minister stelt de algemeen verbindende voorschriften buiten werking zodra de omstandigheden dit toelaten</p>		<p>Artikel 23</p>	<p>Artikel 176 Gemeentewet 1. Wanneer een omstandigheid als bedoeld in artikel 175, eerste lid, (zie hierboven) zich voordoet, kan de burgemeester algemeen verbindende voorschriften geven die ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig zijn. Daarbij kan van andere dan bij de Grondwet gestelde voorschriften worden afgeweken. Hij maakt deze voorschriften bekend op een door hem te bepalen wijze. 2. De burgemeester brengt de voorschriften zo spoedig mogelijk ter kennis van de</p>

			<p>raad, van de commissaris van de Koning en van het hoofd van het arrondissementsparket.</p> <p>3. De voorschriften vervallen, indien zij niet door de raad in zijn eerstvolgende vergadering die blijkens de presentielijst door meer dan de helft van het aantal zitting hebbende leden is bezocht, worden bekrachtigd.</p> <p>4. Indien de raad de voorschriften niet bekrachtigt, kan de burgemeester binnen vierentwintig uren administratief beroep instellen bij de commissaris van de Koning. Deze beslist binnen twee dagen. Gedurende de beroepstermijn en de behandeling van het administratief beroep blijven de voorschriften van kracht.</p>
<p>Een ieder die betrokken is bij de uitvoering van deze lv en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding.</p>		Artikel 25	
<p>Bij ministeriële beschikking kan de betrokken minister aan een daarin aangewezen groep personen of persoon, indien het landsbelang dit noodzakelijk maakt, gemotiveerd vrijstelling of ontheffing verlenen van de in dit hoofdstuk gegeven beperkingen, bevelen en verboden, met inbegrip van de</p>		Artikel 27	

<p>plicht tot het naleven van een ingevolge artikel 24 gegeven en bekendgemaakt algemeen verbindend voorschrift.</p>			
<p>Ook indien de uitzet niet is afgekondigd kunnen, ingeval buitengewone omstandigheden dit noodzakelijk maken, bij landsbesluit, op voordracht van de Min AZ, de in Hoofdstuk 3 genoemde bevoegdheden gezamenlijk of afzonderlijk in werking worden gesteld. Daarbij kan niet worden afgeweken van de bepalingen van de Staatsregeling van Curaçao betreffende de grond-rechten. In geen geval kunnen de bevoegdheden, gegeven in de artikelen 10, 11, eerste lid, aanhef en onder a, 12 en 13 in werking worden gesteld.</p>		<p>Separate toepassing Artikel 28, eerste lid</p>	
<p>Wanneer een landsbesluit als bedoeld in art. 28, eerste lid, is genomen, wordt onverwijld een voorstel van landsverordening aan de Staten gezonden omtrent het voortduren van de werking van de bepalingen, gegeven bij dat landsbesluit. Wordt het voorstel van landsverordening door de Staten verworpen, dan worden bij landsbesluit, op voordracht van de minister, de bepalingen die ingevolge het eerste lid in werking zijn gesteld, onverwijld buiten werking gesteld.</p>		<p>Artikel 28, tweede en derde lid.</p>	
<p>Bij landsbesluit, op voordracht van de min AZ, worden bepalingen die ingevolge art. 28, eerste lid, in werking zijn gesteld, buiten werking gesteld, zodra de omstandigheden dit toelaten.</p>		<p>Artikel 28, vierde lid</p>	
<p>Degene die opzettelijk handelt in strijd met het verbod gegeven bij artikelen 9, 10, eerste lid, of</p>	<p>Artikel 19, eerste lid</p>		<p>Artikel 30 Wbbbg 1. Met hechtenis van ten hoogste zes maanden of</p>

<p>11, eerste lid, begaat een misdrijf en wordt gestraft met gevangenisstraf van maximaal vier jaar of geldboete van de vierde categorie</p>			<p>geldboete van de derde categorie wordt gestraft:</p> <p>a.hij die in strijd handelt met een verbod als bedoeld in artikel 12;</p> <p>b.hij die in strijd handelt met een beperking, bevel of verbod als bedoeld in de artikelen 8, eerste lid, en 9, eerste lid;</p> <p>c.hij die in strijd handelt met een beperking of een verbod als bedoeld in artikel 17, eerste lid;</p> <p>d.hij die in strijd handelt met een bepaling of een verbod als bedoeld in artikel 13;</p> <p>e.hij die in strijd handelt met een bepaling of een verbod als bedoeld in het eerste lid van artikel 11, of een voorwaarde als bedoeld in het tweede lid van dat artikel, niet nakomt.</p> <p>2. Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft hij die opzettelijk in strijd handelt met een bevel of verbod als bedoeld in artikel 9.</p> <p>3. De feiten, in het eerste lid strafbaar gesteld, worden beschouwd als overtredingen, die in het tweede lid strafbaar gesteld, als misdrijven</p>
<p>Degene die opzettelijk handelt in strijd met de regels gegeven krachtens artikelen 8, vijfde lid, 10, derde lid, 11, vierde lid, 14, vierde lid, begaat een misdrijf en wordt gestraft met gevangenisstraf ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie</p>	<p>Artikel 19, tweede lid</p>		<p>Artikel 62 Oorlogswet voor Nederland</p> <p>1. Opzettelijke overtreding van het bepaalde bij artikel 28, eerste lid, of krachtens artikel 34 wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.</p> <p>2. Het feit is een misdrijf.</p>
<p>Handelen als bedoeld in het eerste of tweede lid, voor zover niet opzettelijk begaan, is een</p>	<p>Artikel 19, derde lid</p>		<p>Artikel 62 Oorlogswet voor Nederland</p>

overtreding en wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie			1.Overtreding van het bepaalde krachtens een van de artikelen 9, 10, 11, 12, 17, 20, eerste lid, 21, eerste lid, 22, 24, eerste lid, 34, 35, 36, eerste, tweede en derde lid, en 41, eerste lid, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie. 2.Het feit is een overtreding.
De betrokken minister is bevoegd tot het geheel of gedeeltelijk ongedaan maken of beëindigen van een overtreding van een beperking, bevel of verbod gegeven bij de hoofdstukken 3 en 4, met inbegrip van een overtreding van een ingevolge artikel 23 gegeven en bekendgemaakt algemeen verbindend voorschrift. De betrokken minister is eveneens bevoegd tot het voorkomen van herhaling van een overtreding,		Bestuursdwang Artikelen 29, 30, 31, 32 en 33	Artikel 29 Wbbbg
Degene die opzettelijk handelt in strijd met een beperking, bevel of verbod gegeven bij of krachtens de hoofdstukken 3 en 4, met inbegrip van overtreding van een ingevolge artikel 23 gegeven en bekendgemaakt algemeen verbindend voorschrift, begaat een misdrijf en wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie. 2. Handelen als bedoeld in het eerste lid, voor zover niet opzettelijk begaan, is een overtreding en wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.		Strafbepaling Artikel 34, eerste en tweede lid	
			Artikel 31 Wbbbg

			Indien de misdrijven, bedoeld in de artikelen 131, 132, 138, 139, 141, 143, 179 tot en met 182, 184, 186 en 187 van het Wetboek van Strafrecht worden begaan gedurende de beperkte of de algemene noodtoestand, kunnen de bij die artikelen gestelde gevangenisstraffen met een derde worden verhoogd en kan de naast hogere categorie geldboete worden opgelegd.
Geen aansprakelijkheid bestaat voor schade als gevolg van de afkondiging of opheffing van de uitzonderingstoestand, de inwerkingstelling, uitoefening en buitenwerkingstelling van de in Hoofdstuk 3 genoemde bevoegdheden, het vervallen van de ingevolge artikel 23 vastgestelde algemeen verbindende voorschriften, de separate toepassing, bedoeld in Hoofdstuk 4, en Staten van Curaçao, zittingsjaar 2019 - 2020 - , no 14 -15 buitenwerkingstelling van de daarmee in werking gestelde bevoegdheden, alsmede de toepassing van bestuursdwang, bedoeld in Hoofdstuk 5.		Artikel 35	
1. De Coördinatiewet uitzonderingstoetstanden is mede van toepassing in de openbare lichamen met inachtneming van het in deze paragraaf bepaalde. 2.De bepalingen die voorkomen op de bij deze wet behorende lijsten A en B zijn van overeenkomstige toepassing in de openbare lichamen, voor zover deze bepalingen niet reeds van toepassing zijn in de openbare lichamen met dien			Artikel 9b

<p>verstande dat telkens in die bepalingen wordt gelezen voor:</p> <p>a.«burgemeester»: gezaghebber;</p> <p>b.«Onze Commissaris van de Koning», «Onze Commissaris in de provincie» en «Onze commissaris in de provincie»: de Rijksvertegenwoordiger voor de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.</p>			
<p>Onze Minister wie het aangaat kan aan de gezaghebber of de Rijksvertegenwoordiger voor de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba mandaat verlenen tot het uitoefenen in de openbare lichamen van de bevoegdheden die zijn opgenomen in op grond van de artikelen 7, eerste lid, of 8, eerste lid, in werking gestelde artikelen.</p>			Artikel 9c

*Whbbbg = Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag

Aruba:

§ 3. Buitengewone bevoegdheden bij calamiteiten

Artikel 10

1. De in de artikelen 11 tot en met 18 genoemde buitengewone bevoegdheden kunnen slechts worden uitgeoefend, nadat het feit van aanwezigheid van een ramp of het bestaan van ernstige vrees daarvoor bij landsbesluit is vastgesteld. Een landsbesluit als bedoeld in de eerste volzin, wordt bekendgemaakt in de Landscourant van Aruba en de daarvoor in aanmerking komende media. Artikel 4, derde lid, is daarbij van toepassing.
2. In het in het eerste lid bedoelde landsbesluit wordt de aard van de calamiteit vermeld.
3. Een landsbesluit als bedoeld in het eerste lid, wordt zo spoedig mogelijk ingetrokken.

Artikel 11

Indien de minister-president het ter beperking of bestrijding van een ramp wenselijk acht de bijstand van de krijgsmacht van het Koninkrijk in te roepen of een buitenlandse mogendheid om specifieke vormen van hulpverlening te verzoeken, doet hij hiervan mededeling aan de Gouverneur.

Artikel 12

1. De Minister is, indien gemeen gevaar voor personen of goederen is ontstaan, bevoegd bij beschikking de evacuatie van de bevolking van daartoe aan te wijzen gebieden of woonwijken te vorderen.
2. In de beschikking, bedoeld in het eerste lid, kan worden bepaald, hoeveel door de bewoners mag worden meegevoerd uit het te evacueren gebied.

Artikel 13

Indien gemeen gevaar voor personen is ontstaan, is de Minister bevoegd bij beschikking de ontruiming van daarbij aangewezen woningen te vorderen.

Artikel 14

1. In geval van een ramp is de Minister bevoegd van een ieder die goederen te vorderen, die met het oog op het beperken of bestrijden van de ramp door of namens hem noodzakelijk worden geoordeeld. Aan de vordering dient onverwijld en onvoorwaardelijk te worden voldaan.

2. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, worden ten aanzien van gevorderde goederen voorschriften vastgesteld voor de teruggave daarvan en de vergoedingen voor gebruik, waardevermindering, beschadiging en verloren gaan van deze goederen.

Artikel 15

Bij weigering tot voldoening aan het bepaalde in de artikelen 12 tot en met 14 zijn de ambtenaren, bedoeld in artikel 184, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering van Aruba, bevoegd de vordering zondig tegen de wil van de betrokkenen uit te voeren.

Artikel 16

1. In geval van een ramp of bij het bestaan van ernstige vrees voor het ontstaan van een ramp, kan de Minister, voor een periode van ten hoogste 72 uur, regels stellen ter voorkoming van gevaar voor personen en goederen.

2. Onverminderd het bepaalde in artikel 3, onderdeel e, van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding (AB 1992 no. GT 2), wordt de in het eerste lid bedoelde ministeriële regeling terstond door middel van de media bekend gemaakt.

Artikel 17

1. De Minister is bevoegd personen die bekwaam zijn in het gebruik van de ingevolge artikel 14, eerste lid, gevorderde goederen, te verplichten diensten te verrichten bij de beperking en bestrijding van een ramp.

2. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, worden met betrekking tot personen van wie diensten worden verlangd als bedoeld in het eerste lid, regels gesteld met betrekking tot ziekte en ongevallen, alsmede ten aanzien van de uitkering bij overlijden, de vergoeding voor verrichte diensten en de derving van inkomsten.

***

Bijlage behorende bij de Memorie van Antwoord van de Landsverordening uitzonderingstoestand, Statenstuk no. 5, Zittingsjaar 2020 - 2021 – 168

Afwijken van grondrechten

De uitzonderingstoestand is in:

Nederland in artikel 103 Grondwet,

Aruba in artikel V.29 van de Staatsregeling van Aruba,

Sint Maarten in artikel 112 van de Staatsregeling van Sint Maarten, en

Curaçao in artikel 96 van de Staatsregeling van Curaçao geregeld.

Van welke grondrechten kan volgende Nederlandse Grondwet en de Staatsregeling van de landen Curaçao, Aruba en Sint Maarten worden afgeweken?

Godsdienst: Nederland, Aruba, Sint Maarten

1. Ieder heeft het recht zijn godsdienst of levensovertuiging, individueel of in gemeenschap met anderen, vrij te belijden, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.
2. De wet kan ter zake van de uitoefening van dit recht buiten gebouwen en besloten plaatsen regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

Drukkers: Nederland, Aruba, Sint Maarten, Curaçao

1. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.
2. De wet stelt regels omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisieuitzending.
3. Voor het openbaren van gedachten of gevoelens door andere dan in de voorgaande leden genoemde middelen heeft niemand voorafgaand verlof nodig wegens de inhoud daarvan, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. De wet kan het geven van vertoningen toegankelijk voor personen jonger dan zestien jaar regelen ter bescherming van de goede zeden.
4. De voorgaande leden zijn niet van toepassing op het maken van handelsreclame.
- Aruba: 5. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om inlichtingen te garen of te ontvangen, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens lv. Bij of krachtens lv kan het recht om inlichtingen te garen worden beperkt.

Vereniging: Nederland, Aruba, Sint Maarten, Curaçao

Het recht tot vereniging wordt erkend. Bij de wet kan dit recht worden beperkt in het belang van de openbare orde.

-
1. Het recht tot vergadering en betoging wordt erkend, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.
  2. De wet kan regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

Binnentreden van woningen + verslaglegging: Nederland, Aruba, Sint Maarten, Curaçao

2. Voor het binnentreden overeenkomstig het eerste lid zijn voorafgaande legitimatie en mededeling van het doel van het binnentreden vereist, behoudens bij de wet gestelde uitzonderingen.
3. Aan de bewoner wordt zo spoedig mogelijk een schriftelijk verslag van het binnentreden verstrekt. Indien het binnentreden in het belang van de nationale veiligheid of dat van de strafvordering heeft plaatsgevonden, kan volgens bij de wet te stellen regels de verstrekking van het verslag worden uitgesteld. In de bij de wet te bepalen gevallen kan de verstrekking achterwege worden gelaten, indien het belang van de nationale veiligheid zich tegen verstrekking blijvend verzet.

Briefgeheim: Nederland, Aruba, Sint Maarten, Curaçao

Het briefgeheim is onschendbaar, behalve, in de gevallen bij de wet bepaald, op last van de rechter. Het telefoon- en telegraafgeheim is onschendbaar, behalve, in de gevallen bij de wet bepaald, door of met machtiging van hen die daartoe bij de wet zijn aangewezen.

Rechterlijke macht: Nederland

1. Aan de rechterlijke macht is voorts opgedragen de berechting van strafbare feiten.
3. Een straf van vrijheidsontneming kan uitsluitend door de rechterlijke macht worden opgelegd.

Bewegingsvrijheid: Aruba en Sint Maarten

Een ieder die zich rechtmatig op het grondgebied van Aruba bevindt, heeft het recht zich daar vrijelijk te bewegen, te verblijven en zijn woonstede te kiezen, behoudens bij of krachtens landsverordening te stellen beperking

Eigendom: Aruba en Sint Maarten
Onteigening: Curaçao (artikel 16 Staatsregeling van Curaçao) en Nederland (artikel 14 Grondwet)

1. Een ieder heeft recht op het ongestoord genot van zijn eigendom, behoudens bij of krachtens landsverordening in het algemeen belang te stellen beperkingen.

Recht op leven: Sint Maarten

Een ieder heeft recht op leven. Afwijken, in geval van dood als gevolg van rechtmatige oorlogshandeling.

STATEN VAN CURAÇAO

ZITTINGJAAR 2020 - 2021 - 168

LANDSVERORDENING van de houdende
regels met betrekking tot uitzonderingstoestanden
(Landsverordening uitzonderingstoestand)

No. 6 NOTA VAN WIJZIGING

De ontwerp-landsverordening wordt gewijzigd als volgt:

A.

Aan de considerans wordt een overweging toegevoegd, luidende:
dat ingevolge artikel 96, derde lid, van de Staatsregeling van Curaçao, de Staten terstond na de afkondiging van een uitzonderingstoestand en voorts, zolang deze niet bij landsbesluit is opgeheven, telkens wanneer zij zulks nodig oordelen, beslissen omtrent het voortduren van de uitzonderingstoestand.

B.

Artikel 2, eerste lid, tweede volzin, komt te luiden:
Onder buitengewone omstandigheden wordt verstaan, crisissituaties die het bestaan van het Land of de samenleving bedreigen, waaronder in ieder geval oorlog, of andere noodtoestanden als gevolg van natuurgeweld, terrorisme, een militaire inval of een pandemie.

C.

Artikel 4 wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan het eerste lid, onderdeel a, wordt een volzin toegevoegd, luidende:
Zolang de uitzonderingstoestand niet bij landsbesluit is opgeheven, kan de Staten telkens wanneer zij zulks nodig oordelen, een besluit als bedoeld in de eerste volzin nemen omtrent het voortduren van de uitzonderingstoestand.
2. Het derde lid komt te luiden:
Zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen drie maanden na het moment waarop de uitzonderingstoestand is opgeheven ofwel geëindigd, wordt door de minister aan de Staten mededeling gedaan van hetgeen is verricht tijdens de uitzonderingstoestand.

D.

In artikel 12 wordt onder vernummering van het tweede lid tot derde lid, een nieuw tweede lid ingevoegd, luidende:

2. De bevoegdheid tot het binnentreden in woningen zonder machtiging en zonder legitimatie als bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden uitgeoefend ter voorkoming of bestrijding van ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen of goederen.

E.

Artikel 15 wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid komt te luiden:
  1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, kan bij ministeriële regeling met algemene werking worden bepaald, dat de minister bevoegd is, onroerende en roerende zaken te gebruiken, dan wel het gebruik te vorderen, onder zo spoedig mogelijke, doch uiterlijk binnen drie weken, verstrekking van een schriftelijk bewijsstuk. Het schriftelijk bewijsstuk wordt bij ministeriële beschikking vastgesteld.
2. In artikel 15, derde lid, wordt 'bevoegd gezag' vervangen door: burgerlijk gezag.

F.

Artikel 17 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het derde lid wordt 'zo spoedig mogelijk' vervangen door: zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen drie weken.
2. Aan het vijfde lid wordt een volzin toegevoegd, luidende:
Het bedrag van de aan iedere rechthebbende te betalen schadeloosstelling wordt, zo mogelijk, door de minister, degene, te wiens behoeve de vordering is geschied, en de rechthebbende in onderling overleg bij ministeriële beschikking vastgesteld.

G.

Artikel 22 wordt als volgt gewijzigd:

Het eerste lid, komt te luiden:

1. Gedurende de periode waarin een uitzonderingstoestand geldt, in geval van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen, dan wel van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, is de Minister van Justitie bevoegd alle bevelen te geven die hij ter bescherming van de uit- of inwendige veiligheid noodzakelijk acht. Daarbij kan van andere dan bij de Staatsregeling van Curaçao gestelde voorschriften worden afgeweken.
2. In het tweede lid wordt 'minister' vervangen door: Minister van Justitie.

H.

In artikel 24 wordt 'minister' overal vervangen door: Minister van Justitie.

I.

In artikel 27 wordt 'artikel 24' vervangen door: artikel 23.

J.

Artikel 36 wordt als volgt gewijzigd:

1. Voor de tekst wordt de aanduiding "A." geplaatst.
2. Er worden twee letters toegevoegd, luidende:

B.

Artikel 5 komt te luiden:

Artikel 5

1. In geval van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen, dan wel van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, is de Minister van Justitie bevoegd alle bevelen te geven die hij ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig acht. Daarbij kan van andere dan bij de Staatsregeling gestelde voorschriften worden afgeweken.
2. De Minister van Justitie laat tot maatregelen van geweld niet overgaan dan na het doen van de nodige waarschuwing.

C.

Na artikel 5 wordt twee artikelen ingevoegd, luidende

Artikel 5a

1. Wanneer een omstandigheid als bedoeld in artikel 5, eerste lid, zich voordoet, kan de Minister van Justitie bij ministeriële regeling met algemene werking voorschriften geven die ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig zijn. Daarbij kan van andere dan bij de Staatsregeling gestelde voorschriften worden afgeweken. Hij maakt deze voorschriften bekend op een door hem te bepalen wijze.
2. De Minister van Justitie brengt de voorschriften zo spoedig mogelijk ter kennis van de Staten, van de Gouverneur en van het openbaar ministerie.
3. De voorschriften vervallen, indien zij niet door de Staten in hun eerstvolgende vergadering worden bekrachtigd. Het uitblijven van bekrachtiging wordt op last van de voorzitter van de Staten door de minister in het Publicatieblad bekendgemaakt.
4. De Minister van Justitie stelt de algemeen verbindende voorschriften buiten werking zodra de omstandigheden dit toelaten. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 5b

Het is verboden een plaats te betreden die in het kader van het onderzoek naar een mogelijk strafbaar feit door het bevoegd gezag is afgezet.

K.

Onder vernummering van artikel 39 naar 40 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 39

Na artikel 6 van de Landsverordening Winkelsluiting wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 6a

1. Ingeval buitengewone omstandigheden dit noodzakelijk maken kunnen bij of krachtens landsbesluit, houdende algemene maatregelen, regels worden gesteld ten aanzien van de sluitingstijden:
  - a. in het belang van de inwendige of uitwendige veiligheid van het Land of van de internationale rechtsorde dan wel van een daarop betrekking hebbende internationale afspraak;
  - b. in het belang van de volkshuishouding; dan wel
  - c. in het belang van de volksgezondheid.
2. In de gevallen bedoeld in het eerste lid hoort de betrokken minister de Sociaal Economische Raad of naar zijn oordeel bij het te treffen besluit in belangrijke mate betrokken organisaties van belanghebbenden, tenzij het algemeen belang zich naar diens oordeel daartegen verzet.
3. In een spoedeisend geval kunnen de regels, bedoeld in het eerste lid worden gesteld bij ministeriële regeling met algemene werking. Een dergelijke regeling blijft, behoudens eerdere intrekking, van kracht tot het tijdstip, waarop een landsbesluit houdende algemene maatregelen krachtens het eerste lid hetwelk hetzelfde onderwerp betreft, in werking treedt, doch ten hoogste tot zes maanden na de dag waarop zij in werking is getreden.

L.

Artikel 40 (nieuw) komt te luiden:

Artikel 40

Deze landsverordening wordt aangehaald als: Lei Estado di Emergencia.

Toelichting

Onderdelen A en C

Het onderhavige ontwerp strekt ter uitvoering van artikel 96 van de Staatsregeling van Curaçao. Op verzoek van de PAR-fractie wordt volledigheidshalve het derde lid van artikel 96 van de Staatsregeling van Curaçao in de considerans opgenomen, alsook in artikel 4, eerste lid.

Onderdeel B

De PAR-fractie in de Staten heeft verzocht om voor de duidelijkheid en transparantie andere gevallen, die als een buitengewone omstandigheid wat kan leiden tot een uitzonderingstoestand worden beschouwd, in de onderhavige bepaling op te nemen.

Ook de MAN-fractie in de Staten benadrukt het belang van een goede definitie en de MFK-fractie in de Staten meent dat de definitiebepaling van uitzonderingstoestand, misbruik in de hand werkt, door het gebruik van de woorden "feitelijke omstandigheden" waar elk omstandigheid feitelijk onder kan vallen. Ten slotte vindt de PIN-fractie in de Staten dat de term "buitengewone omstandigheden" ruim kan worden opgevat.

Artikel 2 van het onderhavige ontwerp is, de vorengenoemde bezwaren in overweging te hebben genomen, aangepast.

De gevallen, zoals aangegeven in de memorie van toelichting, zijn verwerkt in bedoeld artikel 2, te weten andere noodtoestanden als gevolg van natuurgeweld, terrorisme, een militaire inval of een pandemie is aan de definitiebepaling toegevoegd en de woorden "feitelijke situatie" zijn vervangen door: crisissituatie.

Onderdeel C

Het termijn waarbinnen de minister mededeling moet doen van hetgeen is verricht tijdens de uitzonderingstoestand, is begrensd met een drie maanden termijn.

Onderdeel D

De angst van burgers en de fracties in de Staten dat de aangewezen ambtenaar of Regering misbruik zal kunnen maken van deze bevoegdheid heeft ertoe geleid, dat de Regering de bevoegdheid tot het binnentreden in woningen, verder heeft ingekaderd. In het onderhavige ontwerp wordt opgenomen dat de bevoegdheid tot het binnentreden in woningen zonder machtiging en zonder legitimatie als bedoeld in het eerste lid, slechts mogelijk is indien ter voorkoming of bestrijding van ernstig en onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van personen of goederen.

In de eerste plaats kan worden gedacht aan omstandigheden, waarbij ernstig en onmiddellijk gevaar dreigt voor de veiligheid van personen. Wanneer oponthoud bij het binnentreden als gevolg van onverkorte naleving van dit voorschrift naar redelijke verwachting dit ernstig gevaar zou opleveren, gelden deze verplichtingen slechts, voor zover de naleving daarvan onder die omstandigheden redelijkerwijs kan worden gevegd. Zo behoeft bij de

aanhouding van een gewapend persoon waarvan moet worden aangenomen dat hij van zijn wapen gebruik zal kunnen maken, de ambtenaar deze voorschriften niet in acht te nemen, voor zover door inachtneming daarvan de veiligheid van hem of van andere personen in gevaar komt. In die gevallen is er sprake van een noodtoestand die de niet-naleving van de legitimatieplicht rechtvaardigt.

Een tweede soort van uitzonderingsgeval betreft de opsporing of beëindiging van misdrijven die de rechtsorde ernstig schokken. Indien de naleving van deze verplichtingen in het gegeven geval de opsporing of beëindiging van misdrijven die een ernstig gevaar opleveren voor het leven of de gezondheid van personen in feite zou beletten, bestaat de noodzaak om ter behartiging van eveneens door de Grondwet - op Curaçao de Staatsregeling - beschermde belangen deze verplichtingen niet dan wel niet voorafgaand aan het binnentreden na te leven.

Onderdeel E

Onder punt 1 is een termijn aangegeven waarbinnen het schriftelijk bewijsstuk, genoemd in artikel 15 van het onderhavige ontwerp, dient te worden verstrekt, alsmede aangegeven dat het bewijsstuk bij ministeriële beschikking wordt gegeven.

De PIN-fractie in de Staten heeft bezwaren geuit tegen het gebruik van de woorden 'zo spoedig mogelijk' in de wetstekst. Met deze wijziging worden die bezwaren weggenomen en heeft de burger een betere bescherming. Na het verstrekken van de termijn van 3 weken, indien de noodtoestand het toelaat en het bewijsstuk nog niet is verstrekt, kan de burger bezwaar maken tegen het niet tijdig verstrekken van een bewijsstuk.

Onder punt 2 is een kleine correctie doorgevoerd; het woord 'bevoegd gezag' is vervangen door 'burgerlijk gezag'.

Onderdeel F

Onder punt 1 is de termijn waarbinnen de minister een bewijsstuk dient op te maken, ook begrensd met de drie weken termijn.

De wijziging, zoals voorgesteld onder punt 2, houdt verband met het recht op schadevergoeding die recht geeft op een naar billijkheid te bepalen vergoeding. Teneinde duidelijker te maken hoe de hoogte van deze vergoeding bepaald wordt, is naar analogie van de Nederlandse Vorderingswet opgenomen dat de minister en de rechthebbende het bedrag van de schadeloosstelling zo mogelijk in onderling overleg vaststellen.

Onderdelen G en H

In deze artikelen is een omissie gecorrigeerd, de bevoegdheid om de openbare orde te handhaven is namelijk een bevoegdheid van de Minister van Justitie. Overal zijn de woorden 'minister', die betrekking hebben op de Minister van Algemene Zaken vervangen door: Minister van Justitie.

Onderdeel I

Op deze plaats wordt een foute verwijzing, gecorrigeerd.

Onderdeel J

In de onderdelen B en C is overeenkomstig de artikelen 22 en 23 van de ontwerp-Landsverordening uitzonderingstoestand artikel 5 van de Landsverordening openbare orde aangepast.

Artikel 5 van de Landsverordening openbare orde luidt thans:

Artikel 5

1. Bij openbare feesten, vermakelijkheden, optochten, orkaan, brand en andere buitengewone omstandigheden moet ieder zich onderwerpen aan de voorschriften in het belang der openbare orde, rust of veiligheid, bij iedere gelegenheid door de Minister van Justitie vastgesteld.
2. Het is verboden een plaats te betreden die in het kader van het onderzoek naar een mogelijk strafbaar feit door het bevoegd gezag is afgezet.

Artikel 5 van de Landsverordening openbare orde bevat thans alleen de bevoegdheid tot het stellen van voorschriften. Dat is enerzijds te eng omdat de Minister van Justitie ook bevelen moet kunnen geven en anderzijds te ruim, aangezien de bevoegdheid onvoldoende is genormeerd.

Voorts wordt opgemerkt dat de voorschriften die de minister krachtens artikel 5 van de Landsverordening openbare orde uitbrengt, algemeen verbindende voorschriften zijn. Zie ook pagina 4 van het advies van de Raad van Advies d.d. 15 mei 2020 inzake de ontwerp-Landsverordening uitzonderingstoestand. De Raad van advies brengt de volgende tussentijdse conclusie uit:

“De raad is van oordeel dat de ministeriële beschikkingen COVID-19 niet in de vorm van ministeriële beschikkingen gegoten hadden moeten worden, maar in de vorm van ministeriële regelingen met algemene werking. De grondslag ligt immers in met name de Landsverordening openbare orde en de Landsverordening openbare manifestaties.”

De regering heeft onmiddellijk na ontvangst van het advies van de Raad van Advies, geen ministeriële beschikkingen in het kader van COVID-19 meer vastgesteld en direct alle maatregelen in het kader van de bestrijding van de Covid-19 virus vastgesteld bij ministeriële regeling met algemene werking.

Overeenkomstig het advies van de Raad van Advies en naar analogie van de artikelen 175 en 176 van de Nederlandse Gemeentewet, is dus artikel 5 van de Landsverordening openbare orde aangepast en gesplitst in twee nieuwe artikelen, te weten 5 en 5a. Tevens wordt verwezen naar de memorie van toelichting ten aanzien van de artikelen 22 en 23 van de Landsverordening uitzonderingstoestand, waarin de regering uitleg geeft over de artikelen 22 en 23, met gelijke inhoud als artikel 5 en 5a van de Landsverordening openbare orde.

Artikel 5c is geen nieuwe bepaling. Omdat artikel 5 van de Landsverordening openbare orde is aangepast, is het tweede lid, van de thans geldende

Landsverordening openbare orde in artikel 5c overgenomen. Zie hierboven de tekst van artikel 5 van de Landsverordening openbare orde, zoals deze thans luidt.

Onderdeel K

Teneinde in buitengewone omstandigheden regels te kunnen stellen over winkelsluitingstijden, wordt een wijziging van de Landsverordening winkelsluiting voorgesteld. In het belang van:

- a. de inwendige of uitwendige veiligheid van het Land of van de internationale rechtsorde dan wel van een daarop betrekking hebbende internationale afspraak;
- b. de volkshuishouding; dan wel
- c. de volksgezondheid, kan de Regering bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, regels stellen.

In spoedeisende gevallen, kunnen deze regels bij ministeriële regeling met algemene werking worden vastgesteld.

Hier is de wetssystematiek gekozen die op Curaçao wordt gehanteerd voor die onderwerpen waarvoor met spoed een wettelijke regeling moet worden vastgesteld. Zie bijvoorbeeld artikelen 4 en 6 van de Landsverordening In- en Uitvoer, of artikel 7 van de Sanctielandsverordening waarin is bepaald dat de minister, indien naar hun oordeel om gewichtige reden een onmiddellijke voorziening vereist is, bij ministeriële regeling met algemene werking regels overeenkomstig het in overweging zijnde sanctielandsbesluit kan vaststellen alsmede in een bestaand sanctielandsbesluit vervatte regels buiten werking kan stellen.

Verder wordt deze aan de regering toegekende bevoegdheid begrensd door de gronden waarom een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling met algemene werking, gebaseerd kan zijn, genoemd in de onderdelen a tot en met c van het nieuwe artikel 6a van de Landsverordening winkelsluiting.

Onderdeel L

De citeertitel komt te luiden: Lei Estado di Emergencia. Hiermee wordt beter tot uitdrukking gebracht dat de landsverordening voor buitengewone omstandigheden geldt. De meeste landen noemen dergelijke wetten "Emergency Law". Ze worden ook genoemd in het Nederlands: noodwetten. In het Koninkrijk worden deze noodwetten aangeduid met het begrip: uitzonderingstoestand. Hiermee wordt aangegeven dat alleen in deze uitzonderingsgevallen, dus in noodtoestanden of buitengewone toestanden, de wettelijke regeling van toepassing is. De regering meent dat de citeertitel in het Papiaments, beter tot uitdrukking brengt dat deze landsverordening een noodwet is.

Willemstad,

De Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Justitie,

president

voorziening bij de burgerlijke rechter mogelijk. Daar ware meer eenheid in aan te brengen om bij samenhangende handelingen te voorkomen dat rechters over en weer naar elkaar moeten gaan verwijzen. Zie hierover verder onder 3, alinea's 2 en 3.

In art 27,3,a Stsreg StM staat dat een ieder wiens vrijheid is ontnomen het recht heeft voorziening te vragen bij de rechter opdat deze op korte termijn beslist over de rechtmatigheid van zijn vrijheidsontneming en zijn invrijheidsstelling beveelt, indien de vrijheidsbeneming onrechtmatig is. Daaruit volgt geen verplichting om bij bestuurlijke ophouding in de desbetreffende landsverordening uitdrukkelijk in rechtsbescherming te voorzien. Dat zal de/een reden zijn waarom dat in de Sint Maartense Landsverordening uitzonderingstoestand (Lut) niet is geregeld.

2. Noodzaak tot rechtsbescherming

Art 23,5 Ontw stelt een maximum van 12 uren aan de duur van de bestuurlijke ophouding. Die maximumduur maakt rechterlijke tussenkomst in welke vorm dan ook moeilijk uitvoerbaar en die is op grond van art 5 EVRM waarschijnlijk ook niet vereist. (Aan de toepassing van vrijheidsbenemende dwangmiddelen voorzien bij Wsv komt veel langer geen rechter te pas.) Door de formulering van art 17,2 Stsreg Cur lijkt er echter niet aan te ontkomen.

3. Afwijken van de Lar bij het Ontw

In beginsel kan bij bijzondere wet worden afgeweken van een algemene wet (lex specialis derogat lex generalis). Het is dan wenselijk dat in de betrokken wet expliciet te maken en dit te verklaren/beargumenteren in de toelichting op die wet. Dat ontbreekt bij het Ontw.

Alleen wat betreft de beschikking tot bestuurlijke ophouding (en de tenuitvoerlegging daarvan) zou de bestuursrechter bevoegd zijn, maar niet wat betreft alle andere beslissingen en handelingen genomen op grondslag van de overige bevoegdheidstoedelingen bij het Ontw, waarvoor, gelet op art 7,2,1 Lar, slechts voorziening bij de burgerlijke rechter openstaat. Nu de wetgever bij art 7,2,1 Lar deze materie aan de bestuursrechter heeft willen onttrekken, is niet direct inzichtelijk waarom wat betreft de bestuurlijke ophouding het wenselijk wordt geacht daarvan af te wijken. Bij artikel 154a Gemw ligt dit anders, omdat, zoals gezegd, dit geen onderdeel vormt van noodwetgeving en de Awb daarop dus wél direct van toepassing is.

4. Opmerkingen over de redactie van artikel 23 Ontw

Art 23 Ontw is gemodelleerd naar art 154a Gemw, maar het laatste artikel heeft betrekking op 'aangewezen groepen van personen' (lid 1) en 'groepsgewijs niet naleven' (lid 2), terwijl art 23 Ontw, blijkens leden 1 en 2, aanhef en onder a, het oog heeft op 'aangewezen personen' onderscheidenlijk 'personen die niet naleven'. Art 23 Ontw lijkt aldus het groepslement te ontberen (net als overigens art 17 Lut). Maar art 23, lid 4, ziet wél op personen uit een groep en correspondeert dan ook niet met leden 1 en 2. Die bepaling is zonder aangewezen groep niet zinvol. Ook lid 10 veronderstelt de aanwijzing van een groep van personen. Deze leden moeten met elkaar in overeenstemming worden gebracht.

president

In leden 8, 9 en 10 wordt gesproken over 'de voorzieningenrechter'. Dat is geen bekende figuur in de Lar. Voorlopige voorzieningen worden getroffen door het Gerecht.

Hoogachtend,

E.A. Saleh